

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU
KAPSAMINDA
AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE
GETİRİLMEMESİ KABAHAATİ

SÜMEYRA KARINÇU

2501160469

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. ADEM SÖZÜER

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : SÜMERİA KARINÇU Numarası : 2501160469
Anabilim Dalı / Anasat Dalı / Programı : KAMU HUKUKU Danışmanı : PROF. DR. ADEM SÖZÜER
Tez Savunma Tarihi : 11.09.2019 Saati : 11.30
Tez Başlığı : KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDA AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ KABAHAATİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, Sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF. DR. ADEM SÖZÜER		Kabul
2-PROF. DR. CEMİL KAYA		KABUL
3-PROF. DR. NİHAT BULUT		Kabul
4-DR. ÖĞR. ÜYESİ SELMAN DURSUN		KABUL
5-DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET MADEN		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ. DR. YUSUF YAŞAR		
2-DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED DEMİREL		

ÖZ

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDA AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ KABAHATİ

Sümevra KARINÇU

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) m.10’da veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişinin, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ilgili kişiyi aydınlatma yükümlülüğü düzenlenmektedir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati, KVKK m.18’de düzenlenmektedir. Buna göre; aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında 5.000 Türk Lirası’ndan 100.000 Türk Lirası’na kadar idari para cezası uygulanacaktır.

Aydınlatma yükümlülüğü, kişisel verilerin korunması hukukunda önemli bir yere sahiptir. Çalışmamızın birinci bölümünde öncelikle kişisel verilerin korunması hukukunun gerek uluslararası gerekse ulusal hukuktaki gelişimi ile temel kavramların bazıları genel olarak incelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde Türk Hukuku’nda kişisel verilerin, ceza ve kabahatler hukukunda yaptırım yoluyla korunması ile aydınlatma yükümlülüğünün genel esasları incelenmiştir.

Son olarak aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati yapısal unsurları ve yaptırım usulü yönünden incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Verilerin Korunması, Kişisel Veri, Aydınlatma Yükümlülüğü, Kabahat, İdari Yaptırım.

ABSTRACT

THE MISDEMEANOR OF OMISSION OF INFORMATION OBLIGATION UNDER THE LAW ON THE PROTECTION OF PERSONAL DATA

Sümeýra KARINÇU

Article 10 of the 6698 no. Law on the Protection of Personal Data regulates data controllers' obligation to inform the data subjects. According to Article 10, when the personal data are obtained, the data controller shall enlighten the data subject with all the information that are regulated at Article 10 and Article 11.

According to Article 18, if data controller neglects his/her obligation to inform the data subject, he/she is fined to administrative sanction which is 5.000 TL to 100.000TL.

The obligation to inform the data subjects has an important place in the protection of personal data law. In the first part of our study, the development of personal data protection law in both international and national law and some of the basic concepts were examined in order to understand better the law.

In the second part of our study, the protection of personal data, the principles of obligation to inform the data subjects and the purpose of this obligation within the frame of Turkish law were analyzed.

Lastly, the structural elements of the misdemeanor of omission of information obligation were discussed.

KEYWORDS: Personal Data Protection, Personal Data, Obligation to Inform, Omission, Administrative Sanction.

ÖNSÖZ

Türk Hukuku'nda kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilk kapsamlı düzenleme 2016 yılında yürürlüğe giren Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'dur. Kanun düzenlemeleriyle kişisel verilerin işlenmesine ilişkin temel ilkeler ve kişisel verilerin hukuka uygun işlenme şartları belirlenmiş ve bu süreci denetlemek üzere Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulmuştur.

Kanun'un benimsediği ilkeler kapsamında veri sorumlularına, veri öznelarını aydınlatma yükümlülüğü yüklenmiş ve bu yükümlülüğü yerine getirmeyenler hakkında da KVKK m.18'de düzenlenen aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati uyarınca idari para cezası uygulanması öngörülmüştür.

Çalışmamız kapsamında aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati, kişisel verilerin korunması hukuku bağlamında önemli bir yere sahip olan aydınlatma yükümlülüğünün genel esasları ve amacı göz önünde bulundurularak, yapısal unsurları yönünden incelenmiştir.

Bu vesileyle, tezimi kişisel verilerin korunması hukuku alanında yazmam konusunda beni yönlendiren ve tez danışmanlığımı üstlenen Sayın Hocam Prof. Dr. Adem Sözüer'e teşekkür ederim.

Tez planımın hazırlanması sırasında görüşlerinden faydalandığım Sayın Hocam Prof. Dr. Cemil Kaya'ya ve ayrıca tezimin hazırlanması sırasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Maden'e de teşekkür ederim.

Sümeyra KARINÇU

İstanbul, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR İLE ULUSLARARASI VE ULUSAL DÜZENLEMELERE GENEL BİR BAKIŞ

I.	Kişisel Verilerin Korunması Hukukuna İlişkin Temel Kavramlar	3
A.	Kişisel Veri Kavramı.....	3
1.	Tanımı	3
2.	Kişisel Veri Kavramının Unsurları	4
a.	Bilgi.....	4
b.	Verinin Kimliği Belirli veya Belirlenebilir Bir Kişiye Ait Olması.....	5
c.	Verinin Gerçek Kişiye İlişkin Olması.....	6
B.	Özel Nitelikli Kişisel Veri Kavramı.....	9
C.	Kişisel Verilerin İşlenmesi ile İlgili Temel Kavramlar.....	11
1.	Kişisel Verilerin İşlenmesi Kavramı	11
2.	Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Kavramları.....	13
a.	Veri Sorumlusu Kavramı	13
b.	Veri İşleyen Kavramı	14
II.	Kişisel Verilerin Korunması İhtiyacı	16
A.	Genel Olarak	16
B.	Tarihi Gelişim	17

III. Kişisel Verilerin Korunması Hukukuna İlişkin Uluslararası Temel Hukuk Belgeleri	19
A. Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Dolaşımının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler (OECD Rehber İlkeleri)	19
B. BM-Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler .	21
C. AK-108 sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme.....	22
D. AB Tarafından Kabul Edilen Belgeler	24
1. 95/46/AT sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Türdeki Verilerin Serbest Dolaşımı Bağlamında Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi (95/46/AT sayılı Yönerge)	24
2. AB Genel Veri Koruma Tüzüğü	28
IV. Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Tarihi Gelişimi	30
A. 2010 Anayasa Değişikliği’nden Önceki Dönem.....	31
1. Kişisel Verilerin Anayasal Haklar Çerçevesinde Korunması	31
a. İnsan Onuru ile Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Geliştirme Hakkı.....	31
b. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı	32
2. Diğer Kanunlarda Kişisel Verilerin Korunması.....	33
B. 2010 Anayasa Değişikliği’nden Sonraki Dönem.....	35
1. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Açıkça Anayasa’da Yer Alması.....	35
2. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun (KVKK) Yürürlüğe Girmesi.....	35
3. İkincil Düzenlemeler	37

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA VE KABAHATLER HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI İLE AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN GENEL ESASLARI

I. Türk Ceza Ve Kabahatler Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması.....	39
A. Genel Olarak	39
B. Türk Ceza Kanunu’nda Kişisel Verileri Korumaya Yönelik Suçlar.....	40
1. Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu	40
2. Kişisel Verileri Verme veya Ele Geçirme Suçu.....	43
3. Kişisel Verilerin Yok Edilmemesi Suçu	44

C.	Kişisel Verilerin Silinmemesi veya Anonim Hale Getirilmemesi Suçu	45
D.	Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda Yer Alan Kabahatler	47
1.	Veri Güvenliğine İlişkin Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi	47
2.	Kurul Tarafından Verilen Kararların Yerine Getirilmemesi.....	48
3.	Veri Sorumluları Siciline Kayıt ve Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi.....	49
4.	Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi.....	50
II.	Aydınlatma Yükümlülüğünün Genel Esasları	51
A.	Aydınlatma Yükümlülüğünün Kaynağı Olarak Kişisel Verilerin İşlenmesinde Şeffaflık İlkesi.....	51
B.	Kavram.....	54
C.	Kapsam.....	57
D.	Amaç	58
1.	Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı.....	59
2.	İlgilinin Açık Rızası	62
a.	Tanım	62
b.	Rıza Beyanının Niteliği.....	63
c.	Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti	67
d.	Aydınlatma Yükümlülüğü ile Açık Rıza Arasındaki İlişki.....	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ KABAHATİNİN YAPISAL UNSURLARI VE YAPTIRIMI

I.	Korunan Hukuki Değer	70
II.	Maddi Unsurlar	70
A.	Konu.....	70
B.	Fiil	71
1.	Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Gereken Zaman	74
2.	Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Şekli	77
3.	Aydınlatma Yükümlülüğü Kapsamında Yapılan Bilgilendirmenin İçermesi Gereken Asgari Hususlar	80
C.	Fail	83
D.	Mağdur	86

III.	Manevi Unsurlar.....	87
IV.	Hukuka Aykırılık Unsuru.....	88
V.	Kusurluluk.....	91
VI.	Özel Görünüş Biçimleri	92
A.	Teşebbüs.....	92
B.	İştirak.....	93
C.	İçtima.....	95
VII.	Yaptırım Usulü.....	98
A.	Veri Sorumlusuna Başvuru	98
B.	İdari Yaptırımlar Yoluyla Koruma.....	100
1.	İdari Yaptırım Kavramı.....	100
a.	İdari Para Cezası	101
b.	Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi.....	102
c.	Diğer İdari Tedbirler.....	102
2.	Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na Şikayet.....	103
a.	Kişisel Verileri Koruma Kurulu.....	103
b.	Şikayet Usulü	103
3.	İdari Para Cezasının Uygulanması	104
VIII.	Zamanaşımı	106
A.	Soruşturma Zamanaşımı.....	106
B.	Yerine Getirme Zamanaşımı	108
SONUÇ		111
KAYNAKÇA		119

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AK	: Avrupa Konseyi
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
AÜ	: Atatürk Üniversitesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	: Esas
Ed.	: Editörler
e.t.	: Erişim Tarihi
GDPR	: General Data Protection Regulation
İK	: İş Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar

KK	: Kabahatler Kanunu
Kurul	: Kişisel Verileri Koruma Kurulu
KVKK	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
m.	: Madde
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
YBHD	: Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
YÖK	: Yükseköğretim Kanunu

GİRİŞ

“Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Kabahati” başlıklı çalışmamızda, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)’nda düzenlenen aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati incelenmektedir.

KVKK m.18’e göre, KVKK m.10’da düzenlenen aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında 5.000 Türk Lirası’ndan 100.000 Türk Lirası’na kadar idari para cezası verilir. KVKK m.10’a göre veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ilgili kişiyi, KVKK m.10 ve m.11’de düzenlenen konularda bilgilendirmekle yükümlüdür. Buna göre veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişinin, veri işleme faaliyeti ile ilgili konular ile kullanabileceği hakları konusunda ilgili kişiyi aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır.

Kişisel veriler, hukuka, dürüstlük kurallarına uygun ve şeffaf bir biçimde işlenmelidir. Kişisel verilerin, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak işlenip işlenmediğinin tespit edilebilmesi, söz konusu faaliyetin şeffaf bir biçimde yürütülmesine dolayısıyla ilgili kişilerin, veri işleme faaliyeti hakkında bilgi sahibi olmalarına bağlıdır. Bu nedenle veri sorumluları veya yetkilendirdikleri kişiler bakımından, ilgili kişileri aydınlatma yükümlülüğü öngörülmektedir. Söz konusu yükümlülük, kişisel verilerin korunması hukukunda önemli bir yere sahiptir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin temel kavramlar ile ulusal ve uluslararası bazı hukuki düzenlemeler hakkında bilgiler verilecektir. Bu bölümde, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati incelenirken kullanılan bazı temel kavramlar ile sıklıkla değinilen ya da kaynak alınan bazı hukuki düzenlemeler incelenecektir. Ancak tezimizin sınırlarını aşacağı kaygısıyla bu bölümdeki konulara kısaca değinilecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, kişisel verilerin ceza veya idari yaptırımlar yoluyla korunmasına ilişkin genel bilgiler ile aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bağlamında aydınlatma yükümlülüğünün genel esaslarına değinilecektir.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin daha iyi anlaşılabilmesi açısından öncelikle aydınlatma yükümlülüğünün kaynağı olduğunu düşündüğümüz şeffaflık ilkesi, aydınlatma yükümlülüğü kavramı ve kapsamı ile söz konusu yükümlülüğün öngörülme amacı incelenecektir. Aydınlatma yükümlülüğünün amacı olduğunu düşündüğümüz, ilgili kişilere tanınan “bilgilerinin geleceğini belirleme hakkı” ile aslında bu hakkın bir görünümü olmasına rağmen öneminden dolayı ayrı bir başlık altında incelemeyi uygun gördüğümüz “ilgilinin açık rızası” konularına değinilecektir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin yapısal unsurları ile yaptırım konusuna değinilecektir. Bu bölümde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati, korunan hukuki değer, maddi, manevi unsurlar, hukuka aykırılık unsuru ile kusurluluk, özel görünüş biçimleri yönlerinden ele alınacaktır. Söz konusu başlıklar altında çeşitli hukuki sorunlara değinilecektir. Son olarak yaptırım usulü ve zamanaşımı konularına değinilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR İLE ULUSLARARASI VE ULUSAL DÜZENLEMELERE GENEL BİR BAKIŞ

I. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

A. Kişisel Veri Kavramı

1. Tanımı

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)'na göre kişisel veri; *“kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ait her türlü bilgi”* dir (m.3/1-d).

KVKK'de yapılan tanımın, kişisel verilerin korunmasına ilişkin uluslararası temel hukuk belgelerinde yer alan tanımlarla uyum içinde olduğu görülmektedir. Örneğin OECD Rehber İlkeleri'ne¹ göre kişisel veri, *“belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilgili tüm bilgiler”* dir². 108 sayılı Yönerge'ye³ göre ise kişisel veri, *“kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişi hakkındaki tüm bilgiler”* dir. Keza Avrupa Birliği (AB) Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde⁴ de kişisel veri, *“tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi”* olarak tanımlanmaktadır.

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), “Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Dolaşımının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler”, 23.09.1980, (Çevrimiçi), <https://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflows/ofpersonaldata.htm#part2>, (e.t.: 28.06.2019). Bundan sonra “OECD Rehber İlkeleri” olarak anılacaktır.

² Elif Mendos Kuşkonmaz, “Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, s.4.

³ Avrupa Konseyi (AK), “Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi”, 28.01.1981, (Çevrimiçi), <https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/03/29/KisiselVerilerinOtomatikIslemeTabi%20TutulmasiKarşısındaBireylerinKorunmasiSozlesmesi.pdf>, (e.t.: 28.06.2019). Bundan sonra “108 sayılı Yönerge” olarak anılacaktır.

⁴ Avrupa Birliği (AB), “General Data Protection Regulation (GDPR)”, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32016R0679>, (e.t.: 12.12.2018). Tüzüğün Türkçe çevirisi için bkz.: <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrkiye-%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf>, (e.t.: 12.12.2018). Bundan sonra “Veri Koruma Tüzüğü” olarak anılacaktır.

2. Kişisel Veri Kavramının Unsurları

a. Bilgi

Kişisel veri kavramına ilişkin tanımlarda temel unsurun **bilgi** olduğu görülmektedir. Bu nedenle öncelikle **bilgi** ve **veri** kavramlarına değinilecektir.

Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre veri; “*Olgu, kavram veya komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimli gösterimi*” ya da “*bilgi*” (“*data*”) şeklinde tanımlanmaktadır⁵. Bilginin ise; “*Kurallardan yararlanarak kişinin veriye yönelttiği anlam*” şeklinde tanımlandığı görülmektedir.

Bilgi, verinin işlenmiş ve dolayısıyla anlamlandırılmış halidir⁶. Ancak yukarıda yer verilen tanımlara bakıldığında, bilgi ve veri kavramlarının hemen hemen aynı anlamda kullanıldıkları görülmektedir⁷. Bu nedenle çalışmamızda da bilgi ve veri kavramları zaman zaman birbirinin yerine geçebilecek şekilde kullanılacaktır.

Kişisel veri, herhangi bir bireyi diğerlerinden ayırmaya yarayan ve niteliklerini ortaya koyan, söz konusu bireyin şahsına, mesleki ve ailevi özelliklerine ilişkin her türlü bilgi anlamına gelir⁸. Örneğin belirli bir kişiye ait ad, soyad, kimlik numarası, fiziksel, psikolojik, genetik vb. bilgiler, kişisel veri niteliği taşır⁹. Belirli bir kişiye ilişkin bu bilgilerin kişisel verilerin korunması hakkı çerçevesinde korunabilmesi için doğru ya da kanıtlanmış olmaları da zorunlu değildir¹⁰.

⁵ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (Çevrimiçi), <http://sozluk.gov.tr/>, (e.t.: 16.07.2019).

⁶ Aydın Akgül, **Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması**, İstanbul, BETA, 2014, s.83.

⁷ Elif Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, 3. Baskı, Ankara, Turhan, 2019, s.11.

⁸ Ersan Şen, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı’nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 83, S.3, 2009, s.1197.

⁹ Mesut Serdar Çekin, **Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**, İstanbul, On İki Levha, 2018, s.37.

¹⁰ Article 29 Data Protection Working Party, **Opinion 4/2007 on the Concept of Personal Data**, (Çevrimiçi), <https://www.clinicalstudydatarequest.com/Documents/Privacy-European-guidance.pdf>, (e.t.: 19.04.2019), s.12.

b. Verinin Kimliği Belirli veya Belirlenebilir Bir Kişiyi Ait Olması

Kişisel veri kavramı bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer husus verilerin, kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ait olması gerektiğidir.

Kimliğinin belirli olması, bir kişinin herhangi bir grupta diğer insanlardan ayırt edilebilmesini ifade eder¹¹. Kişiyi belirli kılan veriler ise, başkaca bilgilere ya da karışık birtakım işlemlere gerek duyulmadan, doğrudan doğruya bir kişiyi tanımlayan verilerdir¹². Örneğin bir kişinin vatandaşlık numarası, adı ve soyadı gibi kişisel verileri, söz konusu kişinin başka kişilerden ayırt edilmesini sağlayan dolayısıyla bu kişiyi belirli kılan verilerdir¹³. Belirlenebilir olma ise, bir kişinin kimliğinin çeşitli bilgiler kullanılarak belirli hale getirilmesinin mümkün olmasını ifade eder¹⁴. Kişinin kimliğinin belirli olduğu durumların aksine burada kimliğin açıkça belirlenebilmesi için başkaca bilgilerin kullanılması gereklidir¹⁵. Örneğin, doğum yeri, doğum tarihi, baba adı gibi kimlik bilgileri kullanılarak bir kişinin belirlenmesi mümkün olduğundan söz konusu verilerin, kişiyi belirlenebilir kılan veriler olduğu kabul edilir¹⁶.

Herhangi bir bilginin kişiyi belirlenebilir kılıp kılmadığı değerlendirilirken somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır¹⁷. Bu noktada, verileri elinde bulunduran kişinin kullandığı vasıtalar da önemlidir. Şöyle ki, veriyi elinde bulunduran kişi, makul tüm vasıtaları kullanarak bir kişiye ulaşabiliyorsa burada söz konusu kişinin kimliğinin belirli ya da belirlenebilir hale geldiğinden bahsedilebilecektir¹⁸. Aksi halde, veri sahibinin elinde bulundurduğu ve herhangi bir kişiyi belirli veya belirlenebilir kılamadığı bu veriler, kişisel veri olarak kabul edilemeyecektir¹⁹. Örneğin anonimleştirilmiş veriler, herhangi bir kişiyi belirli ya da

¹¹ **Opinion 4/2007 on the Concept of Personal Data**, s.12.

¹² Oğuz Şimşek, **Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, İstanbul, Beta, 2008, s.122.

¹³ Şimşek, **a.g.e.**, s.122.

¹⁴ **Opinion 4/2007 on the Concept of Personal Data**, s.12.

¹⁵ Şimşek, **a.g.e.**, s.122; A. Çiğdem Ayözger Öngün, **Kişisel Verilerin Korunması: Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil**, 2. Baskı, İstanbul, Beta, 2019, s.12.

¹⁶ Şimşek, **a.g.e.**, s.122; Öngün, **a.g.e.**, s.12.

¹⁷ **Opinion 4/2007 on the Concept of Personal Data**, s.12.

¹⁸ Furkan Güven Taştan, **Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, 2. Baskı, Ankara, On İki Levha, 2017, s.38.

¹⁹ Taştan, **a.g.e.**, s.38.

belirlenebilir kılmadığından, kişisel verilere sağlanan korumanın dışında kalmaktadırlar²⁰.

c. Verinin Gerçek Kişiye İlişkin Olması

Kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin düzenlemelerle, kural olarak gerçek kişilere ait veriler korunmaktadır. Kıta Avrupası'na dahil hukuk sistemlerinde kişisel verilerin korunması hakkı, temel bir insan hakkı olarak görülmekte ve kişisel veriler bu çerçevede korunmaktadır²¹. Bu nedenle tüzel kişilere ait veriler, kişisel verilere sağlanan korumanın dışında bırakılmaktadır²². Ancak buna rağmen, kişisel verilerin korunması hukuku bağlamında **kişi** kavramının kapsamına ilişkin öğretide tartışmalar bulunmaktadır²³. Öğretide yapılan tartışmalara geçmeden önce kişi kavramının açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

Kişi, hukuk düzeni içerisinde hak sahibi olan, haklardan yararlanan ve aynı zamanda borç altına girebilen varlık demektir²⁴. Söz konusu varlıkların kim olacağı kanun koyucu tarafından belirlenir²⁵. Kişi olarak adlandırılan bu hukuki varlıklar, insan olabileceği gibi (**gerçek kişiler**)²⁶; belirli bir insan veya mal topluluğu (**tüzel kişiler**) da olabilirler²⁷.

²⁰ Öngün, **a.g.e.**, s.13.

²¹ Rachel L. Finn, David Wright, Michael Friedewald, “Seven Types Of Privacy”, Ed.: Serge Gutwirt, Ronald Leenes, Paul De Hert, Yves Poullet, **European Data Protection: Coming Of Age**, Springer, 2013, S.9. Bu konu ve kişisel verilerin mülkiyet hakkı çerçevesinde de değerlendirilebileceğine ilişkin görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Murat Volkan Dülger, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, Hukuk Akademisi, 2019, s.43 vd.; Küzeci, **a.g.e.**, s.59 vd.

²² Öngün, **a.g.e.**, s.5.

²³ Öngün, **a.g.e.**, s.9.

²⁴ Bilge Öztan, **Medeni Hukukun Temel Kavramları**, 43. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2019, s.223; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku: Kişiler Hukuku**, C.II, 19. Baskı, İstanbul, Filiz, 2018, s.5; Mehmet Ayan, Nurşen Ayan, **Kişiler Hukuku**, 8. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016, s.29.

²⁵ Serap Helvacı, **Gerçek Kişiler**, 8. Baskı, İstanbul, Legal, 2017, s.22; M. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, **Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 24. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s.53; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.5.

²⁶ Helvacı, **a.g.e.**, s.23; Oğuzman, Barlas, **a.g.e.**, s.53; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.5.

²⁷ Öztan, **a.g.e.**, s.223; Oğuzman, Barlas, **a.g.e.**, s.53; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.8; Helvacı, **a.g.e.**, s.23; Ayan, Ayan, **a.g.e.**, s.31.

Tüzel kişiler, belirli bir amacı gerçekleştirmek maksadıyla ve başlı başına bir varlığa sahip olmak üzere bir araya gelmiş kişi veya mal topluluklarıdır²⁸. Kendilerini oluşturan gerçek kişilerden bağımsız hak ve fiil ehliyetleri bulunan²⁹ tüzel kişiler, sürekli bir amaca özgülünen örgütlenmiş yapılardır³⁰. Ayrıca kurulan tüzel kişi, kanunda öngörülen tiplere uygun olmalıdır (sınırlı sayı ilkesi)³¹.

Tüzel kişiler, tabi oldukları hukuk dallarına göre kamu hukuku tüzel kişileri ya da özel hukuk tüzel kişileri adını alırlar³². Örneğin birer özel hukuk tüzel kişisi olan dernekler, vakıflar, şirketler³³, özel hukuk hükümlerine tabi iken; Kişisel Verileri Koruma Kurumu gibi bir kamu tüzel kişiliği ise (m.19, KVKK) kamu hukuku hükümlerine tabidir.

Tüzel kişilere ait verilerin, kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler yoluyla korunup korunamayacağı hususunda tartışmalar bulunmaktadır³⁴.

Kişisel verilerin korunması hukukunun temelinde, bireylerin özel hayatının korunması olduğu düşüncesinden yola çıkan görüşe göre, bu korumadan yalnızca gerçek kişiler faydalanabilirler³⁵. Zira bu görüşe göre özel hayat kavramı, gerçek kişiler ile ilgili bir kavramdır³⁶. Gerçek kişilerden ayrı bir hukuki varlıkları bulunan tüzel kişilerin de kendilerine ait verilerinin olabileceğini savunan diğer görüşe göre ise, tüzel kişiler de kişisel verilere sağlanan korumadan faydalandırılmalıdırlar³⁷.

²⁸ Jale Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş, **Türk Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku**, 14. Baskı, İstanbul, Beta, 2018, s.231; Ayan, Ayan, **a.g.e.**, s.31; Helvacı, **a.g.e.**, s.23; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.8; Rona Serozan, **Medeni Hukuk: Genel Bölüm, Kişiler Hukuku**, 8. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s.495.

²⁹ Ayan, Ayan, **a.g.e.**, s.202; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.214; Doruk Gönen, **Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması**, İstanbul, On İki Levha, 2011, s.6.

³⁰ Gönen, **a.g.e.**, s.6; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.214.

³¹ Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.216; Gönen, **a.g.e.**, s.8.

³² Ayan, Ayan, **a.g.e.**, s.30.

³³ Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.231.

³⁴ Engin Dinç, “Kişisel Verilerin Korunmasında Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye’nin Durumu”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Diyarbakır, 2006, s.15.

³⁵ Durmuş Tezcan, “Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, C.8, 1991, s.389.

³⁶ Tezcan, **a.g.m.**, s.389.

³⁷ Şen, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı’nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, s.1202; Aynı yönde bkz.: Hüseyin Can Aksoy, **Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması**, Ankara, Çakmak Yayınları, 2010, s.18.

Kişisel verilerin korunması hakkının temelinde, bireylerin özel hayatının gizliliğinin korunması, dolayısıyla bireylerin korunması anlayışının bulunduğunu ve bu nedenle yalnızca gerçek kişilere ait verilerin, kişisel verilere sağlanan korumadan faydalandırılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin uluslararası temel hukuk belgelerinde kişisel veri, yalnızca gerçek kişileri kapsayacak şekilde tanımlansa da ülkelerin iç hukuklarında yapacakları kanuni düzenlemelerle tüzel kişilere ait verileri de kişisel veri olarak kabul etmelerinin önünde bir engel bulunmamaktadır³⁸. Özellikle son yıllarda çeşitli ülkelerde yapılan kanuni düzenlemelerle tüzel kişilere ait verilerin de kişisel veri olarak kabul edildiği ve bu sayede kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin düzenlemeler yoluyla söz konusu verilere bir koruma sağlandığı görülmektedir³⁹.

KVKK Tasarısı'nda kişisel veriler, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek ve tüzel kişilere ilişkin bütün bilgiler şeklinde tanımlanarak, söz konusu kavrama tüzel kişiler de dahil edilmişti⁴⁰. Ancak KVKK yürürlüğe girmeden önce yapılan değişiklikle tüzel kişiler, madde metninden çıkarılmıştır. Ayrıca KVKK'de ilgili kişinin, *'kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi'* ifade ettiği belirtilerek de tüzel kişilerin kişisel veri sahibi olamayacağına işaret edilmektedir (m.3/1-e). Ancak Türk Hukuku'nda bu konuya ilişkin istisnai bir düzenleme bulunmaktadır. *'Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik'*⁴¹ m.3'e göre, *'kişisel veri, belirli veya kimliği belirlenebilir gerçek ve tüzel kişilere ilişkin tüm bilgiler'* dir. Buna göre Türk Hukuku'nda tüzel kişilere ait veriler, yalnızca elektronik haberleşme sektörüne özgü olarak kişisel veri olarak kabul edilmekte ve kişisel verilere sağlanan korumadan faydalandırılmaktadır.

Tüzel kişilere ait verilerin, kişisel veri olarak kabul edildiği ve özel olarak korunduğu uluslararası düzenlemeler de bulunmaktadır. Örneğin, AB bünyesinde

³⁸ Öngün, a.g.e., s.10.

³⁹ Cemil Kaya, **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, Ankara, Seçkin, 2005, s.87.

⁴⁰ Şen, *'Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı'nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi'*, s.1201.

⁴¹ *'Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik'*, 27.07.2012 tarih ve 28363 sayılı RG.

kabul edilen ‘‘Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Özel Hayatın Gizliliğinin Korunmasına İlişkin 2002/58/AT sayılı Avrupa Birliği Direktifi’’⁴² yalnızca elektronik haberleşme sektörü bağlamında hem gerçek hem de tüzel kişilerin veri sahibi olabileceğini ve dolayısıyla tüzel kişilere ait verilerin de kişisel verilere sağlanan korumadan faydalanabileceğini düzenlemektedir⁴³. 2002/58/AT sayılı Direktif’e göre, söz konusu düzenleme ile hem gerçek kişilerin temel haklarının hem de tüzel kişilerin meşru menfaatlerinin korunması hedeflenmektedir (Paragraf 12).

B. Özel Nitelikli Kişisel Veri Kavramı

Özel nitelikli (hassas) kişisel veriler, çeşitli hukuk düzenlemelerinde, genel nitelikli kişisel verilere kıyasla sıkı bir koruma sağlanan ve kendine has özellikleri olan veri grubudur⁴⁴.

Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi halinde bireylerin ayrımcılığa maruz kalma tehlikeleri bulunduğu⁴⁵ söz konusu verilerin işlenmesi bakımından daha kapsamlı ve özellikli bir koruma öngörülmektedir⁴⁶.

KVKK m.6’da ‘‘Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefî inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkumiyeti veya güvenlik tedbirleri ile ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri’’ özel nitelikli veriler olarak sayılmaktadır.

Veri Koruma Tüzüğü’ne göre, ırk veya etnik köken, siyasi görüşler, dini veya felsefi inançlar, sendika üyeliği, genetik ya da biyometrik veriler, sağlık ile ilgili

⁴² European Union, ‘‘Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council: Concerning the Processing of Personal Data and the Protection of Privacy in the Electronic Communications Sector’’, **Official Journal of the European Communities**, 12.07.2002, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0058&qid=1563298200595&from=EN>, (e.t.: 16.07.2019).

⁴³ Öngün, **a.g.e.**, s.10.

⁴⁴ Taştan, **a.g.e.**, s.43.

⁴⁵ Küzeci, **a.g.e.**, s.245.

⁴⁶ Cemil Kaya, ‘‘Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi’’, **İÜHF C. LXIX**, S.1-2, 317-334, 2011, s.317.

veriler veya bir gerçek kişinin cinsel yaşamı veya cinsel eğilimine ilişkin veriler özel nitelikli verilerdir ve bunların işlenmesi kural olarak yasaktır (m.9).

KVKK ile Veri Koruma Tüzüğü'nün özel nitelikli kişisel verilere ilişkin düzenlemelerinin birbirleriyle genel olarak uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak bazı veri kategorileri bakımından aralarında farklar olduğu görülmektedir⁴⁷. Örneğin, kişinin kılık kıyafeti ile dernek veya vakıf üyeliğine ilişkin bilgilerinin, Veri Koruma Tüzüğü'nde özel nitelikli veri olarak kabul edilmediği görülmektedir.

Veri Koruma Tüzüğü'nde ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirlerine ilişkin veriler, özel nitelikli kişisel verilerin düzenlendiği m.9'da değil, m.10'da düzenlenmektedir. Buna göre kişilerin ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirlerine ilişkin verileri, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması için yeterli önlemlerin alınması kaydıyla, yetkilendirilmiş makamlar ya da kişiler tarafından işlenebilir. Halbuki Veri Koruma Tüzüğü'ne göre özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi kural olarak yasak olup, yalnızca bazı istisnai durumlarda söz konusu verilerin işlenmesine izin verilmektedir⁴⁸.

KVKK uyarınca özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmadan işlenmesi yasaktır. Ancak sağlık ve cinsel hayata ilişkin olanlar haricindeki özel nitelikli kişisel verilerin, kanunlarda öngörülen hallerde ilgilinin açık rızası olmadan da işlenebileceği ifade edilmektedir (m.6/3). Buna göre KVKK m.5'te düzenlenen ve ilgilinin açık rızası olmadan kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenebileceği hallerde, sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler haricindeki özel nitelikli kişisel veriler de ilgilinin açık rızası olmadan işlenebilecektir. Sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine getirilen bu istisna, içeriğinin ve sınırlarının geniş olması nedeniyle bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik ciddi müdahalelere yol açabilir⁴⁹. KVKK'de yapılan bu ayrıksı düzenleme aynı zamanda AB bünyesinde yapılan düzenlemelerle de uyumsuzdur⁵⁰.

⁴⁷ Çeşitli ulusal düzenlemelerde yer alan özel nitelikli veri türleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Kaya, **a.g.m.**, s.319 vd.

⁴⁸ Öngün, **a.g.e.**, s.24; İlgili kişinin açık rızası, veri sorumlusunun, kendisinin veya ilgili kişinin yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için zorunlu olması gibi durumlarda özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi hukuka uygundur. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Veri Koruma Tüzüğü, m.9/2.

⁴⁹ Öngün, **a.g.e.**, s.24.

⁵⁰ Öngün, **a.g.e.**, s.24.

KVKK'ye göre sağlık ve cinsel hayata ilişkin veriler, yalnızca ‘‘*kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yurritilmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yonnetimi*’’ amaçlarıyla işlendiğinde ilgilinin aćık rızası aranmaz. Bu durumda söz konusu veriler, sır saklama yurkumlulugũ altında bulunan kişiler veya yetkili kurum veya kuruluşlar tarafından işlenebilecektir.

KVKK m.28/1'de sayılan istisnai durumlarda, kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin duzenlemeler uygulanmayacaktır. Bu nedenle söz konusu istisnai durumlarda işlenen kişisel verilerin ozel nitelikli olup olmaması da ozem taşımayacaktır. Zira ozel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından aranan sıkı şartlar söz konusu veri işleme faaliyetleri bakımından gećerli değildir. Orneđin, kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlendiği durumlarda (m.28/1-d), kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin duzenlemeler uygulanmayacağından, ozel nitelikli kişisel verilerin ozel olarak korunması da aranmayacaktır.

C. Kişisel Verilerin Işlenmesi ile Ilgili Temel Kavramlar

1. Kişisel Verilerin Işlenmesi Kavramı

KVKK m.3'e geire; ‘‘*Kiřisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan veya herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden duzenlenmesi, aćıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hale getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi*’’ gibi her turllu işlem, kişisel verilerin işlenmesi anlamına gelir.

Veri Koruma Tuzugũ'ne geire kiřisel verilerin iřlenmesi; otomatik veya otomatik olmayan yollarla, kiřisel veriler uzerinde gerćekleřtirilen toplama, kaydetme, duzenleme, saklama, uyarlama, deđiřtirme, elde etme, aćıklama, yayma, kullanıma sunma, silme veya imha gibi herhangi bir iřlem ya da iřlem dizisidir (m.4/2).

Yukarıdaki duzenlemelerde veri işleme faaliyetinin birćok işlemi kapsayacak şekilde tanımlandığı ve dolayısıyla söz konusu faaliyetin sınırlı sayıda olmadığı

görülmektedir⁵¹. Herhangi bir verinin, bir depolama aygıtında, üzerinde başkaca bir işlem gerçekleştirilmeksizin yalnızca depolanması halinde de veri işleme faaliyetinden söz edilir⁵².

Kişisel verilerin otomatik yollarla işlenmesi, bu verilerin bilişim sistemleri kullanılarak herhangi bir işleme tabi tutulmasıdır⁵³. Otomatik yollar haricinde kişisel verilerin el ile işlenmesi hali ise, söz konusu verilerin bir veri kayıt sisteminin parçası olması halinde, kişisel verilerin işlenmesi anlamına gelir⁵⁴. Veri kayıt sistemi, kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak belirli bir sisteme aktarıldığı (m.3/1-h), bir tür elektronik veya fiziksel dosyalama sistemidir⁵⁵.

Kişisel verilerin herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmadan yalnızca el ile işlenmesi hallerinde, KVKK bakımından korunması gereken bir işlem söz konusu değildir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu (Kurul) tarafından verilen bir kararda⁵⁶, çeşitli mercilere dilekçe yazılarak kişisel verilerin paylaşıldığı olayda, kısmen veya tamamen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla gerçekleştirilen bir veri işleme faaliyetinin olmadığı ve bu nedenle olayda KVKK uyarınca yapılabilecek bir işlem bulunmadığı yönünde karar verilmiştir.

⁵¹ Hayrunnisa Özdemir, **Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması**, Ankara, Seçkin, 2009, s.135.

⁵² Kişisel Verileri Koruma Kurumu, **100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**, (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/7d5b0a2f-e0ca-41e0-bf0b-bc9e43dfb57a.pdf>, (e.t.: 13.07.2019), s.22.

⁵³ Dülger, **a.g.e.**, s.15.

⁵⁴ Öngün, **a.g.e.**, s.132.

⁵⁵ Öngün, **a.g.e.**, s.133.

⁵⁶ “Bir şahsın, kendisi ve ailesi hakkındaki kişisel bilgilere hukuk dışı yollarla erişerek rızası dışında yargıya ve üçüncü kişilere aktardığı iddiasıyla bir başka şahıs hakkında Kuruma yapmış olduğu şikayet hakkında” Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 01/03/2019 tarihli ve 2019/47 sayılı Karar Özeti, (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5462/2019/47>, (e.t.: 03.07.2019).

2. Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Kavramları

a. Veri Sorumlusu Kavramı

KVKK'ye göre; veri sorumlusu, kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulması ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişidir (m.3/1-ı). Keza Veri Koruma Tüzüğü'ne göre veri sorumlusu (**data controller**), yalnız başına veya başkalarıyla kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaç ve yöntemleri belirleyen kişi veya organdır (m. 4/7). Veri Koruma Tüzüğü'ne göre gerçek kişiler, tüzel kişiler, kamu kurumu, kuruluşu veya diğer herhangi bir organ veri sorumlusu olabilir (m.4/7). Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik'e⁵⁷ göre tüzel kişilerde veri sorumlusu, tüzel kişiliğin kendisidir (m.11).

Veri sorumlusunun belirlenmesi bakımından önemli olan, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaç ve yöntemleri belirliyor olmasıdır yoksa yalnızca kişisel verileri elinde bulunduruyor olması değil⁵⁸. Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve araçlarını birlikte belirleyen kişiler söz konusu ise bunların her biri KVKK'ye göre veri sorumlusu olarak kabul edilirler⁵⁹.

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin politikaları belirleyen kişiler ile söz konusu verileri işleyen kişiler birbirinden farklı olabilir⁶⁰. Günümüzde kişisel verilerin işlenmesi, saklanması ve depolanmasında üçüncü kişilerin rol aldığı bilinmektedir⁶¹. Bu nedenle çalışmamızın devamında **veri işleyen** kavramına değinilecektir.

⁵⁷ Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik, 30.12.2017 tarihli 30286 sayılı RG.

⁵⁸ Hüseyin Murat Develioğlu, **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunun ile Karşılaştırmalı Olarak: Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, On İki Levha, 2017, s.42.

⁵⁹ Develioğlu, **a.g.e.**, s.102.

⁶⁰ Çekin, **a.g.e.**, s.41.

⁶¹ Çekin, **a.g.e.**, s.75.

b. Veri İşleyen Kavramı

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin politikaları belirleyenler ile söz konusu verileri işleyenler birbirlerinden farklı kişiler olabilir.

Verileri işleyen kişiler, kişisel verilerin kaydedilmesi, saklanması vb. işleme faaliyetine ilişkin teknik alanlarda uzmanlaşmış kişilerdir⁶². Örneğin, araç kiralama şirketlerinden bazılarının, müşterilerinin araç kiralamalarından sonra çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması ve dolayısıyla hizmetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülebilmesi için, satış sonrası çözümler sunan bazı şirketlerle anlaştıkları görülmektedir. Söz konusu şirketler, herhangi bir kaza ya da hasar durumunda araç kiralama şirketlerinin müşterilerine gereken tüm hizmetleri sunmaktadırlar. Yürüttükleri faaliyetler gereği müşterilerin kişisel verilerini işlemek durumunda olan bu şirketler, veri işleyen konumundadırlar. Ancak satış sonrası çözümler sunan bu şirketler, yalnızca anlaşma yaptıkları araç kiralama şirketlerinin belirledikleri politikalar çerçevesinde müşterilerin kişisel verilerini işleyebilirler. Zira verileri işleyen bu şirketler olsa da veri sorumlusu sıfatını haiz olan, araç kiralama şirketleridir⁶³ ve bu nedenle veri işleyenin mutlaka veri sorumlusunun talimatları doğrultusunda hareket etmesi gerekir⁶⁴.

KVKK'ye göre veri işleyen, *“Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak ve onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiler”* dir (m.3/1-ğ). Veri Koruma Tüzüğü'ne göre ise veri işleyen (**processor**), *“kontrolör adına kişisel verileri işleyen bir gerçek ya da tüzel kişi, kamu kuruluşu, kurumu veya diğer herhangi bir organ”* dir (m.4/8).

Veri Koruma Tüzüğü'nde kişisel verilerin, veri işleyen tarafından işlenmesi halinde uyulacak usul ve esaslar düzenlenmektedir. Buna göre veri işleyen, kişisel verilerin korunması amacıyla, Veri Koruma Tüzüğü'ne uygun güvence önlemlerini

⁶² Şehriban İpek Aşıkoğlu, **Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri**, On İki Levha, İstanbul, 2018, s.72.

⁶³ Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun internet sitesinde ilan edilen veri ihlali bildirimlerinde veri sorumlusu ile veri işleyenlerin farklı kişiler olduğu görülmektedir: 19.03.2019 tarihli Kamuoyu Duyurusu (Veri İhlali Bildirimi)- Hunko Motorlu Araçlar San. Ve Tic. Ltd. Şti., (Çevrimiçi), <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5393/Kamuoyu-Duyurusu-Veri-Ihlali-Bildirimi-Hunko-Motorlu-Araclar-San-Ve-Tic-Ltd-Sti->, (e.t.: 17.07.2019); 19.03.2019 tarihli Kamuoyu Duyurusu (Veri İhlali Bildirimi)- ASF Otomotiv A.Ş. , (Çevrimiçi), <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5392/Kamuoyu-Duyurusu-Veri-Ihlali-Bildirimi-ASF-Otomotiv-A-S->, (e.t.: 17.07.2019).

⁶⁴ **100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**, s.31.

almakla yükümlüdür (m.28). Ayrıca veri sorumlularının, veri işleyenleri belirlerken bu kişilerin Veri Koruma Tüzüğü kapsamında öngörülen güvence önlemlerini alıp alamayacakları konusunu göz önünde bulundurmaları ve kişisel verilere etkin bir koruma sağlayabilecek kişileri veri işleyen olarak belirlemeleri gerekir (m.28/1).

Veri sorumluları, veri işleme faaliyetinin niteliği, amacı, konusu, süresi, verilerin türü ve veri sahipleri hakkında ayrıntılı düzenlemeler içeren sözleşme veya başkaca hukuki tasarruflar yoluyla kişisel verilerin işlenmesi faaliyetini bir üçüncü kişiye devredebilirler (m. 28/3). Sözleşme ya da hukuki tasarrufun içeriğinde, belirtilen konular ayrıntılı bir şekilde düzenlenmelidir. Örneğin, veri işlemenin hukuki amacı ve kullanılan vasıtalarla sözleşmede yer verilmelidir. Aksi halde bunların veri işleyen tarafından belirlenmesi söz konusu olur. Böyle bir durumda da veri işleyen, veri sorumlusu haline gelir⁶⁵.

Veri Koruma Tüzüğü'nün aksine KVKK'de veri işleyenin tanımı ve görevlerinin yeterince düzenlenmediği görülmektedir⁶⁶. Bu nedenle veri sorumlusu ile veri işleyen arasındaki sınırların belirlenmesi açısından birtakım zorluklar yaşanabilecektir⁶⁷.

KVKK'nin gerekçesinde veri işleyenlerin, kişisel verileri kendilerine verilen talimatlar doğrultusunda işleyen çalışanlar olabileceği gibi veri sorumlusunun hizmet satın almak suretiyle belirlediği ayrı bir gerçek veya tüzel kişi de olabileceği ifade edilmektedir⁶⁸. KVKK'nin gerekçesindeki ifadeye rağmen Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayımlanan “Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi”nde veri işleyen, veri sorumlusu adına verileri işleyen ve veri sorumlusunun organizasyonu dışındaki gerçek veya tüzel kişiler olarak tanımlanmaktadır⁶⁹. “Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale

⁶⁵ Çekin, a.g.e., s.80.

⁶⁶ Çekin, a.g.e., s.42.

⁶⁷ Çekin, a.g.e., s.42.

⁶⁸ m.3 Gerekçesi, (Çevrimiçi), <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>, (e.t.: 17.07.2019).

⁶⁹ Aşıkoğlu, a.g.e., s.114; Kişisel Verileri Koruma Kurumu, **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**, (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4197/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanununa-Iliskin-Uygulama-Rehberi>, (e.t.: 13.07.2019), s.47.

Getirilmesi Hakkında Yönetmelik’’⁷⁰ te ise ‘‘ilgili kullanıcı’’, verilerin teknik olarak depolanması, yedeklenmesi, korunmasından sorumlu olan kişi ya da birim haricinde veri sorumlusu organizasyonu içerisinde veya veri sorumlusundan aldığı yetki ve talimat doğrultusunda kişisel verileri işleyen kişiler olarak tanımlanmaktadır⁷¹ (m. 4/1-b).

Yukarıda anılan düzenlemeler değerlendirildiğinde her ne kadar düzenlemeler arasında uyumsuzluk olduğu görülse de veri işleyen kişilerin, veri sorumlusunun organizasyonuna dahil olamayacağına ilişkin yasaklayıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle veri işleyenler, veri sorumlusunun bulunduğu organizasyon dahilinde olabilecekleri gibi haricen seçilen kişiler de olabilirler.

II. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI İHTİYACI

A. Genel Olarak

Son yıllarda, özellikle teknolojiye yaşanan gelişmeler nedeniyle, bireylerin özel olarak korunması ihtiyacı ortaya çıkmıştır⁷². ‘‘Bilgi çağı’’ olarak adlandırılan 21.yüzyıla gelindiğinde ise, bireylerin kişisel verilerinin korunması ayrı bir önem kazanmıştır⁷³. Zira gelişen teknoloji sayesinde, büyük miktarlarda kişisel verinin kısa zaman içerisinde toplanması, kayıt altına alınması, işlenmesi ve aktarımı kolay ve hızlı hale gelmiştir⁷⁴. Örneğin, günümüzde çeşitli internet motorları aracılığıyla bireylerin, tercihleri, zevkleri, inançları gibi kategorilerde çeşitli bilgiler rahatlıkla toplanabilmektedir⁷⁵. Bu işlemlerin gerçekleştirilmesi için daha kolay, hızlı ve ucuz

⁷⁰ Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik, 28.10.2017 tarihli 30224 sayılı RG.

⁷¹ Aşikoğlu, **a.g.e.**, s.114.

⁷² Nina Gumzej, ‘‘Data Protection for the Digital Age: Comprehensive Effects of the Evolving Law of Accountability’’, **Judicial Tribune**, Volume 2, Issue 2, December 2012, s.84.

⁷³ Cemil Kaya, **Assessing the Transfer of Personal Data in the European Union in the Light of the Data Protection Directive**, İstanbul, On İki Levha, 2011, s.1.

⁷⁴ Kaya, **Assessing the Transfer of Personal Data in the European Union in the Light of the Data Protection Directive**, s.1.

⁷⁵ Şen, ‘‘Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı’nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi’’, s.1197.

metotlar ise her geçen gün artmaktadır⁷⁶. Böylece zamanla toplumda yaşayan insanlar daha kolay ve daha fazla izlenir hale gelmiştir⁷⁷.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin yapılan düzenlemelerin tek amacı bireylerin korunması olmayıp, ticaret, ekonomi ve sosyal alanlarda gelişimin desteklenmesi de amaçlanmaktadır. Örneğin, herhangi bir ticaret şirketi, çeşitli mecralardan kişisel verileri toplayarak yaptığı pazar araştırmasında, müşterilerinin ilgi alanlarının, ihtiyaçlarının analizlerini doğru bir şekilde yapıp, edindiği bu bilgilere uygun bir şekilde mal ve hizmetlerini sunabilmektedir⁷⁸. Böylece söz konusu mal ve hizmetlerin sunulduğu pazarda, kalite ve verimlilik artırılarak müşteri memnuniyeti sağlanmaktadır.

Bir tarafta teknolojik gelişmelerin ekonomik ve sosyal alana sağladığı katkılar ancak diğer tarafta da yaşanan gelişmeler karşısında bireylerin özel olarak korunması ihtiyacının ortaya çıkması ve her ikisinin dengelenmesi ihtiyacı ile ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır⁷⁹. Çalışmamızın devamında ilk olarak, kişisel verilerin korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerin yapılmasının tarihi gelişimine kısaca değinilecek ve sonrasında da tezimizde yeri geldikçe değinilen ve önemli olduğunu düşündüğümüz bazı uluslararası temel hukuk belgeleri kısaca tanıtılacaktır.

B. Tarihi Gelişim

Avrupa’da kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilk düzenleme Almanya’nın Hessen Eyaleti’nde 1970 yılında yapılmıştır. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilk

⁷⁶ Alison White, “Control of Transborder Data Flow: Reactions to the European Data Protection Directive”, **International Journal of Law and Information Technology**, 5 (2), s.230.

⁷⁷ Alessandra Suuberg, “The View from the Crossroads: The European Union’s New Data Rules and the Future of U.S. Privacy Law”, **Tulane Journal of Technology and Intellectual Property**, Volume 16, 2013, s.268.

⁷⁸ Gumzej, **a.g.m.**, s.85.

⁷⁹ Arlette Noujaim, “The Stimulus for Data Protection Law Around the World: The Development and Anticipated Effect of the European Union’s New Data Rules”, **Intellectual Property Law Bulletin**, Volume 20, Issue 2, 2016, s.99.

ulusal düzenleme ise 1973 yılında İsveç'te yapılmıştır. İsveç'i ise 1978 yılında yaptıkları düzenlemelerle Danimarka, Norveç ve Fransa takip etmiştir⁸⁰.

Kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin ilk uluslararası düzenleme OECD tarafından 1980 yılında kabul edilen “Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Dolaşımının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler”⁸¹dir.

Kişisel verilerin uluslararası aktarımı, ekonomik ve sosyal gelişmeye katkı sağlamaktadır. Ancak kişisel verilerin sınır ötesi aktarımı bakımından ülkelerin iç hukuklarında birbirinden farklı düzenlemelerin bulunması söz konusu aktarımın birtakım engellerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle özellikle Avrupa ülkeleri arasında kişisel verilerin korunması ve sınır ötesi aktarımının sağlanması bakımından uyumun ve ortak prensiplerin geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır⁸². Bu nedenle Avrupa Konseyi (AK) tarafından “108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme” kabul edilmiştir⁸³. Ayrıca AB bünyesinde de kişisel verilerin korunmasına ve serbest dolaşımına ilişkin çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan en önemlisi, yakın zamanda yürürlükten kaldırılan “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Türdeki Verilerin Serbest Dolaşımı Bağlamında Bireylerin Korunmasına İlişkin 24 Ekim 1995 tarihli ve 95/46/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi”⁸⁴dir. Ancak 95/46/AT sayılı Yönerge'nin yaşanan gelişmeler karşısında zamanla yetersiz kalması ve ihtiyaçlara cevap verememeye başlaması nedeniyle AB ülkeleri bakımından bağlayıcı olan Veri Koruma Tüzüğü kabul edilmiştir. AB bünyesinde yapılan uzun çalışmalar sonucunda Nisan 2016 yılında kabul edilen Veri Koruma Tüzüğü, 4 Mayıs 2016'da AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanıp⁸⁵, 25 Mayıs 2018 tarihi itibarıyla tüm üye devletlerde uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir.

⁸⁰ Peter Blume, “An EEC Policy for Data Protection”, **11 Computer /Law Journal**, 399, 1992, s.401.

⁸¹ “OECD Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data”, The OECD Privacy Framework, 2013, (Çevrimiçi), <https://www.oecd.org/sti/ieconomy/2013-oecd-privacy-guidelines.pdf>, (e.t.: 28.06.2019).

⁸² Michael D. Kirby, “Transborder Data Flows and the Basic Rules of Data Privacy”, **Stanford Journal of International Law**, Volume 16, Issue 27, 1980, s.28; Küzeci, **a.g.e.**, s.112.

⁸³ Fred H. Cate, “The EU Data Protection Directive, Information Privacy, and the Public Interest”, **80 Iowa Law Review**, Volume 431, 1995, 431-443, s.432.

⁸⁴ Küzeci, **a.g.e.**, s.159.

⁸⁵ Küzeci, **a.g.e.**, s.193.

Çalışmamızın devamında, yukarıda bahsedilen uluslararası temel hukuk belgelerine kısaca değinilecektir⁸⁶.

III. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNA İLİŞKİN ULUSLARARASI TEMEL HUKUK BELGELERİ

A. Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Dolaşımının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler (OECD Rehber İlkeleri)

Dünya çapında ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi için faaliyet gösteren bir kuruluş olan OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development/Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü), ülkelerin iç hukuklarında yaptıkları hukuki düzenlemelerle kişisel verilerin sınır ötesi aktarımına engeller koymaları ve bu nedenle ekonomik büyüme ve ticaretin gelişmesinin engellenebileceği endişesiyle, kişisel verilerin aktarımı ve korunmasına ilişkin temel ilkeleri belirleyen bir hukuki düzenleme yaparak⁸⁷, 1980 yılında “Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Dolaşımının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler”⁸⁸i kabul etmiştir.

OECD Rehber İlkeleri, hem Amerika Birleşik Devletleri (ABD) hem de Avrupa ülkeleri tarafından kabul edilmesi bakımından önemlidir⁸⁹. Zira ABD’de

⁸⁶ Çalışmamızın devamında, uluslararası hukukta kişisel verilerin korunması hukukunun gelişimine yön veren, Türkiye’nin iç hukuk düzenlemelerini etkilediği ve bu nedenle önemli olduğu düşünülen yalnızca birkaç uluslararası belgeye yer verilmiştir. Kişisel verilerin korunması hukuku ile ilgili olan başkaca uluslararası hukuk belgeleri de bulunmaktadır. Ancak çalışmamızın kapsamını aşacağından bunlara değinilmemiştir.

⁸⁷ Working Party for Information Security and Privacy (WPISP), **The Evolving Privacy Landscape: 30 Years After the OECD Guidelines**, Directorate for Science, Technology and Industry- Committee for Information, Computer and Communications Policy, DSTI/ICCP/REG(2010)6/FINAL, 6.4.2011, s.9.

⁸⁸ “OECD Rehber İlkeleri” olarak anılacaktır. **OECD Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data**, The OECD Privacy Framework, 2013, (Çevrimiçi), <https://www.oecd.org/sti/ieconomy/2013-oecd-privacy-guidelines.pdf>, (e.t.: 28.06.2019).

⁸⁹ Gloria Gonzalez FUSTER, **The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU**, Switzerland, Springer, 2014, s.76.

kişisel veriler, mülkiyet hakkı kapsamında görülüp buna göre korunurken, Avrupa ülkelerinde kişisel verilerin korunması temel bir insan hakkı olarak görülmektedir⁹⁰.

Bu düzenleme, üye ülkelerin yapacakları iç hukuk düzenlemeleri bakımından yalnızca bir öneri niteliğinde olup, söz konusu belgenin üye ülkeler bakımından herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır⁹¹.

OECD Rehber İlkeleri toplam altı bölümden oluşmaktadır. Bunlar; genel hükümler, taraf devletlerin ulusal hukuk düzenlemelerine yönelik temel ilkeler, bu ilkelerin ulusal hukuklarda uygulanmasına ilişkin sorumluluk hükümleri, uluslararası uygulamaya ilişkin temel ilkeler, serbest veri trafiği ve meşru sınırlamalar, ulusal hukuka aktarma, uluslararası iş birliği ve uyum hükümleridir⁹².

Söz konusu belgede yer alan ve kişisel verilerin koruması hukukuna yön veren temel ilkeler; veri toplamının sınırlı olması, veri kalitesi, amacın belirliliği, kullanımın sınırlı olması, veri güvenliği, açıklık, bireysel katılım ve hesap verilebilirlik ilkeleridir⁹³.

OECD Rehber İlkeleri'nde düzenlenen, bireyin kişisel verilerin işlenmesi sürecine katılımı ilkesi önemlidir. Bu ilkenin düzenlendiği m.13 bağlamında veri sorumlularının, ilgili kişileri veri işleme süreci hakkında bilgilendirme yükümlülükleri bulunmaktadır.

2013 yılında yapılan değişikliklerle kişisel verilerin işlenmesini denetleyecek denetim organlarının oluşturulmasına vurgu yapılmıştır. Ayrıca ulusal gizlilik programlarının benimsenmesi ve veri sızıntılarını bildirme yükümlülüğü de getirilmiştir⁹⁴.

OECD Rehber İlkeleri ile amaçlanan, söz konusu belgede yer alan temel ilkelere uygun iç hukuk düzenlemelerinin yapılmasıyla bireylerin kişisel verilerinin

⁹⁰ Tezimizin kapsamını aşacağından çalışmamızda bu konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalara yer verilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Küzeci, **a.g.e.**, s.58-66; Dülger, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, s.43-50.

⁹¹ Bkz.: (Çevrimiçi), <http://www.oecd.org/about/>, (e.t.: 28.06.2019).

⁹² OECD Rehber İlkeleri, s.13-17.

⁹³ OECD Rehber İlkeleri, s.14-15; Küzeci, **a.g.e.**, s.114; Öngün, **a.g.e.**, s.68.

⁹⁴ Küzeci, **a.g.e.**, s.116-117.

korunmasının ve kişisel verilerin sınır ötesi dolaşımının serbestçe yapılmasının sağlanması, ayrıca farklı iç hukuk düzenlemeleri nedeniyle verilerin serbest dolaşımının engellenmesinin önüne geçmektir⁹⁵.

Kural, kişisel verilerin serbest dolaşımıdır. Ancak verilerin aktarılacağı ülkede OECD Rehber İlkeleri uygulanmıyor ya da iç hukuk düzenlemeleriyle verilerin serbest dolaşımına engeller koyuluyorsa söz konusu ülkeye veri aktarımına sınırlamalar getirilebilir ya da veri aktarımı tamamen engellenebilir⁹⁶.

Söz konusu belge kabul edilmesinden bu yana, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin bireylerin kişisel aktiviteleri, kamu ve özel sektör faaliyetleri üzerinde büyük etkileri olmuştur. Yeni teknolojilerin ve kişisel veri kullanımının sosyal ve ekonomik açıdan büyük faydalar sağladığı açıktır. Ancak zamanla, toplanan, işlenen ve saklanan kişisel verilerin sayısının artması ve bu işlemlerin gittikçe daha hızlı, kolay ve ucuz bir şekilde yapılabilmesi kişilerin bireysel haklarının ihlal edilmesi bakımından büyük riskler doğurmaktadır⁹⁷. Bu risklerin zamanla artması karşısında kişisel verilerin daha etkin korunması amacıyla başka uluslararası düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.

B. BM-Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1990 yılında kabul edilen “Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler”⁹⁸ ile, çeşitli kuruluşları kişisel verileri hukuka uygun bir şekilde işlemeleri yönünde teşvik etmek, üye ülkelerin iç hukuklarında kişisel verilerin korunmasına yönelik hukuki düzenlemeler yapmalarını sağlamak amaçlanmıştır⁹⁹.

⁹⁵ Şimşek, **a.g.e.**, s.13.

⁹⁶ OECD Rehber İlkeleri, s.29.

⁹⁷ OECD Rehber İlkeleri, s.19.

⁹⁸UN Guidelines Concerning Computerized Personal Data Files, (Çevrimiçi), <https://www.refworld.org/docid/3ddcafaac.html>, (e.t.: 28.06.2019).

⁹⁹ Lee A. Bygrave, **Data Protection Law (Approaching Its Rationale, Logic and Limits)**, Kluwer Law International, Hollanda, 2002, s.33.

“Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler”de, verileri hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun toplama ve işleme, verilerin doğruluğu, amacın belirliliği, ilgilinin erişimi, ayrımcılık yapmama, veri güvenliği, denetim ve yaptırım, verilerin sınır ötesi akışı ilkeleri düzenlenmektedir¹⁰⁰. Ayrıca kişisel verilerin korunmasına ilişkin denetlemeleri yapmak üzere ilk defa uluslararası yetkili ve bağımsız bir denetim organı kurulmuştur¹⁰¹. Ancak bu özelliklerine rağmen söz konusu belgenin etki alanı oldukça sınırlı kalmıştır. Zira söz konusu belgenin uluslararası bağlayıcılığı bulunmamakta üye ülkeler bakımından yalnızca bir öneri niteliği taşımaktadır¹⁰².

C. AK-108 sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme

AK tarafından 28 Ocak 1981 tarihinde “Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme”¹⁰³ imzaya açılmıştır¹⁰⁴. 108 sayılı Sözleşme, AK’ye üye olmayan devletlerin de imzasına açıktır¹⁰⁵.

108 sayılı Sözleşme, Avrupa’da kişisel verilerin korunması hukuku bakımından büyük önem taşımaktadır¹⁰⁶. 108 sayılı Sözleşme’nin taraf devletlerin iç hukuklarında doğrudan uygulanma kabiliyeti yoktur. Ancak 108 sayılı Sözleşme’de düzenlenen temel ilkelerin ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin asgari standartların uygulanabilmesi için Sözleşme’ye taraf devletlerin iç hukuklarında buna uygun hukuki

¹⁰⁰ Küzeci, **a.g.e.**, s.120.

¹⁰¹ Şimşek, **a.g.e.**, s.16.

¹⁰² Küzeci, **a.g.e.**, s.120. Küzeci’ye göre; aynı şekilde bağlayıcılığı bulunmayan OECD Rehber İlkeleri’nin bu kadar etki doğurmasının sebebi kişisel verilerin korunması alanında yapılan ilk uluslararası düzenleme olmasıdır.

¹⁰³ Bundan sonra “108 sayılı Sözleşme” olarak anılacaktır.

¹⁰⁴ Küzeci, **a.g.e.**, s.122.

¹⁰⁵ **Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi**, Strazburg, 28.1.1981, m.23, (Çevrimiçi), <https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/03/29/KisiselVerilerinOtomatikIslemeTabiTutulmasiKarsisindaBireylerinKorunmasiSozlesmesi.pdf>, (e.t.: 28.06.2019).

¹⁰⁶ Paul M. Schwartz, “European Data Protection Law and Restrictions on International Data Flows”, **80 Iowa Law Review**, Volume 471, 1995, s.477.

düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir¹⁰⁷. Zira 108 sayılı Sözleşme'nin taraf devletler bakımından bağlayıcılığı bulunmaktadır¹⁰⁸.

108 sayılı Sözleşme, kural olarak kamu veya özel sektör tarafından otomatik işleme tabi tutulan kişisel verileri kapsamaktadır. Ancak tüm veri işleme sürecinin otomatik olması zorunlu değildir¹⁰⁹. Ayrıca taraf devletlerin sözleşmenin otomatik işleme tabi olmayan kişisel veri dosyaları hakkında da uygulanacağını bildirmeleri ve bu yolla sözleşmenin uygulama alanını genişletmeleri mümkündür (m.3/2).

OECD Rehber İlkeleri'nin, serbest piyasayı desteklemek adına kişisel verilerin serbest dolaşımının ve aynı zamanda söz konusu verilerin korunmasının sağlanması şeklinde iki amacı bulunmaktaydı. Ancak 108 sayılı Sözleşme'nin kişisel verilerin korunması şeklinde genel ve tek bir amacı bulunmaktadır¹¹⁰.

108 sayılı Sözleşme'de kişisel verilerin işlenmesine ilişkin bazı temel ilkeler (m.5), özel nitelikli kişisel verilerin özel olarak korunması (m.6), veri güvenliği ilkesi (m.7) ve veri sahibine tanınan bazı haklar ve güvenceler (m.8) düzenlenmektedir.

108 sayılı Sözleşme ile ilgili kişiye, verilerinin işlenmesi sürecinde aktif rol oynamasını sağlayacak birtakım güvenceler sağlanmaktadır. Bunlardan en önemlisi ilgilinin veri işleme süreci hakkında bilgilendirilmesine ilişkin düzenlemedir (m.8). 108 sayılı Sözleşme ile, Taraf devletlerin vatandaşlarına, kendileri hakkında toplanan bilgilere ulaşma ve gerektiğinde yanlış olan bilgileri düzelttirme hakkı da tanınmaktadır¹¹¹. Ayrıca sözleşme eki niteliğinde olan ve 1999 yılında kabul edilen Protokol ile, 108 sayılı Sözleşme'nin önemli bir eksiği giderilmeye çalışılmış ve kişisel verilerin işlenmesini denetleyecek bağımsız bir denetim organının kurulması öngörülmüştür¹¹².

108 sayılı Sözleşme'de kişisel verilerin sınır ötesi aktarımına ilişkin hükümler de bulunmaktadır. Taraf devletlerden biri, özel yaşamın korunması gerekçesiyle

¹⁰⁷ Schwartz, **a.g.m.**, s.477.

¹⁰⁸ Küzeci, **a.g.e.**, s.126.

¹⁰⁹ Küzeci, **a.g.e.**, s.127.

¹¹⁰ Fuster, **a.g.e.**, s.89.

¹¹¹ Christina Glon, "Data Protection in the European Union: A Closer Look at the Current Patchwork of Data Protection Laws and the Proposed Reform That Could Replace Them All", **International Journal of Legal Information**, Volume 42, 471, 2014, s.474.

¹¹² Küzeci, **a.g.e.**, s.130.

kişisel verilerin diğer bir taraf devlete aktarımını yasaklayamaz ya da özel bir izne tabi tutamaz (m.12). Ancak kişisel veri aktarımının yapılacağı devletin, aktarımı yapacak devletin kişisel verilerinin korunmasına ilişkin iç hukuk düzenlemelerine eş değer bir koruma sağlamaması durumunda ya da aktarımın 108 sayılı Sözleşme'nin tarafı olmayan üçüncü bir devlet aracılığıyla yapılması durumunda kişisel verilerin sınır ötesi aktarımına sınırlamalar getirilebilir (m.12).

Günümüzde AK'ye üye tüm devletler tarafından bu sözleşme imzalanmıştır¹¹³. Türkiye tarafından 28 Ocak 1981 tarihinde imzalanan 108 sayılı Sözleşme, 2016 yılında TBMM'de bir uygun bulma kanunuyla onaylanarak yürürlüğe girmiştir¹¹⁴.

D. AB Tarafından Kabul Edilen Belgeler

1. 95/46/AT sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Türdeki Verilerin Serbest Dolaşımı Bağlamında Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi (95/46/AT sayılı Yönerge)

AB tarafından kabul edilen “24 Ekim 1995 tarihli ve 95/46/AT sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Türdeki Verilerin Serbest Dolaşımı Bağlamında Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi”¹¹⁵ kişisel verilerin korunması alanında önemli düzenlemelerden birisidir¹¹⁶.

7 Şubat 1992 tarihinde Maastricht'te imzalanan anlaşmayla kurulan AB'nin en önemli amaçlarından birisi, AB üyesi ülkeler arasında AB hukuk kuralları çerçevesinde bir ekonomik birlik oluşturmak ve bunun sürdürülebilir hale gelmesini

¹¹³ Develioğlu, a.g.e., s.9.

¹¹⁴ 18.02.2016 tarih 29628 sayılı RG'de yayımlanan 6669 sayılı 30.01.2016 tarihli “Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”.

¹¹⁵ Bundan sonra 95/46/AT sayılı Yönerge olarak anılacaktır. (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:en:HTML>, (e.t.: 28.06.2019).

¹¹⁶ Küzeci, a.g.e., s.159-162.

sağlamaktır¹¹⁷. Burada amaçlanan AB üyesi ülkeler arasında **tek iç pazar** oluşturarak sermayenin, malların, hizmetlerin ve kişilerin serbestçe dolaşımını sağlamaktır¹¹⁸. AB üyesi ülkeler arasında kişisel verilerin serbestçe dolaşımı da önemlidir. Zira kişisel verilerin serbest dolaşımının ticaret, ekonomi ve sosyal alanların gelişimi bakımından önemli olduğu bilinmektedir. Bu nedenle AB bünyesinde kişisel verilerin serbest dolaşımı ve korunmasına ilişkin düzenlemeler yapılmaktadır.

OECD Rehber İlkeleri ve 108 sayılı Sözleşme, kişisel verilerin serbest dolaşımının sağlanması ve aynı zamanda bu verilerin korunması bakımından önemli düzenlemeler içermektedir. Söz konusu düzenlemeler ile devletlerin iç hukuklarında uluslararası standartlara uygun düzenlemeler yapmaları teşvik edilmiştir. Ancak buna rağmen kişisel verilerin korunmasına ilişkin kapsamlı düzenlemelere duyulan ihtiyaç sürmüştür. Zira yukarıda adı geçen belgeler, taraf devletleri söz konusu düzenlemeleri iç hukuklarına aktarmaları konusunda serbest bırakmıştır. Bu nedenle AB'ye üye devletlerin iç hukuklarında yaptıkları düzenlemeler birbirlerinden oldukça farklı olmuştur¹¹⁹. Bu farklılıkların azaltılarak sınır ötesi kişisel veri aktarımının kolaylaştırılması ve aynı zamanda söz konusu verilerin korunması amacıyla AB tarafından 95/46/AT sayılı Yönerge kabul edilmiştir¹²⁰. Bu 95/46/AT sayılı Yönerge ile üye devletlerin iç hukuk düzenlemelerinin birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi amaçlanmıştır¹²¹. 95/46/AT sayılı Yönerge'nin 24 Ocak 1998 tarihinde, kabul edilışinden üç yıl sonra, yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. Böylece üye Devletlerin iç hukuklarını 95/46/AT sayılı Yönerge'ye uygun hale getirmeleri için belirli bir süre tanınmıştır¹²².

¹¹⁷ Bkz.: **Treaty on European Union**, Maastricht, 1992, s.3, (Çevrimiçi), https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf, (e.t.: 28.06.2019).

¹¹⁸ Küzeci, **a.g.e.**, s.160.

¹¹⁹ Kaya, **Assessing the Transfer of Personal Data in the European Union in the Light of the Data Protection Directive**, s.10.

¹²⁰ Patrick J. Murray, "The Adequacy Standard Under Directive 95/46/EC: Does U.S. Data Protection Meet This Standard?", **Fordham International Law Journal**, Volume 21 Issue 3, 1997, Article 10, s.936.

¹²¹ Robert M. Gellman, "Can Privacy Be Regulated Effectively on A National Level? Thoughts on the Possible Need for International Privacy Rules." **Villanova Law Review**, Volume 41, s.156.

¹²² Kaya, **Assessing the Transfer of Personal Data in the European Union in the Light of the Data Protection Directive**, s.13.

95/46/AT sayılı Yönerge yalnızca AB üyesi devletleri değil AB üyesi olmayan fakat üye olmak için düzenlemeler yapan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin iç hukuklarına da etki etmiştir. Hatta yürürlüğe girdiği dönemde federal bir düzenlemesi olmayan ABD de 95/46/AT sayılı Yönerge'den etkilenmiştir¹²³.

95/46/AT sayılı Yönerge¹²⁴ ile yalnızca otomatik yolla işlenen kişisel veriler değil aynı zamanda otomatik yol haricinde başka yöntemlerle işlenen kişisel veriler de korunmaktadır (m.3/1).

95/46/AT sayılı Yönerge'de veri kalitesi, verilerin işlenmesi, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine özgü ilkeler, veri sahibine tanınan haklar, veri güvenliği, istisnalar ve sınırlamalar düzenlenmektedir¹²⁵.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerin etkin bir koruma sağlayabilmesi için veri işleyenlerin söz konusu faaliyetleri denetlenmelidir¹²⁶. Bu nedenle 95/46/AT sayılı Yönerge ile üye devletlerin iç hukuklarında, veri işleme faaliyetlerini denetleyecek bağımsız bir denetim organının kurulması öngörülmektedir (m.28). Aynı zamanda AB düzeyinde de 95/46/AT sayılı Yönerge'nin uygulanmasını denetleyen bir denetim organı oluşturulmuştur (m. 28, m. 29). Böylece 95/46/AT sayılı Yönerge'nin tüm üye devletlerde yeknesak şekilde uygulanması sağlanacaktır. Bu denetim organlarının oluşturulması 95/46/AT sayılı Yönerge'nin en önemli özelliği olarak kabul edilmektedir¹²⁷.

95/46/AT sayılı Yönerge'ye göre, kişisel verilerin sınır ötesi serbest dolaşımı esastır. Ancak verilerin aktarılacağı ülkede bu verilere yönelik uygun bir koruma düzeyinin bulunması gerekmektedir¹²⁸.

¹²³ Fiona M. Carlin, "European Privacy Standards and their Implications for International Trade: The EU Data Protection Directive" **The Journal of World Intellectual Property**, s.552.

¹²⁴ **Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data**, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=en>, (e.t.: 17.07.2019).

¹²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz.: 95/47/AT sayılı Yönerge.

¹²⁶ Şimşek, **a.g.e.**, s.49.

¹²⁷ Glon, **a.g.m.**, s.475-476.

¹²⁸ Şimşek, **a.g.e.**, s.53.

2010 yılında AB bünyesinde kişisel verilerin korunması bağlamında hali hazırda bulunan hukuki düzenlemelerden daha kapsamlı ve modern bir düzenleme yapılması için görüşmelere başlanmıştır. Zira hızla gelişen teknoloji ve küreselleşmeyle kişisel verilerin korunması bağlamında yeni sorunlar ortaya çıkmıştır¹²⁹. Yukarıda açıklandığı üzere 95/46/AT sayılı Yönerge'nin kabul edilmesindeki temel amaç üye devletlerin kişisel verilerin korunmasına ilişkin iç hukuk düzenlemelerinin uyumlaştırılmasını sağlamaktır. Ancak uyumlaştırma adına çıkarılan AB düzeyindeki düzenlemeler başarılı olamamış, üye devletlerin iç hukuklarındaki ciddi farklılıklar giderilememiştir¹³⁰.

95/46/AT sayılı Yönerge, üye devletlere kişisel verilerin korunması bakımından söz konusu düzenlemeye uygun asgari önlemlerin alınmasını şart koşturmuştur. Yapacakları iç hukuk düzenlemelerinin ayrıntıları, üye devletlerin takdirine bırakılmıştır. Ancak üye devletlerin iç hukuklarında birbirlerinden farklı düzenleme ve uygulamaların yapıldığı görülmüştür¹³¹. Üye devletler söz konusu düzenlemeleri iç hukuklarına aktarırlarken, kişisel verilerin serbest dolaşımına bazı önemli istisnalar getirerek, veri aktarımında sorunlar yaşanmasına neden olmuşlardır¹³². Bu alandaki sorunların temeli de buradan kaynaklanmaktadır¹³³. Bu nedenle AB bünyesinde aşağıda incelenecek olan AB Genel Veri Koruma Tüzüğü kabul edilmiştir. Yapılan düzenlemenin tüzük niteliğinde olması önemlidir. Zira üye devletler bakımından doğrudan uygulanabilecek bir düzenleme söz konusudur¹³⁴. Bu da kişisel verilerin korunması alanında yeknesak bir uygulamanın yapılmasına katkı sağlayacaktır.

¹²⁹ Gumzej, **a.g.m.**, s.91.

¹³⁰ Küzeci, **a.g.e.**, s.193.

¹³¹ Noujaim, **a.g.m.**, s.103.

¹³² Omer Tene, "Privacy Law's Midlife Crisis: A Critical Assessment of the Second Wave of Global Privacy Laws", **Ohio State Law Journal**, Volume 74 Issue 6, 2013 s.1224.

¹³³ Gumzej, **a.g.m.**, s.92.

¹³⁴ Avrupa Veri Koruma Denetmeni, Opinion of the European Data Protection Supervisor on the Data Protection Reform Package, Par. 41, (Çevrimiçi), https://www.eerstekamer.nl/eu/documenteu/_opinion_of_the_european_data/f=/vixnjsqhwggb.pdf, (e.t.: 28.06.2019).

2. AB Genel Veri Koruma Tüzüğü

AB Resmi Gazetesi'nde, kişisel verilerin korunması hukuku reformu kapsamında, 4 Mayıs 2016 tarihinde yayımlanan “AB Genel Veri Koruma Tüzüğü”nün 25 Mayıs 2018 tarihinde yürürlüğe girmesi ve bu süre zarfında üye devletlerin iç hukuklarını Veri Koruma Tüzüğü'ne uygun hale getirmeleri kararlaştırılmıştır¹³⁵.

Veri Koruma Tüzüğü'ne ihtiyaç duyulmasının temel nedeni kişisel verilerin korunması hukuku bakımından AB üyesi ülkelerin iç hukuk düzenlemeleri arasında bir uyumun bulunmamasıdır¹³⁶.

95/46/AT sayılı Yönerge'nin aksine Veri Koruma Tüzüğü, AB topluluğunun veri işleme faaliyetleri bakımından da geçerlidir¹³⁷.

Veri Koruma Tüzüğü, kişisel verileri işlenen kişilere yeni birtakım haklar getirmiştir. Veri Koruma Tüzüğü ile kişisel verileri özel hukuk tüzel kişileri tarafından ticari amaçlarla işlenen kişilerin daha etkin korunması amaçlanmaktadır¹³⁸. Örneğin, uygulanabilirliği ve ifade özgürlüğünü kısıtladığı noktasında yaşanan tartışmalara rağmen¹³⁹ kişisel verileri işlenen ya da toplanan kişilere, kendileri hakkındaki bu verilerin silinmesini talep etme hakkı başka bir deyişle **unutulma hakkı** tanınmıştır¹⁴⁰.

Veri Koruma Tüzüğü, 95/46/AT sayılı Yönerge'nin aksine kişisel veri öznesi kişilere, verileri üzerinde daha fazla kontrol sağlama imkanı tanımaktadır. Veri Koruma Tüzüğü ile amaçlanan bireylere, kişisel verileri üzerinde daha fazla kontrol imkanı tanıyarak onların başka bir deyişle tüketicilerin haklarını korumak ve

¹³⁵ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), **Official Journal of the European Union**, Volume 59, 4.05.2016, s.1-88, (Çevrimiçi), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2016:119:FULL>, (e.t.: 28.06.2019).

¹³⁶ Hert, Papakonstantinou, Wright & Gutwirth, **a.g.m.**, s.134.

¹³⁷ Şimşek, **a.g.e.**, s.64.

¹³⁸ Jacob M. Victor, “The EU General Data Protection Regulation: Toward a Property Regime for Protecting Data Privacy”, **The Yale Law Journal**, Volume 123, 2013, s.513.

¹³⁹ Paul de Hert, Vagelis Papakonstantinou, David Wright & Serge Gutwirth, “The Proposed Regulation and the Construction of a Principles-Driven System for Individual Data Protection”, **Innovation: The European Journal of Social Science Research**, Volume 26, 1-2, 133-144, s.135.

¹⁴⁰ Victor, **a.g.m.**, s.513; Unutulma hakkı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz.: Eren Sözüer, **Unutulma Hakkı: İnsan Hakları Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme**, İstanbul, On İki Levha, 2017.

güçlendirmektir¹⁴¹. Örneğin verilerin işlenmesine gösterilen rıza bakımından sıkı şartlar düzenlenmektedir. Buna göre veri işleyenin, veri öznesinden alacağı rıza beyanı açık ve yazılı olmalıdır. Örtülü rıza beyanları ve veri işleyen ile veri öznesinin statüleri arasında açık fark olması durumunda verilen rıza beyanları kabul edilmeyecektir. Ayrıca rızanın neye ilişkin verildiği özel olarak belirtilmelidir. Veri öznesi bu konuda bilgilendirilmelidir¹⁴².

95/46/AT sayılı Yönerge'nin aksine Veri Koruma Tüzüğü ile kişisel verilerin işlenmesinden doğan sorumluluk veri öznesinden veri sorumlusuna geçirilmiştir¹⁴³. Veri sorumlusunun görevi yalnızca veri işleme sürecinde kişisel verilerin korunması ilkelerine uyulup uyulmadığını ve veri öznesinin haklarının gözetilip gözetilmediğini denetlemek değil aynı zamanda kişilerin verilerinin ve dolayısıyla bu bağlamda haklarının korunması için gerekli önlemleri almaktır¹⁴⁴.

Veri Koruma Tüzüğü, kişisel verilerin korunması hukuku bakımından, özellikle aydınlatma yükümlülüğü ile ilgili, önemli düzenlemeler içermektedir. Bu nedenle çalışmamızın ilgili konularında, yol gösterici olması ve Türk Hukuku'ndaki düzenlemelerle kıyas yapılabilmesi adına Veri Koruma Tüzüğü'nde yer alan düzenlemelere de değinilecektir.

¹⁴¹ Marc Rotenberg, David Jacobs, "Updating the Law of Information Privacy: The New Framework of the European Union", **Harvard Journal of Law and Public Policy**, Volume 36, No: 2, s.632.

¹⁴² Rotenberg, Jacobs, **a.g.m.**, s.632.

¹⁴³ Rotenberg, Jacobs, **a.g.m.**, s.632.

¹⁴⁴ Francoise Gilbert, "Symposium Review, European Data Protection 2.0: New Compliance Requirements in Sight-What the Proposed EU Data Protection Regulation Means for U.S. Companies, **Santa Clara Computer & High Technology Law Journal**, Volume 28, 2012, s.819.

IV. TÜRKİYE’DE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNUN TARİHİ GELİŞİMİ

Uluslararası hukukta kişisel verilerin korunmasına ilişkin çalışmalar 1970’li yıllara dayanmaktayken¹⁴⁵ ülkemizde kişisel verilerin öneminin kavranması ve kişisel verilere temel bir insan hakkı olarak koruma sağlanması konusunda geç kalınmıştır¹⁴⁶.

Yukarıda açıklandığı üzere, bilgi teknolojilerinin geliştiği, sınır ötesi ekonomik ve ticari akışın gerçekleştiği bu dönemde kişisel veriler hem ekonomik bir değere dönüşmesi hem de kişilik hakkı ihlallerine daha açık hale gelmesinden dolayı bu verilerin özel olarak korunması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ülkemizde de buna ilişkin hukuki düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.

Ülkemizde kişisel verilerin korunmasına ilişkin hukuksal düzenleme yapma çalışmaları esasında 1980’li yıllara dayanmaktadır¹⁴⁷. Türkiye, 108 sayılı Sözleşme’yi 28 Ocak 1981 tarihinde imzalamasına rağmen söz konusu Sözleşme ancak 30 Ocak 2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından bir uygun bulma kanunuyla onaylanarak yürürlüğe girebilmiştir¹⁴⁸. Bu süre zarfında kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel ve kapsamlı bir kanun yapma çalışmalarına defalarca başlanmış ancak bu çalışmaların sonu çeşitli nedenlerle getirilememiştir¹⁴⁹.

Kişisel verilerin korunması ilk kez 07.05.2010 tarihli 5982 sayılı Kanun’la Anayasa m.20’ye eklenen fıkrada bağımsız bir hak olarak tanımlanmıştır. Bu değişiklikten önce kişisel veriler, anayasal haklar olan insan onuru ve kişinin maddi ve manevi varlığını serbestçe geliştirme hakkı ile özel hayatın gizliliği hakları bağlamında korunmaktaydı. Ayrıca Türk Ceza Kanunu (TCK) ile diğer bazı kanunlarda da kişisel verileri koruyan hükümler bulunmaktadır. Bu nedenle

¹⁴⁵ Küzeci, **a.g.e.**, s.103 vd.; Metin Turan, **Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, 2019, s.29.

¹⁴⁶ Çalışmamızın devamında açıklanacağı üzere, Türk Hukuku’nda kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilk kapsamlı düzenleme olan KVKK ancak 2016 yılında yürürlüğe girebilmiştir. 108 sayılı Sözleşme ise Türkiye tarafından 28 Ocak 1981 tarihinde imzalanmasına rağmen ancak 2016 yılında bir uygun bulma kanunuyla onaylanıp yürürlüğe girebilmiştir.

¹⁴⁷ Turan, **a.g.e.**, s.53; Sedat Erdem Aydın, **AİHM İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu**, İstanbul, On İki Levha, 2015, s.107 vd.

¹⁴⁸ 18.02.2016 tarihli 29628 sayılı RG, (Çevrimiçi), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/02/20160218.htm>, (e.t.: 17.07.2019).

¹⁴⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Aydın, **a.g.e.**, s.107 vd.

çalışmamızın devamında, kişisel verilerin korunması hukukunun ülkemizdeki gelişimini iki döneme ayırarak incelemeyi uygun bulmaktayız. İlk olarak “2010 Anayasa Değişikliği’nden Önceki Dönem” ele alınacak, daha sonra ise kişisel verilerin korunmasının bağımsız bir hak olarak görüldüğü “2010 Anayasa Değişikliği’nden Sonraki Dönem” ele alınacaktır.

A. 2010 Anayasa Değişikliği’nden Önceki Dönem

1. Kişisel Verilerin Anayasal Haklar Çerçevesinde Korunması

Türk Hukuku’nda kişisel verilerin korunmasına ilişkin kapsamlı bir kanun yapma çalışmaları 1980’li yıllardan itibaren başlasa da söz konusu Kanun’un yapımı ve yürürlüğe koyulması 2016 yılını bulmuştur¹⁵⁰. Bundan önce kişisel veriler, anayasal haklar çerçevesinde korunmaktaydı. Çalışmamızın devamında bu haklara kısaca değinilecektir.

a. İnsan Onuru ile Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Geliştirme Hakkı

Kişisel verilere öncelikle **insan onuru** bağlamında koruma sağlanabilir. Anayasa’da her Türk vatandaşının “*hukuk düzeni içerisinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu*” ifade edilmektedir (Anayasa’nın başlangıç 6. paragrafı,). Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu (Anayasa m.17) ve bu hakkı tesis etmenin Devlet’in görevi olduğu da Anayasa’da düzenlenmektedir (Anayasa m.5).

Kişisel verilerin korunması ile kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı yakından ilgilidir. Sürekli izlendiği ortamda birey, kendisi hakkında toplanan verilerin gelecekte aleyhine kullanılabileceği endişesini taşıyacağından özgürce

¹⁵⁰ Aydın, a.g.e., s.107-111.

hareket edemeyecektir¹⁵¹. Böyle bir ortamda anayasal bir hak olarak kendisine tanınan ve insan onurundan kaynaklanan kişiliğini geliştirme hakkını kullanamayacak ve bu hak yalnızca kağıt üstünde kendisine tanınmış olacaktır.

b. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı

Özel hayatın gizliliği hakkı, yukarıda ifade edilen insan onuru ve kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkıyla yakından ilgilidir. Anayasa Mahkemesi (AYM) bir kararında, özel hayatın gizliliğinin kişinin maddi ve maddi olmayan (manevi) alandaki özel ve aile hayatının dokunulmazlığını anlattığını ifade etmiştir¹⁵². Başka bir kararında, özel hayatın gizliliği hakkının bireyin kişiliği için temel bir hak olduğu ve devletin ve diğer kişilerin müdahalelerine karşı korunmadığı takdirde toplumun huzur içinde yaşamasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir¹⁵³. Gerçekten de bu hak, kişilerin bireysel özgürlüklerinin sağlanması, özgürce hareket edebilmeleri ve karar alabilmeleri, kendilerini geliştirmeleri bakımından oldukça önemlidir¹⁵⁴.

Kişisel verilerin korunması hakkı, özel hayatın gizliliği hakkının bir parçası olup, kendine ait özellikleri bulunan bir haktır¹⁵⁵. Bu nedenle kendine has özellikleri bulunan kişisel verilerin korunması hakkı bakımından, özel hayatın gizliliği hakkına sağlanan korumadan farklı bir koruma öngörülmelidir.

Özel hayatın gizliliği hakkına yönelik korumalar daha bireyci olup, negatif bir koruma sağlamaktadır. Ancak kişisel verilerin korunmasında verilerin her hareketi izlenmeli ve veri öznesi kişiye de verileri üzerinde denetim hakkı tanınmalıdır.

¹⁵¹ Oğuz Şimşek, “Anayasa Hukukunda İnsan Onuru Kavramı ve Korunması”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, İzmir, 1999, s.186.

¹⁵² Anayasa Mahkemesi (AYM), E. 1963/336 K. 1967/29 T. 26-27.9.1967, (Çevrimiçi) <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/d7366f47-f3a7-4014-8a5d-0cd409fff40d?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>, (e.t.: 17.07.2019).

¹⁵³ AYM, E. 1986/24 K. 1987/8 T. 31.3.1987, (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, (e.t.: 17.07.2019).

¹⁵⁴ Serge Gutwirth, *Privacy and Information Age*, Lanham M.D., Rowman & Littlefield, 2002, aktaran: Serge Gutwirth, Ronald Leenes, Paul de Hert, Yves Poullet, **European Data Protection: Coming of Age**, Dordrecht, Springer, 2013, s.16.

¹⁵⁵ Akgül, **a.g.e.**, s.83.

Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasında sağlanan koruma aktif bir korumayı gerektirmektedir¹⁵⁶.

2. Diğer Kanunlarda Kişisel Verilerin Korunması

Temel hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal düzenlemelerin yanı sıra kişisel veriler çeşitli özel düzenlemelerle de korunmaktadır.

Kişisel veriler, kişilik hakkı bağlamında¹⁵⁷ Türk Medeni Kanunu (TMK) ve Türk Borçlar Kanunu (BK) hükümleri uyarınca korunmaktadır. TMK m.24 ve 25 ile TBK m.58 uyarınca, kişilik hakkına saldırı gerçekleştirildiği takdirde ilgililer, saldırıya son verilmesini, ayrıca uğradıkları maddi ve/veya manevi zararların tazmin edilmesini talep edebilirler¹⁵⁸.

İş hukukunda, kişilik hakları bağlamında işçinin kişisel verileri korunmaktadır¹⁵⁹. İş Kanunu (İK) m. 75'e göre işveren, çalıştırdığı işçiler hakkında özlük dosyaları tutar. Bu madde ile işçinin özlük dosyasında yer alan kişisel verileri bakımından özel bir koruma öngörülmektedir¹⁶⁰. Buna göre işveren, özlük dosyasında yer alan bilgileri hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak kullanmak ve gizli kalmasında işçinin haklı çıkarı bulunan kişisel verileri ise açıklamamakla yükümlüdür (m.75/2).

İdare hukuku alanında da özellikle bilgi edinme hakkı çerçevesinde kişisel verilerin korunması ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır¹⁶¹. Bilgi edinme hakkı, idarenin eylem ve işlemleri hakkında bireylerin bilgilendirilmesinin sağlayan bir haktır¹⁶². Bilgi edinme hakkının kullanılması durumunda bireylerin erişebilecekleri bilgi gruplardan birisi kişisel verilerdir¹⁶³. Kişisel veriler aynı zamanda bireylerin özel

¹⁵⁶ Küzeci, **a.g.e.**, s.76-77.

¹⁵⁷ Aydın, **a.g.e.**, s.64.

¹⁵⁸ Yusuf Ziya Polater, **Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, Ankara, Adalet, 2010, s.168-170.

¹⁵⁹ Aydın, **a.g.e.**, s.66; Küzeci, **a.g.e.**, s.388-401.

¹⁶⁰ Küzeci, **a.g.e.**, s.393.

¹⁶¹ Aydın, **a.g.e.**, s.66.

¹⁶² Kaya, **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, s.42.

¹⁶³ Kaya, **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, s.89.

hayatının gizliliği hakkı çerçevesinde değerlendirilebileceğinden¹⁶⁴ bilgi edinme hakkı çerçevesinde yapılan uygulamalarda kişisel verilerin ihlali, dolayısıyla ilgililerin özel hayatının gizliliğinin ihlali gündeme gelebilir. Bu nedenle bilgi edinme hakkı uygulamaları bağlamında kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilkelere uygun hareket edilmelidir¹⁶⁵. Ayrıca Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nda “Özel Hayatın Gizliliği” başlıklı m.21’de, kişinin rızasının bulunduğu haller dışında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile, özel veya aile hayatına, şeref ve saygınlığına, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız bir müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutulmuştur.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler Ceza Muhakemesi Kanunu’nda (CMK) da bulunmaktadır. Örneğin, beden muayenesi (m. 75, 76) ve moleküler genetik incelemeler (m.78) neticesinde elde edilen veriler, kişisel veri niteliğindedir (m.80/1). Elde edilen bu verilerin amacı dışında kullanılması veya dosyayı inceleme yetkisi bulunanlardan başka birine aktarılması yasaktır (m.80/1). Söz konusu veriler, kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, ceza verilmesine yer olmadığı ya da beraat kararı verilip, bu kararların kesinleşmesi halinde C. savcısı huzurunda derhal yok edilir (m.80/2).

Türk Ceza Kanunu (TCK)’nda kişisel verilerin korunmasına yönelik bazı suç tipleri düzenlenmektedir. Böylece kişisel verilerin ihlal edilmesi durumunda faile cezai yaptırım uygulanmaktadır. TCK’de düzenlenen ve konusu kişisel veri olan suç tiplerine çalışmamızın ikinci bölümünde ayrıca değinilecektir. Bu nedenle bu başlık altında söz konusu suç tiplerine ilişkin açıklama yapılmayacaktır.

¹⁶⁴ Kaya, **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, s.89.

¹⁶⁵ Kaya, **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, s.90-91.

B. 2010 Anayasa Değişikliği'nden Sonraki Dönem

1. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Açıkça Anayasa'da Yer Alması

“Özel Hayatın Gizliliği Hakkı” başlıklı, Anayasa m.20'ye, 07.05.2010 tarih 5982 sayılı Kanun m.2 ile eklenen fıkrada, kişisel verilerin korunması hakkı ilk defa açıkça anayasal hak olarak düzenlenmiştir. Buna göre; *“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”* Yapılan anayasal düzenlemeyle ilgililerin kişisel verilerinin korunmasını istemeleri, bağımsız bir hak olarak tanımlanmış ayrıca kişisel verilerin işlenmesine ilişkin bazı temel ilkelere de yer verilmiştir. Ayrıca yapılan düzenlemeyle kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin genel ve kapsayıcı bir kanuni düzenlemenin yapılması gerektiğine de işaret edilmiştir. Nitekim 2016 yılında kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel bir kanun olma özelliği taşıyan KVKK yürürlüğe girmiştir.

2. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun (KVKK) Yürürlüğe Girmesi

KVKK'nin yürürlüğe girmesinden önceki dönemde, kişisel verilerin korunmasına ilişkin hukuki düzenlemeler çoğunlukla kişisel verilerin ihlal edilmesinden sonra devreye giren hükümlerdi. Söz konusu düzenlemeler, kişisel verilerin işlenmesi ve özellikle serbest dolaşımından dolayı menfaatleri zedelenen veri sahiplerini yeteri kadar korumamaktaydı¹⁶⁶. Bu süreçte çeşitli kişi, kurum veya kuruluşlar tarafından kişisel verilerinin işlenmesinden dolayı ilgililer, çoğu zaman

¹⁶⁶ Nevzat Ali Anı, “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.68.

çeşitli hak ihlalleriyle karşılaşmaktaydılar¹⁶⁷. Halbuki kişisel veriler ile ilgili herhangi bir ihlal gerçekleşmeden, söz konusu veri ihlallerini önleyici bir korumanın sağlanması gerekli ve önemlidir. Gerek özel gerek kamu sektöründe kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili temel ilkeleri belirleyen genel bir kanun ve veri işleme sürecini denetleyecek bağımsız bir denetim organına ihtiyaç duyulmuştur¹⁶⁸.

KVKK'nin genel gerekçesinde Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde görüşülen ve iç hukuk düzenlemelerinin uyumlaştırılması gereken konulardan birinin de kişisel verilerin korunması olduğu ve bu nedenle Türkiye'de kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel ve kapsayıcı bir kanun yapılması gerektiğine işaret edilmektedir¹⁶⁹.

Türkiye'nin AB'ye tam üyelik süreci bakımından iç hukukumuzda kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanuni düzenlemelerin yapılması önemlidir. Ancak yalnızca AB'ye tam üyelik süreci bakımından değil, Veri Koruma Tüzüğü'nde belirli şartların gerçekleşmesi halinde AB üyesi olmayan üçüncü ülkelere veri aktarımına izin verilmesinden dolayı da iç hukukta AB ile uyumlu düzenlemeler yapılmalıdır. Zira Veri Koruma Tüzüğü'nde yer alan düzenlemeye göre AB üyesi dışında üçüncü bir ülkeye veri aktarımının yapılabilmesi, söz konusu ülkenin AB standartlarında veri koruması sağlamasına başka bir ifadeyle bu ülkede “yeterli koruma”nın bulunmasına bağlıdır (m. 45). Bu nedenle AB üyesi ülkelerden Türkiye'ye veri aktarımının sağlanabilmesi, Türkiye'nin iç hukukunda kişisel verilere yönelik yeterli korumanın bulunmasına bağlıdır.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel bir düzenlemenin olmamasından dolayı uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapılamadığı, iç hukukta TCK kapsamında kişisel verilerin korunmasına yönelik bazı suçların düzenlendiği ancak genel bir kanun olmamasından dolayı “kişisel veri”, “hukuka uygun işleme” gibi kavramların belirsiz olduğu ve bunun da çeşitli sorunlara yol açtığı gibi gerekçeler de ifade edilmektedir¹⁷⁰.

¹⁶⁷ KVKK Genel Gerekçesi, (Çevrimiçi), <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>, (e.t.: 17.07.2019), s.5.

¹⁶⁸ KVKK Genel Gerekçesi, s.5.

¹⁶⁹ KVKK Genel Gerekçesi, s.5.

¹⁷⁰ KVKK Genel Gerekçesi, s.5.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel bir kanun hazırlığı ülkemizde 1980’li yıllara dayanmaktadır. 1995, 2000, 2008 ve 2014 yıllarında kanunun hazırlanması için komisyonlar kurulmuş ancak ya bu komisyonların çeşitli nedenlerle çalışmalarını tamamlayamaması ya da TBMM’de çeşitli nedenlerden ötürü kanun tasarılarının kabul edilememesinden dolayı kanun yapma girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır ¹⁷¹. Son olarak 2016 yılında kanun yapma çalışmalarına tekrar başlanmış ve 24 Mart 2016 tarihinde TBMM’de kabul edilen KVKK, 7 Nisan 2016 tarihli ve 29677 sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

KVKK’de “kişisel veri”, “veri sorumlusu” gibi kişisel verilerin korunması hukuku bakımından önemli olan bazı kavramlar tanımlanmaktadır (m.3). Söz konusu tanımların yapılmasıyla iç hukukta önemli bir boşluk doldurulmuştur. Ayrıca KVKK’de kişisel verilerin işlenmesinde gözetilmesi gereken temel ilkeler (m.4), verilerin hukuka uygun işlenebilmesi için gereken şartlar (m.5), özel nitelikli kişisel veriler (m.6), verilerin hukuka uygun olarak aktarımı (m.8, m.9) gibi önemli konulara ilişkin düzenlemeler de yer almaktadır. Bunların yanı sıra KVKK ile veri işleme sürecini denetleyecek bağımsız bir denetim organı olan Kişisel Verileri Koruma Kurumu (m.19 vd.) kurularak önemli bir eksiklik de giderilmiştir.

3. İkincil Düzenlemeler

KVKK’nin yürürlüğe girmesinden sonra kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin çeşitli yönetmelik ve tebliğler de yürürlüğe koyulmuştur. Bunlardan ilki “Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik”¹⁷²’tir. KVKK m.7’de yer alan düzenlemeye göre, hukuka uygun olarak işlenmiş kişisel veriler, işleme amacının ortadan kalması üzerine re’sen ya da ilgilinin talebiyle veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hale getirilir. Söz konusu Yönetmelik’te de bu işlemler ile ilgili usul ve esaslar düzenlenmektedir.

¹⁷¹ Aydın, **a.g.e.**, s.98; Nilgün Başalp, **Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması**, Ankara, Yetkin, 2004, s.107; Anı, **a.g.e.**, s.70.

¹⁷² 28.10.2017 tarihli 30224 sayılı RG.

Şeffaflık ilkesi gereği ilgililerin, verilerinin kimler tarafından işlendiğini bilmeleri önemlidir. Ancak bu bilgilere sahip oldukları takdirde kendilerine tanınan haklarını aktif bir şekilde kullanabilirler. Bu nedenle “Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik”¹⁷³ ile veri sorumluları hakkında bilgilerin yer aldığı bir Sicil oluşturulmuş ve Yönetmelik’te buna ilişkin usul ve esaslara yer verilmiştir.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun teşkilatlanmasına, çalışmasına ilişkin çeşitli yönetmelikler de bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; “Kişisel Verileri Koruma Kurumu Teşkilat Yönetmeliği”¹⁷⁴, “Kişisel Verileri Koruma Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik”¹⁷⁵, “Kişisel Verileri Koruma Uzmanlığı Yönetmeliği”¹⁷⁶dir.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayımlanan tebliğler de bulunmaktadır. Bunlardan “Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ”¹⁷⁷de veri sorumlusunun ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. “Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ”¹⁷⁸de de ilgililerin, KVKK m.13 uyarınca veri sorumlusuna yapacakları başvurunun usul ve esasları düzenlenmektedir.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun internet sitesinde kişisel verilerin korunmasına ilişkin çeşitli bilgilendirici rehberler, video anlatımları da bulunmaktadır¹⁷⁹.

Yukarıda bahsedilen yönetmelik, tebliğ ve bilgilendirici rehberlere tezimizde yeri geldikçe değinilecektir.

¹⁷³ 30.12.2017 tarihli 30286 sayılı RG.

¹⁷⁴ 26.04.2018 tarihli 30403 sayılı RG.

¹⁷⁵ 16.11.2017 tarihli 30242 sayılı RG.

¹⁷⁶ 09.02.2018 tarihli 30327 sayılı RG.

¹⁷⁷ 10.03.2018 tarihli 30356 sayılı RG.

¹⁷⁸ 10.03.2018 tarihli 30356 sayılı RG.

¹⁷⁹ Söz konusu rehberler ve video anlatımlarına Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun internet sayfasından ulaşılabilir. Bkz.: (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2030/Rehberler>, (e.t.: 08.08.2019).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA VE KABAHAHLER HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI İLE AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN GENEL ESASLARI

I. TÜRK CEZA ve KABAHAHLER HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

A. Genel Olarak

Teknolojideki gelişmelerle kişisel verilerin işlenmesinde büyük bir artış yaşanmış ve bu durum karşısında bireylerin daha etkin bir biçimde korunması gereği ortaya çıkmıştır¹⁸⁰.

Kişisel verilerin, uluslararası ve ulusal hukuk düzenlemeleri ile belirlenen temel ilkelere uyulmayarak hukuka aykırı bir şekilde işlenmesi durumunda, ceza kanunlarında düzenlenen suç tipleri oluşabilmekte¹⁸¹ ve karşılığında çeşitli yaptırımlar uygulanabilmektedir. TCK'nin “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” başlığı altında; “kişisel verilerin kaydedilmesi” (m.135), “verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme” (m.136) ve “verileri yok etmeme” (m.138) suçları düzenlenmektedir. Bunların yanı sıra KVKK m.17’de, KVKK’deki düzenlemelere aykırı olarak, kişisel verileri silmeyen veya anonim hale getirmeyenler hakkında, “verileri yok etmeme” suçu hakkında öngörülen cezanın uygulanacağı belirtilmektedir.

KVKK m.18’de dört tane kabahat tipi düzenlenmektedir. Buna göre, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler (m.18/1-a), veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyenler (m.18/1-b), Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeyenler (m.18/1-c) ve son olarak Veri Sorumluları Sicili’ne kayıt ve

¹⁸⁰ Kuşkonmaz, a.g.e., s.126.

¹⁸¹ Melike Köse Aysun, “Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (TCK m.135)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2018, s.73; Muammer Ketizmen, Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları, Ankara, Adalet, 2008, s.206.

bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket edenler (m.18/1-ç) hakkında KVKK m.18’de belirtilen idari para cezaları uygulanacaktır.

Çalışmamızın devamında, yukarıda değinilen suçlar ve kabahatler incelenecektir.

B. Türk Ceza Kanunu’nda Kişisel Verileri Korumaya Yönelik Suçlar

1. Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu

Kişisel verilerin kaydedilmesi suçunun düzenlendiği TCK m.135’e göre, *“hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir”*.

TCK m.135’in gerekçesinde, Türkiye’nin taraf olduğu 108 sayılı Sözleşme’nin gereği olarak kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümlerin kabul edildiği ve bu sayede son yıllarda gelişen teknoloji ile yaygın bir şekilde kişisel verilerin kaydedilmesi uygulamaları karşısında, bireylerin kişilik haklarının aktif bir şekilde korunmasının amaçlandığı ifade edilmektedir¹⁸².

Suçun konusunu oluşturan **kişisel veri**¹⁸³ kavramı TCK’de tanımlanmamaktadır. Bu durum, KVKK’nin yürürlüğe girmesinden önceki dönemde kanunilik ilkesi bakımından sorun teşkil etmekteydi¹⁸⁴. Bu dönemde kişisel verinin anlamının tespiti için 108 sayılı Sözleşme ile 95/46/AT sayılı Yönerge gibi uluslararası düzenlemelerden yararlanılmaktaydı¹⁸⁵. Ancak KVKK’nin yürürlüğe girmesiyle bu

¹⁸² TCK m.135 Gerekçesi, s.88, (Çevrimiçi), <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0593.pdf>, (e.t.: 17.07.2019).

¹⁸³ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 11. Baskı, Ankara, Seçkin, 2017, s.570.

¹⁸⁴ Ersan Şen, “5237 sayılı TCK’da Özel Hayata Karşı Suçlar”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.79, S.3, 2005, s.717-718; Kuşkonmaz, **a.g.e.**, s.128; Murat Volkan Dülger, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, 6.Baskı, Ankara, Seçkin, 2015, s.679; Kanun koyucunun, kişisel veri kavramının ne anlama geldiğini öğretti ve uygulamaya bıraktığı, bu nedenle söz konusu düzenlemenin kanunilik ilkesine aykırı olmadığı görüşü için bkz.: Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.571.

¹⁸⁵ Aydın, **a.g.e.**, s.128.

konudaki boşluk doldurulmuştur¹⁸⁶. Zira KVKK’de kişisel veri, ‘*kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ait her türlü veriyi ifade eder.*’ şeklinde tanımlanmaktadır (m.3/1-d)¹⁸⁷.

TCK uyarınca kişisel verilerin kaydedilmesi suçunun oluşabilmesi için kişisel verilerin, **hukuka aykırı** olarak kaydedilmesi gereklidir¹⁸⁸. Bu nedenle kayıt işleminin hangi durumlarda hukuka aykırı olacağının tespiti önemlidir. KVKK’nin yürürlüğe girmesinden önce kişisel verilerin kaydedilmesinin hangi durumlarda hukuka aykırı olduğu yeterince açık değildi¹⁸⁹. Madde gerekçesinde de buna ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktaydı. Kanunilik ilkesi bakımından belirsizliklere neden olan bu konuda da KVKK’nin yürürlüğe girmesi, söz konusu boşluğun doldurulması bakımından faydalı olabilir. Zira KVKK’de kişisel verilerin hukuka uygun olarak kaydedilmesine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. KVKK’ye göre kişisel veriler, tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla kaydedilebilirler (m.3/1-e). Kişisel verilerin kaydedilmesi suçu bakımından, verilerin ne şekilde kaydedildiğinin bir önemi bulunmamaktadır¹⁹⁰. Önemli olan, kişisel verilerin hukuka aykırı ve herhangi bir yolla kaydedilmesidir¹⁹¹. KVKK’de kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenebilmesi için gereken şartlar açıkça düzenlenmektedir. KVKK m.5/1’e göre kişisel veriler, kural olarak ilgili kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Ancak KVKK m.5/2’de düzenlenen durumlarda kişisel veriler, ilgilinin açık rızası olmadan da hukuka uygun bir şekilde işlenebilirler. Örneğin, veri işleme faaliyetinin kanunlardan kaynaklanması durumunda (m.5/2-a), ilgilinin rızası olmasa dahi kişisel verileri işlenebilecektir. Kişisel verilerin kaydedilmesinin hukuka uygun olabilmesi için söz konusu faaliyetin, KVKK’de yer alan düzenlemelere uygun bir şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir. Aksi halde, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak

¹⁸⁶ Dülger, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, s.679.

¹⁸⁷ ‘‘Kişisel veri’’ kavramına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz.: ‘‘Birinci Bölüm’’.

¹⁸⁸ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.574.

¹⁸⁹ Ketizmen, **a.g.e.**, s.235; Kuşkonmaz, **a.g.e.**, s.128; Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 8. Baskı, Ankara, Yetkin, 2010, s.344.

¹⁹⁰ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.574.

¹⁹¹ Dülger, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, s.680.

kaydedilmesi söz konusu olacaktır. Kişisel verilerin hukuka uygun kaydedilmesine ilişkin temel ilkelerden yola çıkarak hangi fiillerin tipikliği oluşturduğu bu sayede tespit edilebilecektir¹⁹².

Suçun tamamlanması için verilerin kaydedilmesi yeterli olup verilerin alenileştirilmesi, başkalarına verilmesi ya da ilgili kişinin zarara uğratılması gerekmemektedir¹⁹³. Kişisel verilerin kaydedilmesinde önemli olan verilerin daha sonra tekrar kullanılmak üzere depolanmasıdır¹⁹⁴.

TCK m.135/2’de, fıkra da sayılan veri türlerinin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi durumunda cezanın ağırlaştırılarak uygulanacağı ifade edilmekte dolayısıyla söz konusu fıkra ile cezayı ağırlaştıran nitelikli hal öngörülmektedir¹⁹⁵. TCK m.135/2’ye göre kişisel verinin, hukuka aykırı olarak, kişinin ahlaki yönelimine, cinsel yaşamına, sağlık durumuna veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması durumunda birinci fıkra uyarınca verilecek ceza ağırlaştırılır. Ayrıca, kişisel verinin kişinin siyasal, felsefi, dini görüşlerine ya da ırki kökenine ilişkin olması durumunda hukuka aykırı olsun veya olmasın kişisel verilerin kaydedilmesi suçunun oluşacağı ve verilecek cezanın ağırlaştırılacağı ifade edilmektedir¹⁹⁶. TCK m.135/2’de yer alan özel nitelikli kişisel veriler ile KVKK’de düzenlenen özel nitelikli kişisel veriler arasında uyumsuzluk olduğu görülmektedir. Örneğin, “*Özel nitelikli kişisel verilerin işleme şartları*” başlıklı m.6’da yer alan, kişinin etnik kökeni, kılık kıyafeti, dernek ya da vakıf üyeliği, ceza mahkumiyeti, güvenlik tedbirleri, genetik ya da biyometrik verileri, TCK m.135/2’de sayılmamaktadır. Ayrıca kişisel verilerin kaydedilmesi suçu bakımından özel olarak sayılan **kişinin ahlaki eğilimleri**, KVKK bakımından özel nitelikli kişisel veri olarak sayılmamaktadır. Kanunlar arasındaki söz konusu uyumsuzluğun giderilmesi gerekmektedir¹⁹⁷.

¹⁹² Küzeci, **a.g.e.**, s.403. Ancak, kaydetme ifadesinden ne anlaşılması gerektiğine ilişkin TCK’de açık düzenlemenin yapılması kanunilik ilkesi bakımından daha faydalı olacaktır; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.574.

¹⁹³ Dülger, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, s.681; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.575.

¹⁹⁴ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu (Madde 86-146)**, C.III, Ankara, Adalet, 2010, s.4437.

¹⁹⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.575.

¹⁹⁶ Küzeci, **a.g.e.**, s.403; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.578.

¹⁹⁷ Küzeci, **a.g.e.**, s.405.

Kişisel verilerin kaydedilmesi suçunun, kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak ya da belirli bir meslek veya sanatın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında arttırılır (m.137).

2. Kişisel Verileri Verme veya Ele Geçirme Suçu

“*Kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme*” suçunun düzenlendiği TCK m.136’ya göre, “*kişisel verileri hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.*” (m.136).

Kişisel veriler gerek hukuka uygun gerekse hukuka aykırı kaydedilmiş olsun söz konusu verilerin hukuka aykırı olarak bir başkasına verilmesi, yayılması veya ele geçirilmesi suçtur¹⁹⁸. Zira bu suç tipiyle amaçlanan, hukuka uygun bir şekilde toplanmış kişisel verilerin daha sonra da hukuka uygun bir şekilde saklanması ya da kullanılmasını sağlamaktır¹⁹⁹.

KVKK’de yer alan ilkelere göre kişisel veriler, belirli, açık ve meşru amaçlar için, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak işlenmelidir (m.4). Bu nedenle bir kere hukuka uygun olarak toplanan verilerin daha sonra saklanması ve kullanılması sırasında da bu ilkelere uyulmalıdır. Kişisel verilerin korunması hukukuna hakim olan bu ilkelerin uygulanması ceza hukuku normlarıyla bir nevi koruma altına alınmıştır²⁰⁰.

Suçun hareket unsurlarını “*verme, yayma veya ele geçirme*” fiilleri oluşturur²⁰¹. Kişisel verileri bir başkasına vermek ya da yaymak fiilleri aslında bu verilerin aktarılması anlamına gelmektedir²⁰². “*Vermek*” fiili, kişisel verilerin bir başkasına aktarılmasını ifade eder ve sınırlı bir etki alanı vardır²⁰³. Ancak “*yayma*” fiili ile

¹⁹⁸ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.345-346.

¹⁹⁹ Küzeci, **a.g.e.**, s.407.

²⁰⁰ Kuşkonmaz, **a.g.e.**, s. 152.

²⁰¹ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.583.

²⁰² Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.583.

²⁰³ Rezzan İtişgen, “Türk Ceza Hukukunda Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu”, **TAAD**, Y.6 S. 23, Ekim 2015, s.188; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4126.

birden fazla kişiye bir aktarım söz konusudur²⁰⁴. “Ele geçirmek” fiili ise kişisel verilerin kaydedilmiş olduğu nesnelerin ya da herhangi bir bilişim sisteminde kayıtlı bulunan verilerin alınması anlamına gelmektedir²⁰⁵. TCK’de kişisel verilerin kaydedilmesi suçu ayrıca düzenlendiği için kişisel verilerin ele geçirilmesi suçunu, kaydetme fiili dışındaki başka hareketler oluşturacaktır²⁰⁶.

Kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme suçunun, kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak ya da belirli bir meslek veya sanatın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında arttırılır (m.137).

3. Kişisel Verilerin Yok Edilmemesi Suçu

Kişisel verilerin yok edilmemesi suçunun düzenlendiği TCK m.138’e göre; *“Kanunların belirlediği sürenin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediğinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”*

Suçun faili, verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olan kişilerdir²⁰⁷. Dolayısıyla bu suç, özgü bir suçtur²⁰⁸. Ayrıca verileri yok etmek, bu kişilerin görev tanımında bulunmalıdır²⁰⁹.

“Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik”e göre kişisel verilerin yok edilmesi, söz konusu verilerin herhangi bir kimse tarafından ulaşılamaz ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesidir (m.9).

²⁰⁴ İtişgen, **a.g.m.**, s.188; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4126; Soyaslan, **a.g.e.**, s.346;

²⁰⁵ Kuşkonmaz, **a.g.e.**, s.154; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4126; Dülger, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, s.713.

²⁰⁶ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.584.

²⁰⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.588; Soyaslan, **a.g.e.**, s.350; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4133.

²⁰⁸ Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4133.

²⁰⁹ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.589.

KVKK m.4'e göre kişisel veriler, ilgili mevzuatta öngörülen ya da işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilirler. Verileri yok etmeme suçu, kişisel verilerin korunması hukukuna hakim olan bu ilkeyi koruma altına almaktadır²¹⁰. Ayrıca KVKK m.17/f.2'ye göre; KVKK m.7'de yer alan düzenlemeye aykırı olarak kişisel verileri silmeyen veya anonim hale getirmeyenler, TCK'de yer alan verileri yok etmeme suçunun cezasıyla cezalandırılacaklardır.

Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) hükümlerine göre ortadan kaldırılması veya yok edilmesi gereken bir veri söz konusuysa bu durumda verilecek ceza ağırlaştırılır (m.138/2). Örneğin, CMK m.80'e göre, genetik incelemeler sonucu elde edilen veriler, kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat ya da ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hallerinde Cumhuriyet savcısı huzurunda derhal yok edilir. CMK m.80'de belirtilen şartların gerçekleşmesine rağmen söz konusu verilerin yok edilmemesi halinde TCK m.138/2'de düzenlenen nitelikli suç oluşacaktır.

Verilerin yükümlülüğe aykırı olarak yok edilmemesi halinde, herhangi bir zararın olup oluşmadığından bağımsız olarak, suç oluşacaktır²¹¹.

C. Kişisel Verilerin Silinmemesi veya Anonim Hale Getirilmemesi Suçu

KVKK'ye göre, kişisel verilere ilişkin suçlar bakımından TCK m.135 ila m.140 hükümleri uygulanacaktır.

KVKK m.17/2'de ayrıca bir suç tipi düzenlenmektedir. Buna göre; kişisel verileri, KVKK m.7'de yer alan düzenlemeye uygun olarak silmeyen veya anonim hale getirmeyenler, TCK m.138'de düzenlenen “*verileri yok etmeme*” suçu bakımından öngörülen ceza ile cezalandırılırlar.

KVKK m.7'ye göre, hukuka uygun olarak işlenmiş kişisel veriler, işlenme amacının ortadan kalkması durumunda ya re'sen ya da ilgilinin talebi üzerine, silinir,

²¹⁰ Küzeci, **a.g.e.**, s.408.

²¹¹ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.**, s.589.

yok edilir veya anonim hale getirilir. “Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik”’e göre kişisel verilerin silinmesi, kullanıcıların söz konusu verilere hiçbir şekilde ulaşamamaları, verileri tekrar kullanamamaları anlamına gelirken (m.8); kişisel verilerin yok edilmesi, söz konusu verilerin herhangi bir kimse tarafından ulaşılamaz ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesidir (m.9). Anonim hale getirme ise kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilse dahi kimliği belirli veya belirlenebilen bir kişiyle bağının kurulamayacak hale getirilmesidir (m.10).

“Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik”’te kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi, anonim hale getirilmesine ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Örneğin, re’sen ya da talep üzerine verilerin silineceği sürelerle ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Söz konusu düzenlemelere aykırılık halinde KVKK m.17/2’de yer alan suç oluşacak ve faile, TCK’de düzenlenen verileri yok etmeme suçunun cezası uygulanacaktır.

KVKK m.7/3’e göre, kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi, anonim hale getirilmesi hususlarında özel kanunlarda yer alan düzenlemeler saklıdır. Örneğin, KVKK dışında bir kanunda kişisel verilerin belirli bir süreyle saklanabileceği ifade edilmişse, hukuka uygun olarak işlenmiş bu verilerin belirtilen süre boyunca saklanması hukuka uygun olacaktır. Bu tarih içerisinde kişisel verilerin silinmesine ilişkin yapılacak başvurular da kabul edilmeyecektir. Örneğin, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.42’ye göre, alınan yazı ve faaliyetlerle ilgili belgelerin asılları veya zorunlu durumlarda sıhhati bakımından şüpheye yer vermeyecek kopyaları ile yazılan yazıların makine ile alınmış, tarih ve sıra numarası verilen suretleri on yıl süreyle banka nezdinde saklanır. Kurul tarafından verilen ve ilgili kişinin, veri sorumlusu bir bankaya ait veri kayıt sisteminde bulunan kişisel verilerinin silinmesine ilişkin talebinin değerlendirildiği kararda, mevzuatta yer alan on yıllık sürenin henüz dolmadığı, bu nedenle ilgili kişinin talebinin veri sorumlusu banka tarafından reddedilmesinde herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmektedir²¹².

²¹² “İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkesi gereğince kişisel verilerin silinmemesi hakkında” Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 05/12/2018

D. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nda Yer Alan Kabahatler

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin kabahatler, Kabahatler Kanunu (KK)’nda değil KVKK’de düzenlenmektedir. KVKK m.18’de, atıfta bulunulan yükümlülüklerin ihlali halinde, her bir ihlal bakımından farklı miktarlarda öngörülen idari para cezalarına hükmedilir. Çalışmamızın devamında, söz konusu kabahatlere kısaca değinilecektir.

1. Veri Güvenliğine İlişkin Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi

KVKK m.18/1-b’de, veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyenler hakkında 15.000 Türk Lirası’ndan 1.000.000 Türk Lirası’na kadar idari para cezası uygulanacağı ifade edilmektedir.

KVKK m.12’de, veri güvenliğinin sağlanmasına ilişkin yükümlülükler düzenlenmektedir. Veri sorumlusu kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenmesini ve saklanmasını sağlamak, bu kapsamda gerekli tüm teknik ve idari tedbirleri almak zorundadır. Ayrıca veri sorumlusu veya veriyi işleyen diğer kişiler, görevlerinden ayrılmalarından sonra dahi, görevleri sırasında işledikleri verileri hukuka aykırı olarak başkalarına açıklayamaz ya da amacı dışında kullanamazlar.

Kişisel verilerin veri sorumlusu adına başkaları tarafından işlenmesi halinde de veri sorumlusunun sorumluluğu devam eder.

Veri sorumlusu, veri güvenliğine ilişkin yeterli düzeyde güvenlik önlemleri almak zorunda olmasının yanında herhangi bir veri güvenliği ihlali gerçekleştiği takdirde, durumu en kısa sürede Kişisel Verileri Koruma Kurumu’na bildirmekle yükümlüdür. Kurul, gerektiği takdirde durumu kamuoyuna internet sitesinden ya da

tarhli ve 2018/142 sayılı Karar Özeti, (Çevrimiçi), <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5424/-Ilgili-mevzuatta-ongorulen-veya-islendikleri-amac-icin-gerekli-olan-sure-kadar-muhafaza-edilme-ilkesi-geregince-kisisel-verilerin-silinmemesi-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-05-12-2018-tarihli-ve-2018-142-sayili-Karari-Ozeti>, (e.t.: 03.07.2019).

usulüne uygun başka bir yöntemle bildirir²¹³. Veri Koruma Tüzüğü m.33’de, veri sorumlusunun, kişisel veri ihlali gerçekleştiği takdirde gecikmeksizin ve uygun olduğu takdirde en geç yetmiş iki saat içerisinde durumu denetim makamına bildirmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu süre zarfında bildirim yapılamadığı takdirde yapılacak bildirimle birlikte neden gecikme yaşandığına ilişkin sebeplere de yer verilir. Kurul tarafından 03.07.2019 tarihinde yayımlanan, bir havayolu şirketine ilişkin kararda²¹⁴, söz konusu şirketin internet sitesinde bulunan verilere ilişkin şüpheli hareketleri öğrenmesinden itibaren ancak iki ay sonra veri güvenliği ihlalini tespit edebildiği, sistemlerinde kullanılan yazılımların veri güvenliğini sağlama bakımından yetersiz olduğu ayrıca söz konusu ihlalin Kurul’a en kısa sürede bildirilmediği ve bu nedenle KVKK’nin veri güvenliğine ilişkin hükümlerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılarak şirket hakkında idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir. Başka bir kararında ise Kurul, bir oteller zincirinin müşteri veri tabanına, dört yıl boyunca yetkisiz erişim olmasının söz konusu sistem bakımından ciddi bir güvenlik açığının olduğunu ve gerekli denetimlerin yapılmadığının göstergesi olduğunu ifade etmiştir²¹⁵.

2. Kurul Tarafından Verilen Kararların Yerine Getirilmemesi

KVKK m.18/1-c’de, Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeyenler hakkında 25.000 Türk Lirası’ndan 1.000.000 Türk Lirası’na kadar idari para cezası uygulanacağı ifade edilmektedir.

KVKK m.15/5’e göre Kurul, şikayet üzerine ya da re’ sen yaptığı inceleme neticesinde kişisel verilere ilişkin herhangi bir ihlal tespit ederse, söz konusu ihlalin

²¹³ Yakın zamanda Kişisel Verileri Koruma Kurumu’ nun internet sayfasında ilan edilen ve bir pizza restoranları zincirinin internet sitesinde yaşanan veri güvenliği ihlali ile ilgili ilan için Bkz.: (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5483/Kamuoyu-Duyurusu-Veri-Ihlali-Bildirimi-Pizza-Restaurantlari-A-S-Domino-s-Pizza->, (e.t.: 03.07.2019).

²¹⁴“Cathay Pasific Airway Limited Hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 16.05.2019 Tarih ve 2019/144 Sayılı Karar Özeti”, (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5487/Cathay-Pasific-Airway-Limited-Hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-16-05-2019-Tarih-ve-2019-144-Sayili-Karar-Ozeti>, (e.t.: 03.07.2019).

²¹⁵“Marriott International Inc. Hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 16.05.2019 Tarih ve 2019/143 Sayılı Karar Özeti”, (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5486/Marriott-International-Inc-Hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-16-05-2019-Tarih-ve-2019-143-Sayili-Karar-Ozeti>, (e.t.: 03.07.2019).

giderilmesine karar vererek dosyayı veri sorumlusuna gönderir. Veri sorumlusunun söz konusu kararın kendisine tebliğinden itibaren gecikmeksizin ve en geç otuz gün içerisinde kararın gereğini yerine getirmesi gerekmektedir.

Kurul, teknik servis hizmeti veren bir şirkete ilişkin verdiği kararda, şirketin internet sitesinde yer alan güvenlik açığının giderilmesine yönelik Kurul tarafından verilen talimatın, şirket tarafından yerine getirilmemesinden dolayı idari para cezası vermiştir²¹⁶. Başka bir kararında Kurul, kişisel veri ihlalinin giderilmesine yönelik verilen kararın, veri sorumlusu tarafından otuz gün içerisinde yerine getirilmemesi dolayısıyla idari para cezası uygulamıştır²¹⁷.

3. Veri Sorumluları Siciline Kayıt ve Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi

KVKK m. 18/1-ç'ye göre, Veri Sorumluları Siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket edenler hakkında 20.000 Türk Lirası'ndan 1.000.000 Türk Lirası'na kadar idari para cezası verilir.

KVKK m. 16'ya göre, kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiler veri işlemeye başlamadan önce, Kişisel Verileri Koruma Kurumu Başkanlığı tarafından kamuya açık olarak tutulan “Veri Sorumluları Sicili”ne kaydolmak zorundadırlar. Yapılan başvuruda, veri sorumlusu ve varsa temsilcisinin kimlik bilgileri, kişisel verilerin hangi amaçlarla işlenebileceği, kişisel veri güvenliğine ilişkin alınan tedbirler gibi bilgiler de yer alır.

²¹⁶ Teknik servis hizmeti veren firmanın müşterilerine verdiği form/takip numarasının son hanelerinin değiştirilmesi yoluyla farklı kişilere ait kişisel verilere ulaşıldığı yolunda Kuruma iletilen ihbarın incelenmesi ve ihbara ilişkin alınan Kurul Kararının yerine getirilmemesi hakkında” Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 14/02/2019 tarihli ve 2019/23 sayılı Karar Özeti, (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5464/2019/52>, (e.t.: 03.07.2019).

²¹⁷ “Kurul Kararının gereğinin süresi içinde yerine getirilmemesi” hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 16/10/2018 tarihli ve 2018/118 sayılı Karar Özeti, (Çevrimiçi), <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5422/-Kurul-Kararinin-gereginin-suresi-icinde-yerine-getirilmemesi-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-16-10-2018-tarihli-ve-2018-118-sayili-Karari>, (e.t.: 03.07.2019).

“Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik”²¹⁸ göre, Veri Sorumluları Sicili’ne kayıt yükümlülüğü bulunmayan ancak daha sonra kayıt yükümlülüğü doğan veri sorumlularının, bu yükümlülüğün doğmasından itibaren otuz gün içerisinde Veri Sorumluları Sicili’ne kayıt olmak zorunda oldukları düzenlenmektedir (m.8). Bu süre içerisinde sicile kayıt yaptırılmadığı takdirde söz konusu kabahat işlenecektir.

4. Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi

KVKK m. 18/1-a’da aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında 5.000 Türk Lirası’ndan 100.000 Türk Lirası’na kadar idari para cezasına hükmedileceği düzenlenmektedir.

Veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişinin aydınlatma yükümlülüğü, KVKK m.10’da düzenlenmektedir. Buna göre, veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği ve işlenen verilerin kimlere hangi amaçlarla aktarılabileceği, kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi ile KVKK m.11’de sayılan hakları konularında ilgiliye bilgiler verilmelidir. KVKK m.11’de ise ilgili kişinin veri sorumlusuna başvurarak kullanabileceği, veri işleme faaliyeti ile ilgili hakları düzenlenmektedir. Buna göre ilgili kişi, kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme, işlendiyse buna ilişkin bilgi talep etme, veri işleme amacı ve bu amaca uygun hareket edilip edilmediğini öğrenme, verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, verilerin eksik ya da yanlış işlenmesi halinde bunların düzeltilmesini, verilerin silinmesini ya da yok edilmesini talep etme ve bu düzeltme, sildirme, yok etme isteklerinin verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini talep etme, verilerin otomatik sistemler aracılığıyla analiz edilmesi suretiyle kendisi aleyhine sonuçlar çıkarılmasına itiraz etme ve son olarak verilerin kanuna aykırı işlenmesi suretiyle zarara uğraması halinde bu zararının giderilmesini talep etme haklarına sahiptir.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatine, çalışmamızın devamında ayrıntılı bir şekilde değinileceğinden burada kısa bir açıklama yapmakla yetinilmiştir.

²¹⁸Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik, 30.12.2017 tarihli 30286 sayılı RG.

II. AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN GENEL ESASLARI

A. Aydınlatma Yükümlülüğünün Kaynağı Olarak Kişisel Verilerin İşlenmesinde Şeffaflık İlkesi

Aydınlatma yükümlülüğü, kişisel verilerin işlenmesine hakim olan ilkeler ile önemli biri ilişki içerisinde. Bunlardan en önemlisi, kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak işlenmesi ilkesinin bir görünümü olan “şeffaflık ilkesi” dir²¹⁹.

KVKK m.4/2’de kişisel verilerin işlenmesinde, hukuka ve dürüstlük kurallarına uyulması gerektiği ifade edilmektedir. Kişisel verilerin işlenmesi sürecinin tamamı bu ilkeye uygun olarak yürütülmelidir²²⁰. Veri Koruma Tüzüğü m.5’te de kişisel verilerin hukuka uygun, adil ve şeffaf biçimde işlenmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenmesi, söz konusu veri işleme faaliyeti sırasında, hem kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel ilkelerin gözetilmesi hem de KVKK’de yer alan düzenlemelere uygun hareket edilmesi anlamına gelir²²¹. Dürüstlük kuralına uygun olarak işleme ise, ilgilinin menfaatlerinin ve makul beklentilerinin dikkate alınması, güveninin kötüye kullanılmaması, yanılgısından yararlanılmaması anlamlarına gelir²²².

Şeffaflık ilkesi, kişisel verilerin işlenmesi bakımından yapılan düzenleme, uygulama ve politikaların, ilgililer tarafından bilinebilir olmasını ifade eder²²³. OECD Rehber İlkeleri’nde yer alan düzenlemede de kişisel verilerin işlenmesine ilişkin politikalar, uygulamalar ve gelişmeler bakımından açıklık bulunması gerektiği;

²¹⁹Article 29 Data Protection Working Party, **Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679**, 11.04.2018, (Çevrimiçi), https://datenschutz-hamburg.de/assets/pdf/wp260rev01_en.pdf, (e.t.: 09.07.2019).

²²⁰ Özdemir, **a.g.e.**, s.137.

²²¹Nafiye Yücedağ, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler”, **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, C.1, S.1, 47-63, 2019, s.49.

²²² Yücedağ, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler”, s.50.

²²³ Şimşek, **a.g.e.**, s.90.

ilgililerin, kişisel verilerin işleme amaçları ile veri sorumluları hakkındaki bilgilere kolayca erişimlerinin sağlanması gerektiği ifade edilmektedir (m.12).

Kişisel verilerin işlenmesi sürecinin ilgililer tarafından bilinebilir olması önemlidir. Böylece ilgililer, verilerinin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak işlenip işlenmediğini takip edebilirler. Zira kişisel verilerin hukuk kurallarına uygun olarak toplanması, bu kurallara uygun olarak işlenmesi, bu süreç ile ilgili ilgililerin yanıtılmaması gerekir²²⁴. Bireyler, kişisel verilerin işlenmesi sürecinde kendilerine tanınan hakları kullanarak aktif rol alırlar²²⁵. Örneğin, 108 sayılı Sözleşme’de ilgili kişi hakkında ek güvencelerin düzenlendiği m.8’de ilgili kişinin, kendisi hakkında bir veri dosyasının bulunup bulunmadığını, eğer böyle bir dosya varsa hangi amaçla tutulduğunu, dosya yöneticisinin kimliğini, mutlak ikamet yerini ve işyerini öğrenme hakkı olduğu ifade edilmektedir. Böylece kendisi hakkında yürütülen veri işleme faaliyetine dair bilgi edinen ilgili kişi, maddenin devamında düzenlenen diğer hakları olan bu verileri gerekli durumlarda düzeltirme ve sildirme haklarını da kullanabilecektir. Bu nedenle söz konusu veri işleme faaliyetinin şeffaf olması ve ilgililerin bu hakkında aydınlatılmaları oldukça önemlidir.

Şeffaflık ilkesi üç durumda önem kazanır. Öncelikle şeffaflık ilkesi, ilgilinin kişisel verilerinin işlenmesine ya da hukuken kendisine tanınan haklarının kullanımına ilişkin konularda aydınlatılmasını gerektirmektedir. Ayrıca şeffaflık ilkesi veri sorumlusunun, ilgilinin kendisine tanınan haklarını aktif olarak kullanabilmesi için kolaylık sağlamasını da temin etmektedir²²⁶.

Şeffaflık ilkesi aslında veri işleme süreci ve ilgililerin bu süreçte sahip oldukları hakları konularında kısa, açık, anlaşılır ve kolayca ulaşılabilir şekilde aydınlatılmalarını gerektirir²²⁷. Veri sorumlularının aydınlatma yükümlülüğü buradan kaynaklanmaktadır.

Veri Koruma Tüzüğü’nün genel gerekçesinde, şeffaflık ilkesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Buna göre veri işleme faaliyetinin, tamamen hukuka uygun ve

²²⁴ Özdemir, a.g.e., s.137.

²²⁵ Working Party on Information Security and Privacy, **The Evolving Privacy Landscape: 30 Years After the OECD Privacy Guidelines**, 2011, s.28.

²²⁶ **Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679**, s.4.

²²⁷ **Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679**, s.7.

adil yürütülebilmesi için verilerin toplanması, kullanılması, değerlendirilmesi veya herhangi bir şekilde işlenmesi hakkında, ilgili kişilere açık olunması gerekmektedir. Ayrıca şeffaflık ilkesinin bir gereği olarak bu bilgiler, açık, sade, anlaşılır bir dille kaleme alınmış olmalı ve bu bilgilere erişim kolay olmalıdır (Paragraf 39).

Veri Koruma Tüzüğü'nün genel gerekçesine göre ilgili kişilerin, veri işleme faaliyetine ilişkin kurallar, alınan veri güvenliği tedbirleri ve veri işleme faaliyetinin veri güvenliği bakımından taşıdığı riskler, veri işleme sürecine katılım hakları konusunda bilgilendirilmeleri önemlidir. ‘‘İlkeler’’ başlıklı Veri Koruma Tüzüğü m.5'te kişisel verilerin, hukuka uygun, adil ve şeffaflık ilkesine uygun bir şekilde işlenmesi gerektiği ifade edilmektedir (m.5). Ayrıca Veri Koruma Tüzüğü m.12'de şeffaflık ilkesi (*the principle of transparency*) açıkça düzenlenmektedir. Buna göre veri sorumlusu, kişisel verileri ilgili kişiden elde ettiği durumlarda Veri Koruma Tüzüğü m.13 uyarınca; kişisel verileri üçüncü kişilerden elde ettiği durumlarda ise m.14 uyarınca ilgilileri aydınlatmakla yükümlüdür. Veri sorumlusu, Veri Koruma Tüzüğü ile ilgililere tanınan, kendilerine ait verileri düzeltirme, silme, gerektiğinde yargı yoluna başvurma gibi hakları konusunda da ilgili kişileri bilgilendirmekle yükümlüdür.

KVKK m.4'e göre kişisel veriler, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak, belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmelidir. KVKK m.10'da yer alan aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin düzenleme, veri işleme faaliyetinin şeffaflığını temin etmeye yönelik olup, m.11'de sayılan ilgilinin hakları ile bir bütün olarak değerlendirildiğinde aynı zamanda ilgilinin veri işleme sürecine aktif olarak katılımını da sağladığı görülecektir. Veri sorumlularının, Kurul'un gözetiminde kamuya açık olarak tutulan Veri Sorumluları Sicili'ne kayıt olma zorunlulukları (m.16)²²⁸ da kişisel verilerin işlenmesinde şeffaflık ilkesinin bir görünümüdür. Zira Veri Sorumluları Sicili'nde yer alan bilgiler sayesinde ilgililer, verilerini işleyen kişiler ile ilgili bilgilere ulaşarak, kanun tarafından kendilerine tanınan haklarını veri sorumlularına başvurarak kullanabileceklerdir. Bu nedenle Veri Sorumluları Sicili'ne kayıt zorunluluğu, ilgililerin verilerinin kimler tarafından işlenebildiğini görmeleri bakımından

²²⁸ Öngün, a.g.e., s.218.

önemlidir. Ancak Veri Sorumluları Sicili'ne kayıt zorunluluğuna istisna getirilmesi, kişisel verilerinin hukuka aykırı işlenmesi durumunda, ilgililerin muhatap bulamamalarına yol açabilecektir²²⁹.

B. Kavram

Türk Hukuku'nda **aydınlatma yükümlülüğü** kavramına ilişkin genel bir hüküm ve buna bağlı olarak bir tanım bulunmamaktadır²³⁰. Bu nedenle kişisel verilerin korunması hukuku bağlamında aydınlatma yükümlülüğü kavramının içeriğini belirlemek bakımından farklı hukuk dallarından faydalanılacaktır.

Özellikle tıp hukukunda, tıbbi müdahalelerin hukuka uygunluğu bakımından bir ön koşul olan hastanın tıbbi müdahaleye rıza göstermesi konusunda, hekimlerin hastayı aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu nedenle aydınlatma yükümlülüğü kavramı ve söz konusu yükümlülüğün kapsamı tıp hukukunda uzun yıllardır tartışılmaktadır²³¹.

Tıp hukukunda aydınlatma yükümlülüğünün öngörülmesinin amacı, beden bütünlüğüne yönelik müdahalelerin hukuka uygunluğunu sağlamak için hastanın aydınlatılmış rızasının alınmasıdır²³². Aydınlatma yükümlülüğünün amacı hukuka uygun bir rızanın alınması olduğundan, aydınlatmanın içeriği de buna uygun olmalıdır. Bu nedenle hastaya, uygulanması düşünülen tedavi yöntemi, alternatif yöntemler, riskler vb. kararını vermesinin etkileyecek önemli hususlarda bilgi verilmelidir²³³.

²²⁹Mine Kasapoğlu Turhan, “Sağlık Hizmetlerinde İdarenin Kişisel Verileri Koruma Yükümlülüğü”, **IV. Sağlık Hukuku Kongresi**, Ed.: İ. Hamit Hancı, Yener Ünver, Ankara, Seçkin, 2018, 118-159, s.131.

²³⁰ Özge Erbek, “Tüketici Satımlarında Satıcının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü ve İhlalinin Sonuçları”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İzmir, 2010, s.67.

²³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hakan Hakeri, **Tıp Hukuku**, 16. Baskı, Ankara, Seçkin, 2019; Barış Erman, **Ceza Hukukunda Tıbbi Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu**, Ankara, Seçkin, 2003; Sabah Altay, “Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğu Bakımından Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü ve Aydınlatılmış Rıza”, **IV. Sağlık Hukuku Kongresi**, Ed.: İ. Hamit Hancı, Yener Ünver, Ankara, Seçkin, 2018, 407-419.

²³² Hasan Seçkin Ozanoğlu, “Hekimlerin Hastalarını Aydınlatma Yükümlülüğü”, **AÜHFD**, C.52 S.3, 2003, s.60.

²³³Yusuf Büyükkay, **İstenmeden Dünyaya Gelen Çocukların Bakım Eğitim ve Tedavi Giderlerinin Tazmin Edilmesi Sorunu**, İstanbul, 2006, s.62.

Örneğin, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ‘‘Tıbbi Müdahalelerde Bilgilendirilmiş Rıza Alınması Yönetmeliği Taslağı’’nda; ‘‘Bireyin; sağlık durumu, kendisine uygulanacak vücut bütünlüğüne müdahale gerektiren tanı ve tedavi yöntemleriyle, bunlarında faydaları ve muhtemel riskleri, diğer tıbbi müdahale ve tedavi yöntemleri, tedavinin kabul edilmemesi halinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları ve hastalığın seyri, neticeleri ve öngörülemez acil durumlarda önerilen tedavinin dışına çıkma konularında ayrıntılı ve yazılı olarak bilgilendirilmesi’’ şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır²³⁴. Medeni hukukta ise aydınlatma yükümlülüğü, ‘‘sözleşmenin diğer tarafını, hukuki ilişki açısından önemli kabul edilen maddi ve hukuki hususlara işaret etmek’’ şeklinde tanımlanmaktadır²³⁵.

Kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin mevzuatta, aydınlatma yükümlülüğü kavramı tanımlanmamaktadır. Ancak aydınlatma yükümlülüğü genel olarak veri sorumlusunun, kendisinden talep edilmeksizin, ilgilinin kararını etkileyebilecek fakat ilgili tarafından bilinmeyen hususlar ya da vakıalar hakkında bu kişiye bilgi verilmesi olarak ifade edilebilir²³⁶.

Tıp hukuku ya da medeni hukuk alanında yapılan tanımlamalara benzer şekilde kişisel verilerin korunması hukukunda da aydınlatma yükümlülüğünde önemli olan, ilgililerin, kararlarını etkileyebilecek hususlarda bilgilendirilmeleridir. Böylece kişisel verilerinin korunması hususunda ilgililere etkili bir hukuki koruma sağlanabilecektir²³⁷. Zira kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenebilmesinin ön şartı bilindiği üzere ilgililerin veri işlemeye, bilgilendirmeye dayalı olarak rıza göstermeleridir (m.3/1-a, KVKK).

Kişisel verilerin korunması kapsamında ilgilileri aydınlatma yükümlülüğü, veri sorumluları tarafından, kişisel verilerin hangi amaçlarla toplandığı, saklandığı veya aktarıldığı hakkında ilgili kişiye gerekli bilgileri verme yükümlülüğü anlamına

²³⁴ Hakeri, **Tıp Hukuku**, s.264.

²³⁵ Büyükcay, **a.g.m.**, s.51; Hakeri, **Tıp Hukuku**, s.264.

²³⁶ Tanım, benzerliklerinden dolayı, özel hukuk alanında farklı hukuki ilişkiler bağlamında yapılan tanımlamalardan yola çıkılarak yapılmıştır. Bilgi için bkz.: Fahrettin Aral, **Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa**, Ankara, Yetkin, 2011, s.119-120.

²³⁷ Anı, **a.g.e.**, s.134.

gelir²³⁸. Böylece kendisi hakkında veri işlendiğini öğrenen ilgililer, buna ilişkin haklarının ihlali durumunda çeşitli hukuki korumaları devreye sokabileceklerdir²³⁹.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin uluslararası temel hukuk belgelerinde veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğüne yönelik düzenlemeler bulunmakta ancak aydınlatma yükümlülüğü kavramına ilişkin bir tanım yer almamaktadır. Örneğin, OECD Rehber İlkeleri'nde veri sahibinin, kendisi hakkındaki verilerin işlenmesi sürecine aktif olarak katılabileceği bu çerçevede veri sorumlusuna başvurarak süreç hakkında bilgi alma hakkına sahip olduğu ifade edilerek veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğüne işaret edilmektedir (m.13). Benzer düzenleme, ilgilinin hakları bağlamında, 108 sayılı Yönerge m.8'de yer almaktadır. Düzenlemede ilgililerin, kendileri hakkında otomatik yollarla veri işlenip işlenmediği, veri işleme söz konusu olduğunda faaliyeti gerçekleştiren yetkilinin kimliği veya adresi gibi konularda bilgi alma haklarına sahip oldukları ifade edilmektedir. Son olarak Veri Koruma Tüzüğü'nde de veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğüne yer verilmektedir. Veri Koruma Tüzüğü m.12'ye göre veri sorumluları, veri işleme faaliyetiyle ilgili Veri Koruma Tüzüğü'nde atıfta bulunulan her türlü bildirim ilgililere, öz, şeffaf, anlaşılır ve kolayca erişilebilir bir biçimde, açık ve sade bir dil kullanarak yaparlar (m.12). Veri Koruma Tüzüğü m.13'te kişisel verilerin, veri sahibinden elde edilmesi durumunda sağlanacak bilgiler; m.14'te ise kişisel verilerin veri sahibinden elde edilmediği durumlarda sağlanacak bilgiler düzenlenmektedir.

Türk Hukuku'nda aydınlatma yükümlülüğü, KVKK m.10'da düzenlenmektedir. KVKK m.10 ve m.11'de aydınlatma yükümlülüğünün içermesi gereken asgari hususlar düzenlenmektedir. Bu düzenlemelere, çalışmamızın devamında değinilecektir.

²³⁸Songül Atak, "Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Avrupa Birliği Yönergesinin Temel Özellikleri", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, 2009, S. 59-60, 200-222, s.212.

²³⁹Akgül, *a.g.e.*, s.141; Şimşek, *a.g.e.*, s.90; Öngün, *a.g.e.*, s.151.

C. Kapsam

Aydınlatma yükümlülüğü, KVKK m.10'da düzenlenmektedir. Buna göre veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, verilerin elde edilmesi sırasında ilgililere, veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, kişisel veri toplamanın hukuki yöntemi ve sebebi, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, söz konusu verilerin kimlere, hangi amaçlarla aktarılabilceği ve ilgilinin KVKK m.11'de sayılan hakları konularında bilgi vermekle yükümlüdür. KVKK m.11'e göre ise; ilgili, veri sorumlusuna başvurarak, hakkındaki verilerin işlenip işlenmediğini öğrenme, veri işlenmesi söz konusuysa buna ilişkin bilgi alma, söz konusu verilerin işlenme amacını ve bu amaca uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, yurt içinde veya dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri öğrenme, kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması halinde bunların düzeltilmesini, kişisel verilerin hukuki düzenlemelere uygun olarak silinmesini veya yok edilmesini, verilerin düzeltilmesi, silinmesi veya yok edilmesine ilişkin işlemlerin, verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini talep etme, işlenen verilerin otomatik yollarla analiz edilerek ilgilinin aleyhine bir sonuç ortaya çıkmasına itiraz etme, verilerin kanuna aykırı işlenmesinden doğan zararını talep etme haklarına sahiptir. Benzer düzenleme Veri Koruma Tüzüğü'nde de yer almaktadır. Veri Koruma Tüzüğü m.13'te, kişisel verilerin sahibinden elde edildiği durumlarda sağlanacak bilgilere; m.14'te ise kişisel verilerin veri sahibinden elde edilmediği durumlarda sağlanacak bilgilere yer verilmektedir. Veri Koruma Tüzüğü'nde aydınlatma yükümlülüğünün kapsamının, KVKK'ye kıyasla geniş tutulduğu görülmektedir. Örneğin Veri Koruma Tüzüğü m.13'te, KVKK düzenlemesinden farklı olarak, veri sorumlusunun ilgililere, kişisel verilerin saklanacağı süre, bunun önceden tespit edilememesi halinde sürenin belirlenmesinde kullanılacak kriterler, rızaya dayalı olarak gerçekleştirilen işleme faaliyetlerinde ilgilinin rızasını geri çekebilme hakkı, bir denetim makamına şikayette bulunma hakkı gibi hususlar da düzenlenmektedir. Aydınlatma yükümlülüğünün içermesi gereken asgari konularla ilgili düzenlemeler değerlendirildiğinde, KVKK'de yer alan düzenlemenin Veri Koruma Tüzüğü'ne kıyasla yetersiz olduğu görülmektedir.

Veri Koruma Tüzüğü m.14'te kişisel verilerin, veri sahibinden elde edilmediği durumlarda yapılacak aydınlatmanın içeriğine yer verilmektedir. Buna göre Veri

Koruma Tüzüğü m.13'te yer alan bilgilere ek olarak veri sorumlusu, kişisel verilerin hangi kaynaktan alındığı ve uygun olduğu hallerde kişisel verilerin kamunun ulaşabileceği kaynaklardan gelip gelmediği konularında da ilgilileri aydınlatmak zorundadır. Ancak söz konusu bilgilerin ilgiliye sağlanması olanaksızsa, orantısız bir çabayı gerektiriyorsa ya da verilerin işlenmesi açıkça yasadan kaynaklanıyorsa bu durumlarda aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeyebilecektir (m.14/5-b)²⁴⁰.

“Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ”²⁴¹ m.6'da kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi halinde, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesine ilişkin düzenleme yer almaktadır. Ancak bu düzenlemede Veri Koruma Tüzüğü'nden farklı olarak, yapılacak aydınlatmanın içeriğine yer verilmemekte yalnızca aydınlatmanın yapılacağı zamana işaret edilmektedir. Kişisel verilerin üçüncü kişilerden elde edildiği durumlarda, ilgililerin bu konuyla ilgili ayrıca aydınlatılmaları gerekmektedir. Bu nedenle Veri Koruma Tüzüğü'nde yer alan düzenlemenin benzerine KVKK'de de yer verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

D. Amaç

Kişisel verilerin korunması hukukunda, ilgililerin veri işleme faaliyeti hakkında bilgilendirilmeleri merkezi öneme sahiptir²⁴². Bu süreçte veri sorumluları, kişisel verilerin hangi amaçlarla toplandığı, saklandığı veya aktarıldığı hakkında ilgililere gerekli bilgileri vermekle yükümlüdürler²⁴³. Böylece ilgililer, hiçbir baskı altında kalmadan özgür iradeleriyle kişisel verilerinin işlenmesi yönünde karar verebilirler²⁴⁴. Bu nedenle aydınlatma yükümlülüğünün ilk amacının ilgililerin kişisel verilerinin işlenmesine sıhhatli bir rıza göstermelerini sağlamak olduğu söylenebilir.

²⁴⁰ Lucas Bergkamp, Jan Dhont, “Data Protection in Europe and the Internet: An Analysis of the European Community's Privacy Legislation in the Context of the World Wide Web”, **The EDI Law Review**, N. 7, 71-114, 2000, s.84.

²⁴¹ Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, 10.03.2018 tarihli 30356 sayılı RG. Bundan sonra “Aydınlatma Tebliği” olarak anılacaktır.

²⁴² Küzeci, **a.g.e.**, s.218; Deryck Beyleveld, “The Duty to Provide Information to the Data Subject: Articles 10 and 11 of Directive 95/46/EC”, **The Data Protection Directive and Medical Research Across Europe**, İngiltere, Ashgate, 2004, s.70.

²⁴³ Öngün, **a.g.e.**, s.150; Başalp, **a.g.e.**, s.49; Akgül, **a.g.e.**, s.141.

²⁴⁴ Öngün, **a.g.e.**, s.150.

Ancak aydınlatma yükümlülüğünün tek amacı, ilgililerin veri işlemeye sıhhatli bir rıza göstermelerini sağlamak değildir. Zira Aydınlatma Tebliği'nde, *“İlgili kişinin açık rızasına veya Kanundaki diğer işleme şartlarına bağlı olarak kişisel veri işlendiği her durumda aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir.”* şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır (m.5/1-a). Söz konusu düzenlemeden anlaşıldığı üzere aydınlatma yükümlülüğü, yalnızca kişisel verilerin hukuka uygun bir şekilde işlenebilmesi için ilgilinin açık rızasının alındığı durumlarda değil, ilgilinin açık rızası aranmadan kişisel verilerinin işlenebileceği diğer durumlarda da yerine getirilmek zorundadır. Aydınlatma Tebliği'nde bu şekilde bir düzenlemenin bulunması anlaşılırdır. Zira aydınlatma yükümlülüğü ile amaçlanan bir diğer husus, ilgili kişinin veri işleme süreci hakkında haberdar edilmesi ve kendisine tanınan haklarını gerçek anlamda kullanabilmesinin sağlanmasıdır²⁴⁵.

Çalışmamızın devamında *“Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı”* başlığında, aydınlatma yükümlülüğünün esas amacı olduğunu düşündüğümüz, ilgilinin kişisel verilerinin işlenmesi sürecinde aktif rol almasının sağlanması konusuna değinilecektir.

Aydınlatma yükümlülüğünün bir diğer amacı ve aslında ilgilinin bilgilerin geleceğini belirleme hakkı kapsamında değerlendirilebilecek olan *“İlgilinin Açık Rızası”* konusuna öneminden dolayı ayrıca değinilecektir.

1. Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı

“Bilgilerin geleceğini belirleme hakkı” ilk defa, 1983 yılında Alman Anayasa Mahkemesi'nin verdiği ünlü *“Nüfus Sayım Kararı”*nda kullanılmış ve ardından kişisel verilerin korunmasına ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemeleri etkilemiştir²⁴⁶.

²⁴⁵ Küzeci, **a.g.e.**, s.217; Öngün, **a.g.e.**, s.151.

²⁴⁶ Antoinette Rouvroy, Yves Poullet, *“The Right to Informational Self-Determination and the Value of Self-Development: Reassessing the Importance of Privacy for Democracy”*, **Reinventing Data Protection?**, Ed.: Serge Gutwirth, Yves Poullet, Paul De Hert, Cécile de Terwangne, Sjaak Nouwt, Springer Science+Business Media B.V., 2009, s.45 vd.; Küzeci, **a.g.e.**, s.108; Kuşkonmaz, **a.g.e.**, s.17.

1982 yılında Alman Parlamentosu'nda kabul edilen Kanun ile 1983 yılında yapılması planlanan nüfus sayımında memurların, evleri tek tek dolaşarak burada yaşayanlara çeşitli anket soruları yöneltmeleri ve ilgililerin de bu soruları zorunlu olarak yanıtlamaları öngörülüyordu²⁴⁷. Anket kapsamında vatandaşların adresleri, medeni durumları, çalışma saatleri, eğitim durumları vb. konularda sorular sorulması öngörülüyordu²⁴⁸. Söz konusu kanuni düzenlemenin içeriği değerlendirildiğinde vatandaşların kişisel verilerinin, nüfus sayımı bağlamında istatistiki amaçlardan ziyade farklı amaçlarla da kullanılabileceği izlenimini yaratıyordu²⁴⁹. Bunun üzerine söz konusu Kanun'un anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla önüne gelen dosyada Alman Anayasa Mahkemesi, anayasaya aykırılığı insan onuru ve kişilik hakları bağlamında değerlendirmişti²⁵⁰. Alman Anayasa Mahkemesi, bireylerin özel hayatlarına ilişkin bilgilerinin hangi miktarını, ne zaman ve kimlerle paylaşacaklarına kendilerinin karar vermeye yetkili olduklarını ifade etmiştir²⁵¹. Ayrıca Mahkeme, gelişen teknolojiyle birlikte sürekli izlenen bireyin, kişiliğini serbestçe geliştiremeyeceğini ve bu durumun da demokratik toplum anlayışıyla bağdaşmayacağını vurgulamıştır²⁵².

Bilgilerin geleceğini belirleme hakkı bireylere, kişisel verilerinin korunmasını talep etme hakkı vermektedir²⁵³. Aksi halde, kişisel verilerinin işleme tabi tutularak kendileri hakkında çeşitli değerlendirmelere ulaşılması ve bunların kullanılması, bireylerin temel hak ve özgürlükleri bakımından ciddi tehditler oluşturmaktadır²⁵⁴.

Uluslararası hukukta kabul edilen temel hukuk belgelerinde, kişisel veri işleme faaliyetine dahil olabilmeleri adına bireylere çeşitli haklar tanındığı görülmektedir. Örneğin, OECD Rehber İlkeleri'nde bireyin katılımı ilkesine; 108 sayılı Sözleşme'de

²⁴⁷Elif Küzeci, "İstatistiki Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı", **İnsan Hakları Yıllığı**, C:32, 2014, 53-75, s.55, (Çevrimiçi), https://www.academia.edu/37176330/%C4%B0statistik%C3%AE_Birimler_ve_Bilgilerin_Gelece%C4%9Fini_Belirleme_Hakk%C4%B1_Statistical_Units_and_Right_to_Informational_Self-Determination, (e.t.: 13.07.2019).

²⁴⁸ Küzeci, **a.g.m.**, s.55.

²⁴⁹ Küzeci, **a.g.m.**, s.55

²⁵⁰ Rouvroy, Poulet, **a.g.m.**, s.45; Küzeci, **a.g.m.**, s.56; Kuşkonmaz, **a.g.e.**, s.17.

²⁵¹ Rouvroy, Poulet, **a.g.m.**, s.45.

²⁵² Kuşkonmaz, **a.g.e.**, s.17.

²⁵³ Kaya, **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, s.88.

²⁵⁴ Tekin Akıllıoğlu, "Yönetimde Açıklık-Gizlilik ve Bilgi Alma Hakkı", **I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi**, (1-4 Mayıs 1990), İkinci Kitap, Kamu Yönetimi, Ankara 1990, 805-819, (Çevrimiçi), <https://dergipark.org.tr/download/article-file/38240>, (e.t.: 22.07.2019), s.11.

(m.8) ve Veri Koruma Tüzüğü'nde (m.12 vd.) ilgililerin sahip oldukları haklara geniş bir biçimde yer verildiği görülmektedir.

Türk Hukuku'nda da bireylere, bilgilerin geleceğini belirleme hakkının tanındığı görülmektedir. Özel hayatın gizliliği hakkının düzenlendiği Anayasa m.20'de, *“Herkesin, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu”* ayrıca *“Kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenme”* haklarının olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca KVKK m.11'de, ilgilinin kişisel veri işleme sürecinde sahip olduğu haklarına geniş bir biçimde yer verilmektedir.

Gerek uluslararası gerekse ulusal düzenlemelerde ilgililere tanınan bu hakların gerçek anlamda kullanılabilmesi, ilgililerin kişisel veri işleme süreci hakkında bilgilendirilmelerine bağlıdır²⁵⁵. Bu nedenle bilgilerin geleceğini belirleme hakkı zorunlu olarak veri sorumlularının aydınlatma yükümlülüğünü de beraberinde getirmektedir. İlgililer genel olarak kişisel verilerin işleme amacı, toplanması, aktarılması, veri sorumlularının kimliği, adresi, sahip oldukları hakları konularında yeterince bilgilendirilmelidirler. Ancak bu sayede kişisel veri işleme sürecinde aktif rol alabilirler.

Yukarıda yapılan açıklamalar değerlendirildiğinde, kişisel verilerin korunması hukukunda önemli bir yere sahip olan veri sorumlularının aydınlatma yükümlülüğünün, bireylerin veri işleme sürecine katılımlarını sağlayarak temelde bilgilerin geleceğini belirleme hakkının tesis edilmesine hizmet ettiği söylenebilir.

Bilgilerinin geleceğini belirleme hakkı bağlamında karşımıza çıkan konulardan birisi de kişisel verilerin ilgilinin açık rızası şartına bağlı olarak işlenmesidir. Bilgilerinin geleceğini belirleme hakkının bir yansıması olan ilgilinin açık rızası, bireyin verileri üzerindeki denetimini sağlayan önemli bir araçtır²⁵⁶. İstisnaları bulunsa da gerek uluslararası gerekse ulusal düzenlemelerde kural, kişisel verilerin ilgililerin açık rızasına dayanılarak işlenmesidir. Kişisel verilerin hukuka uygun olarak

²⁵⁵ Küzeci, **a.g.e.**, s.217.

²⁵⁶ Bergkamp, Dhont, **a.g.m.**, s.78.

işlenmesinin ilgililerin açık rızası şartına bağlanması bireylerin kişisel veri işleme sürecindeki konumlarının güçlendirilmesi anlamına gelmektedir.

İlgilinin açık rızası, her ne kadar bu başlık altında değerlendirilebilecek bir konu olsa da öneminden dolayı, çalışmamızda ayrı bir başlık altında incelenecektir.

2. İlgilinin Açık Rızası

a. Tanım

Kişisel verilerin hukuka uygun işlenebilmesi için ilgilinin, verilerinin işlenmesine açıkça rıza vermesi şarttır²⁵⁷.

Hukuksal bir işleme yönelik irade açıklaması²⁵⁸ anlamına gelen rıza, “*belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza*” şeklinde tanımlanmaktadır (m. 3/1-a, KVKK).

Ceza hukukunda yapılan başka bir tanıma göre, “*Rıza, rıza gösterme ehliyet ve yetkisine sahip olan kişinin; üzerindeki tasarruf yetkisi hukuk düzeni tarafından kendisine bırakılmış bir hukuksal değerine karşı gerçekleştirilen ve söz konusu hukuksal değeri tehlikeye düşüren veya zarara uğratan bir fiili kabul etmesi, onaylaması*” dır²⁵⁹.

Kişisel verilerin korunması hukukunda açık rızanın, kişisel verilerinin veri sorumluları tarafından hukuka uygun bir şekilde işlenmesine yönelik ilgili kişilerin açıkladığı irade beyanı olduğu söylenebilir.

Veri Koruma Tüzüğü’nde açık rıza, ilgilinin bir beyan yoluyla ya da açık bir onay eylemiyle kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini gösteren özgür bir şekilde verilmiş, spesifik, bilinçli ve açık gösterge olarak tanımlanmaktadır

²⁵⁷ Taştan, **a.g.e.**, s.157.

²⁵⁸ Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Ankara, Turhan, 2012, s.40-41; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Ankara, Yetkin, 2012, s.127.

²⁵⁹ Meral Ekici Şahin, **Ceza Hukukunda Rıza**, İstanbul, On İki Levha, 2012, s.7; Benzer tanım ve açıklamalar için bkz.: Kayıhan İçel, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş Baskı, İstanbul, Beta, 2016, s.382 vd.; Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 18. Baskı, Ankara, Adalet, 2015, s.355; M. Emin Artuk, Ahmet Gökcen, M. Emin Alşahin, Kerim Çakır, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Ankara, Adalet, 2019, s.549 vd.

(m. 4/11). 95/46/AT sayılı Yönerge’de de rızanın, “*şüpheye yer bırakmayacak*” şekilde verilmesi gerektiği ifade edilmektedir (m. 7/a).

b. Rıza Beyanının Niteliği

Kişisel verilerin işlenmesi kapsamında verilen açık rızanın hukuka uygun değerlendirilebilmesi için bazı özelliklerin bir arada bulunması gerekir²⁶⁰. Bunlar kısaca; rızanın belirli bir konuya ilişkin olması, özgür iradeyle verilmesi, bilgilendirmeye dayanması, beyan yoluyla ya da açık bir onay eylemiyle kişisel verilerin işlenmesine onay verildiğine ilişkin istemin açık bir göstergesi olmasıdır²⁶¹.

İlk olarak, hukuka uygun verilen bir rızanın, belirli bir konuya özgü olması gerekir. Açık rızanın hukuka uygun kabul edilebilmesi için belirli bir ya da birkaç amaca özgülenmesi aslında ilgili kişinin, veri işleme faaliyetini kontrol edebilmesini ve veri işlemenin şeffaflığı ilkesini garanti altına almaya yöneliktir²⁶².

Veri Koruma Tüzüğü m.6’da yer alan düzenlemeye göre bir işleme faaliyetinin hukuka uygun olabilmesi için “*veri sahibinin bir ya da daha fazla sayıda spesifik amaca yönelik olarak kişisel verilerinin işlenmesine onay vermesi*” gerekir. Benzer şekilde 95/46/EC sayılı Yönerge’de açık rızanın yalnızca söz konusu veri işleme faaliyetiyle sınırlı olarak verilebileceği ifade edilmektedir²⁶³. Keza KVKK’de de açık rızanın belirli bir konuya ilişkin olması gerektiği ifade edilmektedir.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayımlanan “100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu” adlı rehberde, “*battaniye rıza*” kavramına yer verilmektedir²⁶⁴. Battaniye rıza olarak adlandırılan, belirli bir konuya özgü olmayan, genel irade açıklaması niteliğinde, açık uçlu ve belirsiz rıza beyanlarının hukuken

²⁶⁰ Küzeci, **a.g.e.**, s.232.

²⁶¹ Article 29 Data Protection Working Party, **Guidelines on Consent under Regulation 2016/679**, 10.04.2018, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=623051, (e.t.: 13.07.2019), s.5.

²⁶² **Guidelines on Consent under Regulation 2016/679**, s.11.

²⁶³ **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**, s.47.

²⁶⁴ **100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**, s.26.

geçersiz olduğu ifade edilmektedir²⁶⁵. Örneğin, “*kişisel verilerimin işlenmesini kabul ediyorum*” şeklinde bir beyan tek başına açık rıza olarak kabul edilemeyecektir²⁶⁶.

Birden çok kategoriye ilişkin veri işlenmesi söz konusuysa bu durumda ilgili her bir işlem bakımından ayrıca rıza beyanında bulunmalıdır²⁶⁷. Bu noktada ilgilinin rızasının her bir işleme amacı bakımından ayrı ayrı alınması, rızanın hem belirli bir konuya ilişkin olma hem de özgürce verilmiş olma özellikleri bakımından önemlidir²⁶⁸.

Kişisel verilerin işlenme amacının sonradan değiştiği durumlarda da ilgilinin bununla ilgili açık rızasının alınması gerekir²⁶⁹.

İlgilinin açık rızasının hukuka uygun kabul edilebilmesinin diğer koşulu, söz konusu rızanın, serbest ve özgür bir zihinsel etkinliğin ürünü dolayısıyla ilgilinin özgür iradesinin bir yansıması olmasıdır²⁷⁰. İlgili, verilerinin işlenmesine dışarıdan hiçbir baskıya maruz kalmadan serbestçe rıza vermelidir²⁷¹.

Kişisel verilerin işlenmesine özgürce rıza verilmesi, ilgililerin gerçekten seçim yapabildikleri, rıza vermedikleri takdirde herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmayacaklarını bildikleri durumlarda söz konusudur²⁷². Cebir, tehdit, hata, hile gibi iradeyi sakatlayan durumlarda kişinin özgür iradesiyle karar verdiği kabul edilemeyecektir²⁷³. Örneğin, ilgili kişinin gerek yanıltıldığı gerekse kendi düştüğü hata nedeniyle yanıltıldığı durumlarda da kişinin gerçek iradesi ile açıkladığı iradesi arasında uyumsuzluk olduğundan söz konusu rıza hukuken geçerli kabul edilemeyecektir²⁷⁴.

Ayrıca tarafların eşit konumda olmadıkları ya da bir tarafın diğerinden daha baskın olduğu durumlarda da rızanın özgür iradeye dayanıp dayanmadığı dikkatle

²⁶⁵ 100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, s.26.

²⁶⁶ 100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, s.26.

²⁶⁷ Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, s.48.

²⁶⁸ Guidelines on Consent under Regulation 2016/679, s.12.

²⁶⁹ Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, s.48.

²⁷⁰ Kılıçoğlu, a.g.e., s.41.; Küzeci, a.g.e., s.233.

²⁷¹ Atak, a.g.m., s.135; Küzeci, a.g.e., s.233.

²⁷² Opinion 15/2011 on the Definition of Consent, s.12.

²⁷³ 100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, s.27; Şahin, a.g.e., s.185.

²⁷⁴ Şahin, a.g.e., s.186; Ayrıntılı bilgi için bkz.: Eren, a.g.e., s. 377 vd.; Haluk Nami Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, İstanbul, Beta, 2017, s.90 vd.

değerlendirilmelidir²⁷⁵. Örneğin, işçi-işveren ilişkisinde, işçinin kişisel verilerinin işlenmesine rıza göstermemesi durumunda herhangi bir olumsuzlukla karşılaşması muhtemel ise bu durumda özgür iradeyle verilmiş bir rızadan bahsedilemeyecektir²⁷⁶. Benzer şekilde hekim-hasta ilişkisinde de hastanın, kişisel verilerinin işlenmesine gösterdiği rızanın özgür iradesine dayanıp dayanmadığı ayrıca değerlendirilmelidir²⁷⁷. Söz konusu durumlarda ilgililere ek güvenceler sağlanıp, bu kişilerin özgür iradeleriyle karar vermeleri sağlanmalıdır²⁷⁸.

İdarenin kişisel verileri işlediği durumlarda da rıza beyanının özgür iradeyle verilip verilmediğine dikkat edilmelidir. Kişisel verilerin hukuka uygun işlenmesi için başka hukuki yollar mevcutsa öncelikle bunlar kullanılmalıdır²⁷⁹.

Ayrıca ilgilinin açık rızasının alınması, bir ürün veya hizmetin sunulması ya da bir ürün veya hizmetten yararlandırılmasının ön koşulu olarak ileri sürülmemelidir²⁸⁰. Veri Koruma Tüzüğü'nde, rızanın özgür iradeyle verilip verilmediği değerlendirilirken öncelikle, bir sözleşmenin ifasının söz konusu sözleşmenin ifası bakımından gerekli olmayan kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterme şartına bağlı olup olmadığına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (m.7/4)²⁸¹. Kurul tarafından verilen bir kararda, spor salonu üyelik sözleşmesinde, özel nitelikli kişisel veri olan avuç izinin alınmasına onay verilmesinin sözleşmenin kurulması için zorunlu şart olarak öngörülmesi ve onay verilmediği takdirde spor kulübü tarafından sözleşmenin feshedilebileceğine ilişkin hükümler birlikte değerlendirildiğinde ilgilinin kişisel verilerinin işlenmesine verdiği rızanın, özgür iradeyle verilmiş dolayısıyla geçerli bir rıza olmadığı belirtilmektedir²⁸².

²⁷⁵ **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**, s.49; Küzeci, **a.g.e.**, s.233; Öngün, **a.g.e.**, s.136.

²⁷⁶ **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**, s.49.

²⁷⁷ Küzeci, **a.g.e.**, s.234.

²⁷⁸ Küzeci, **a.g.e.**, s.234.

²⁷⁹ **Guidelines on Consent under Regulation 2016/679**, s.12.

²⁸⁰ **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**, s.50.

²⁸¹ Burada KVKK m.5/1-c uyarınca, kişisel verilerin işlenmesinin sözleşmenin ifası bakımından zorunlu olduğu durumlarda ilgilinin açık rızası aranmadan hukuka uygun bir işlemenin yapılabilmesine dikkati çekmek istiyoruz.

²⁸² “Spor salonu hizmeti sunan veri sorumlularının, üyelerinin giriş-çıkış kontrolünü biyometrik veri işleyerek yapması” ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun 25.03.2019 tarihli ve 2019/81 sayılı

İlgilinin rıza beyanı, herhangi bir şüpheyi yer bırakmayacak derecede açık olmalıdır²⁸³. Burada önemli olan, rıza beyanının içeriğinin kullanılan söz, yazı veya resim gibi vasıtalardan hiçbir yoruma ve karışıklığa yer vermeyecek şekilde anlaşılmasıdır²⁸⁴. İçeriğinin şüpheyi yer bırakmayacak derecede anlaşılabilir olduğu durumlarda, örtülü rıza beyanı da hukuken geçerli olacaktır²⁸⁵.

Rıza beyanının şekli bakımından ise herhangi bir kural öngörülmemekle beraber, yazılı rızanın alınması ispat bakımından daha uygun olacaktır²⁸⁶.

Son olarak rızanın bilgilendirmeye dayalı olması şarttır. Zira ilgilinin kişisel verilerin işlenmesine özgür iradesiyle rıza gösterebilmesi için tam olarak neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir²⁸⁷. Ayrıca ilgilinin hem açık rızasını verdiği konu hem de rızasının sonuçları hakkında bilgi sahibi olması gerekir²⁸⁸. Bu nedenle ilgili kişinin karar vermesi gerektiğinden, aydınlatma yükümlülüğü açık rıza verilmeden önce yerine getirilmelidir²⁸⁹.

Bilgilendirme kişisel verilerin işlenmesinden önce yapılmalı²⁹⁰ ve daha sonraki işlemler bakımından da bilgi sunulmalıdır²⁹¹. Bilgilendirmenin açık ve anlaşılır bir dil kullanılarak yapılması gerekir²⁹².

Açık rızanın bilgilendirmeye dayalı olması gereği, beraberinde veri sorumlularının aydınlatma yükümlülüğünü getirmektedir.

Karar ve 31.05.2019 Tarihli ve 2019/165 sayılı Karar Özeti, (Çevrimiçi), <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5496/2019-81-165>, (e.t.: 18.07.2019).

²⁸³ Küzeci, **a.g.e.**, s.232.

²⁸⁴ Eren, **a.g.e.**, s.134; Nomer, **a.g.e.**, s.42.

²⁸⁵ Küzeci, **a.g.e.**, s.233; Yorum yoluyla, belirli yönde bir irade açıklamasında bulunulduğu anlaşılıyorsa bu durumda “örtülü irade beyanı”nın varlığından bahsedilir: Nomer, **a.g.e.**, s.42; Eren, **a.g.e.**, s.135.

²⁸⁶ Öngün, **a.g.e.**, s.137.

²⁸⁷ **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**, s.49; Şahin, **a.g.e.**, s.189.

²⁸⁸ **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**, s.49.

²⁸⁹ Şahin, **a.g.e.**, s.190.

²⁹⁰ **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**, s.49.

²⁹¹ Christopher Kuner, **European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation**, 2. Baskı, Oxford University Press, USA, 2007, s.67.

²⁹² **Guidelines on Consent under Regulation 2016/679**, s.14.

c. Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti

Rıza, ancak rıza ehliyetine sahip kişiler tarafından verilebilir²⁹³. Kişisel verilerin korunması hukukunda, verilerinin işlenmesine rıza gösterme ehliyetine, verileri işlenen gerçek kişiler sahiplerdir²⁹⁴. Bu kişilerin tam ehliyetli olmaları, rıza verebilmeleri bakımından yeterlidir²⁹⁵.

Kişisel verilerin korunması hukukunda, çocukların veri işlemeye rıza göstermeleri bakımından özel düzenlemeler bulunmaktadır. Zira çocuklar, çoğu zaman kişisel verilerinin işlenmesi sonucunda doğabilecek risklerin farkında olmayabilirler (Paragraf 38, Genel Gerekçe, Veri Koruma Tüzüğü)²⁹⁶. Bu nedenle verilerinin güvenliği bakımından, özel olarak korunmaları gerekir.

Veri Koruma Tüzüğü m. 8'e göre; on altı yaşından büyük çocukların rızasına dayanılarak kişisel verilerinin işlenmesi hukuka uygundur. Ancak on altı yaşından küçük çocukların verilerinin hukuka uygun olarak işlenebilmesi için çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan kişinin rıza vermesi ya da işlemeyi onaylaması gerekir. Veri işleme faaliyeti ancak bu rıza veya onayın sınırları dahilinde hukuka uygundur. Üye devletlerin, on üç yaşından küçük olmamak kaydıyla, maddede belirtilen yaştan daha küçük bir yaşı kanuni düzenlemeyle belirleyebilecekleri düzenlenmektedir.

Türk Hukuku'nda ise KVKK kapsamında çocukların rıza ehliyetine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Kişisel verilerin korunması hakkı kişiye bağlı haklardandır²⁹⁷ ve bu nedenle doğrudan çocuğa bağlıdır²⁹⁸. Ancak çocukların özel olarak korunması ve üstün yararlarının gözetilmesi ihtiyacından dolayı kişisel verilerinin hukuka uygun olarak işlenebilmesi kendileri üzerinde vesayet hakkı sahibi olanların rıza ya da onay vermelerine bağlıdır²⁹⁹.

²⁹³ Şahin, **a.g.e.**, s.132.

²⁹⁴ Küzeci, **a.g.e.**, s.237.

²⁹⁵ Anı, **a.g.e.**, s.61.

²⁹⁶ **Guidelines on Consent under Regulation 2016/679**, s.23.

²⁹⁷ Türk Medeni Kanunu m.16 uyarınca, çocuklar, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda kural olarak rıza verme ehliyetine sahiplerdir.

²⁹⁸ Küzeci, **a.g.e.**, s.238.

²⁹⁹ International Working Group on Data Protection in Telecommunications, **Working Paper: Childrens' Privacy On Line: The Role of Parental Consent**, Adopted at 31st Meeting, Auckland (New Zealand), 26/27 March 2002, s.1.

Kişisel verilerin korunması çocuğa bağlı bir hak olduğundan çocuğun tek başına karar verebileceği durumlarda, çocuğun rızasına başvurulması gerekirken; çocuğun verilerinin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun işlenebilmesi ve üstün yararının gerektirdiği ve bu nedenle çocuğun tek başına karar vermesinin beklenemeyeceği durumlarda vesayet hakkı sahibinin rızası ya da onayı aranmalıdır³⁰⁰.

Yukarıda anılan düzenlemeler uyarınca, veri işlemeye çocuğun rıza gösterebildiği durumlarda veri sorumluları aydınlatma yükümlülüğünün çocuğa karşı yerine getirirler. Veri sorumluları bu durumda, yapılan aydınlatmanın çocuk açısından anlaşılır olup olmadığına dikkat etmelidirler³⁰¹.

Çocuk hakkındaki kişisel verilerin işlenmesine vesayet hakkı sahibinin rıza gösterdiği durumlarda ise aydınlatma yükümlülüğü, kararını verebilmesi için, vesayet hakkı sahibine karşı yerine getirilmelidir³⁰².

d. Aydınlatma Yükümlülüğü ile Açık Rıza Arasındaki İlişki

İlgililerin, kişisel verilerinin işlenmesine gösterdikleri rızanın geçerli sayılabilmesi için, spesifik bir konuya ilişkin olma, bilgilendirilmeye dayalı olma ve özgür iradeye dayanma unsurlarını taşıması gerekir³⁰³.

Bilgilendirme, açık rızanın bir özelliği olup aynı zamanda veri sorumlusunun da yükümlülüğüdür³⁰⁴. Veri sorumlusu tarafından ilgiliye, verilerinin toplanmasının ve işlenmesinin amacı ile söz konusu verilerin kullanılması durumunda ortaya çıkabilecek sonuçlar hakkında bilgi verildikten sonra açık rıza alınmalıdır³⁰⁵.

Veri sorumlusunun yapacağı bilgilendirmenin niteliği önemlidir. Yapılan bilgilendirmenin ilgili bakımından açık ve anlaşılır olması gerekir. Zira ilgilinin,

³⁰⁰ Working Paper: Childrens' Privacy On Line: The Role of Parental Consent, s.1.

³⁰¹ Guidelines on Consent under Regulation 2016/679, s.24.

³⁰² Guidelines on Consent under Regulation 2016/679, s.24.

³⁰³ Taştan, a.g.e., s.157.

³⁰⁴ Taştan, a.g.e., s.158-159.

³⁰⁵ Şimşek, a.g.e., s.106.

kişisel verilerinin hangi amaçlarla ve nasıl işlendiğine yönelik verdiği rıza bakımından herhangi bir şüpheyeye düşmemesi gerekir³⁰⁶. İlgili kişinin açık rızasının hukuken geçerli olabilmesi için neye rıza gösterdiğini bilmesi gereklidir³⁰⁷.

Kişisel verilerin hukuka uygun bir şekilde işlenebilmesinin temel koşulu açık rızadır. Söz konusu rızanın bilgilendirmeye dayalı olması gerektiğinden veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişiler bakımından, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğü öngörölmüştür (m.10, KVKK).

³⁰⁶ Article 29 Data Protection Working Party, **Opinion 15/2011 on the Definition of Consent**, WP 187, 13 July 2011, (Çevrimiçi), <https://www.pdpjournals.com/docs/88081.pdf>, (e.t.: 14.05.2019), s.10.

³⁰⁷ Şahin, **a.g.e.**, s.187.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE

GETİRİLMEMESİ KABAHATİNİN YAPISAL UNSURLARI VE

YAPTIRIMI

I. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

KVKK m.10'da veri sorumluları veya yetkilendirdikleri kişiler hakkında, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğü düzenlenmektedir. Söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmediği durumlarda veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişilere, KVKK m.18 uyarınca 5.000 Türk Lirası'ndan 100. 000 Türk Lirası'na kadar idari para cezası verilir.

Veri sorumluları veya yetkilendirdikleri kişiler bakımından aydınlatma yükümlülüğünün öngörülme amaçları ile ilgili ikinci bölümde yaptığımız açıklamalar dikkate alındığında söz konusu kabahat ile amaçlananın, kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun bir şekilde işlenmesini, ilgili kişilerin haklarını aktif bir şekilde kullanmalarını sağlamak olduğu söylenebilir. Genel olarak ifade etmek gerekirse söz konusu kabahat ile ilgililerin kişisel verilerinin korunması hakkı güvence altına alınmaktadır.

II. MADDİ UNSURLAR

A. Konu

Kabahat fiilinin üzerinde gerçekleştirildiği eşya veya kişi, kabahatin konusunu oluşturur³⁰⁸. Kabahatin konusunun her zaman fiziki varlığa sahip olması

³⁰⁸ Berrin Akbulut, **Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanununun Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, 2. Baskı, Ankara, Adalet, 2014, s.397; Artuk, Gökcen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.377; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.143; Doğan Soyaslan, **Teşebbüs Suçu**, İstanbul, Kazancı, 1994, s.15 vd.; Kayıhan İçel, Füsun Sokullu-Akıncı, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Fatih S. Mahmutoglu, Yener Ünver, **Suç Teorisi: 2. Kitap**, 3. Baskı, İstanbul, Beta, 2004, s.88.

gerekmemektedir³⁰⁹, şeref, müşteri sırrı gibi maddi olmayan şeyler de kabahatin konusu olabilirler³¹⁰.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin konusunun kişisel veri olduğu söylenebilir. KVKK’de kişisel veri, “*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati, soyut tehlike kabahatidir³¹¹. Soyut tehlike kabahatlerinde, kabahat fiilinin tipik tehlikeliliği söz konusu fiilin işlenmesi halinde idari yaptırım uygulanması bakımından yeterlidir³¹². Bu durumda kabahatin konusu üzerinde tehlike yaratıldığı varsayılmaktadır³¹³. Somut tehlike kabahatlerinin aksine burada kabahatin konusu üzerinde gerçekten bir tehlike yaratılıp yaratılmadığı araştırılmamaktadır³¹⁴. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinde de fiilin işlenmesiyle, ilgilinin kişisel verilerinin ihlal edilip edilmediği ayrıca araştırılmaz. Veri sorumlusunun ilgiliyi aydınlatmaması bu kabahatin oluşması bakımından yeterlidir.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin konusu olan kişisel veri kavramı ile ilgili ayrıntılı açıklamalar, çalışmamızın “Birinci Bölümü”nde yapılmıştır.

B. Fiil

KVKK m.18/1-a’da “*Bu Kanun’un 10 uncu maddesinde öngörülen aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında 5. 000 Türk lirasından 100.000 Türk lirasına kadar*” idari para cezası uygulanacağı ifade edilmektedir.

Aydınlatma yükümlülüğünün düzenlendiği m.10’a göre, veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ilgili kişiye, KVKK m.10

³⁰⁹ Akbulut, **a.g.e.**, s. 397.

³¹⁰ Akbulut, **a.g.e.**, s. 397; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.378.

³¹¹ Kabahatler zarar ve tehlike kabahatleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Zarar kabahatlerinde fiilin işlenmesiyle herhangi bir olumsuz sonuç ya da ziyanın ortaya çıkması aranmaktayken, tehlike kabahatlerinde fiilin işlenmesiyle kabahatin konusunun zarar görme tehlikesinin ortaya çıkması yeterlidir. Bkz.: Akbulut, **a.g.e.**, s. 397; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.380 vd.

³¹² Kangal, **a.g.e.**, s.105.

³¹³ Akbulut, **a.g.e.**, s.398; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.382.

³¹⁴ Akbulut, **a.g.e.**, s.400; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.381-382.

ve m.11’de sayılan konular hakkında bilgi vermekle yükümlüdür. Buna göre, veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği ve işlenen verilerin kimlere hangi amaçlarla aktarılabileceği, kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi ile KVKK m.11’de sayılan hakları konularında ilgiliye bilgiler verilmelidir. KVKK m.11’de ise ilgili kişinin, veri sorumlusuna başvurarak kullanabileceği, veri işleme faaliyeti ile ilgili hakları düzenlenmektedir. Buna göre ilgili kişi, kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme, işlendiyse buna ilişkin bilgi talep etme, veri işleme amacı ve bu amaca uygun hareket edilip edilmediğini öğrenme, verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, verilerin eksik ya da yanlış işlenmesi halinde bunların düzeltilmesini, verilerin silinmesini ya da yok edilmesini talep etme ve bu düzeltme, sildirme, yok etme isteklerinin verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini talep etme, verilerin otomatik sistemler aracılığıyla analiz edilmesi suretiyle kendisi aleyhine sonuçlar çıkarılmasına itiraz etme ve son olarak verilerin kanuna aykırı işlenmesi suretiyle zarara uğraması halinde bu zararının giderilmesini talep etme haklarına sahiptir.

Kabahatler, kural olarak icrai veya ihmali hareketle işlenebilirler³¹⁵. İcrai hareket ile kast edilen, kanunda düzenlenen kabahatin aktif bir hareketle gerçekleştirilmesidir³¹⁶. İcrai hareketle işlenen kabahatlerde fiil, doğal olarak belirlenir³¹⁷. İhmali hareketle işlenen kabahatlerde ise fiil, doğal olarak değil normatif olarak belirlenir³¹⁸. İhmali hareketle işlenen kabahatlerde, kişinin kendisinden beklenen iradi davranışı gerçekleştirmemesi söz konusudur³¹⁹. İhmali hareketle işlenen kabahatlerde, **yapmama, harekete geçmeme** durumu söz konusudur³²⁰.

³¹⁵ Elif Bekar, “Kabahatler Kanunu’nun Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **İÜHFM**, C. LXIX, S. 1-2, 1033-1050, 2011, s.1041.

³¹⁶ İçel, **a.g.e.**, s.268; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.164; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.321.

³¹⁷ İçel, vd., s.60-61; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Ankara, Seçkin, 2018, s.173.

³¹⁸ İçel vd., **a.g.e.**, s.61.

³¹⁹ Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.165; İçel, **a.g.e.**, s.269; İçel vd., **a.g.e.**, s.61.

³²⁰ Rahime Erbaş, “Türk Ceza Kanunu’nda Görünüşte İhmali Suçlarda Garantörlük”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2019, s.8.

Kabahatin ihmali davranışla işlendiğinin kabulü için kişi açısından belirli bir icrai davranışta bulunma yükümlülüğünün hukuken bulunması gerekir³²¹ (m.7, KK).

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati, gerçek ihmali kabahattir. Zira, kanuni tanımında söz konusu kabahatin pasif kalınarak, herhangi bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi şeklinde işlenebileceğinin açıkça düzenlendiği hallerde gerçek ihmali kabahat söz konusudur³²². Buna göre veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi tarafından, ilgili kişinin aydınlatılmaması, dolayısıyla hukuken yükümlü olunan icrai davranışın gerçekleştirilmemesi durumunda gerçek ihmali hareketle söz konusu kabahat işlenmiş olur.

İkinci bölümde açıklandığı üzere aydınlatma yükümlülüğü kişisel verilerin korunması hukukunda önemli bir yere sahiptir. İlgililerin, verileri üzerinde kontrol sağlamaları ve verilerin işlenmesine sıhhatli bir rıza göstermeleri bakımından söz konusu veri işleme faaliyeti hakkında aydınlatılmış olmaları önemlidir. Bu nedenle aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilirken kullanılan usul ve aydınlatmanın içeriği de önemlidir.

Çalışmamızın devamında **aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi** ifadesinden ne anlaşılması gerektiği, bunun salt bir yükümlülüğünün yerine getirilmemesi mi yoksa yükümlülük şeklen yerine getiriliyor gibi gözüксе de aslında yükümlülüğün amacına uygun hareket edilmediği durumlarda da söz konusu kabahatin oluşup oluşmayacağı konuları üzerinde durulacaktır.

³²¹ Bekar, **a.g.m.**, s.1041.

³²² Akbulut, **a.g.e.**, s.274; Gerçek olmayan ihmali kabahatlerde ise, esasen icrai hareketle işlenebilen bir kabahatin ihmali hareketle işlenmesi söz konusudur; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.170; İçel, **a.g.e.**, s.269; Tezimizin sınırlarını aşacağından gerçek-gerçek olmayan ihmali kabahat (suç) ayırımına ve bu konudaki tartışmalara burada yer verilmemiştir. Bu nedenle daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Erbaş, **a.g.e.**, s.70 vd.

1. Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Gereken Zaman

Aydınlatma yükümlülüğü, kural olarak kişisel verilerin elde edilmesi sırasında yerine getirilmelidir (m.10, KVKK). Burada önemli olan kişisel veri işleme sürecinin daha başındayken ilgililerin, süreç hakkında aydınlatılmalarıdır³²³.

95/46/AT sayılı Yönerge’de (m.10 ve m.11) ve Veri Koruma Tüzüğü’nde, kişisel verilerin ilgili kişiden veya başka bir şekilde elde edilip edilmediğine göre, veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü düzenlenmektedir³²⁴.

Veri Koruma Tüzüğü’ne göre kişisel verilerin, veri sahibinden toplanması durumunda aydınlatma yükümlülüğü, kişisel verilerin elde edildiği sırada yerine getirilmelidir (m.13/1).

Kişisel verilerin ilgili dışında başka bir kaynaktan elde edilmesi de söz konusu olabilir. Bu durumda aydınlatma yükümlülüğünün ne zaman yerine getirileceğinin tespiti önemlidir.

Veri Koruma Tüzüğü’nde yer alan düzenlemeye göre, kişisel verilerin doğrudan ilgili kişiden alınmadığı ve fakat başka kaynaklardan elde edildiği ya da doğrudan ilgili kişiden alınan verilerin daha sonra üçüncü kişilerle paylaşıldığı durumlarda da ilgili kişilerin bilgilendirilmesi gerekir³²⁵.

Veri Koruma Tüzüğü’ne göre kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi durumunda, söz konusu verilerin elde edilmesinden itibaren makul süre içerisinde aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir (m.14/3-a). Ancak aydınlatma yükümlülüğünün en geç bir ay içerisinde yerine getirilmesi gerekmektedir (m.14/3-a).

Kişisel verilerin, veri sahibi ile iletişim kurmak amacıyla elde edilmesi halinde en geç ilk iletişim kurulduğu anda (m.14/3-b, Veri Koruma Tüzüğü); verilerin başka bir alıcıya açıklanacağı durumlarda ise en geç kişisel veriler ilk kez açıklanacağı anda aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir (m.14/3-c, Veri Koruma Tüzüğü).

³²³ Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679, s.14-15.

³²⁴ Develioğlu, a.g.e., s.83.

³²⁵ Bergkamp, Dhont, a.g.m., s.84.

Kişisel veri işleme faaliyetinin ilgili kişilerin temel hak ve özgürlükleri üzerinde yapacağı etki göz önünde bulundurulduğunda, ilgili kişilerin kendilerine tanınan haklarını kullanabilmelerinin ve dolayısıyla veri işleme sürecine aktif katılımlarının sağlanabilmesi bakımından aydınlatma yükümlülüğünün uygun bir zamanda yerine getirilmesi önemlidir. Çok geç yapılan bilgilendirmeler artık bir anlam ifade etmeyebilir³²⁶. Ancak belirtmek gerekir ki verilerin işlenmesi hakkında ilgili kişilerin bilgilendirilmesi imkansız veya orantısız bir çaba gerektiriyorsa ya da veri işleme bir kanun hükmünden kaynaklanıyorsa bu durumlarda ilgili kişilerin bilgilendirilmesi gerekmez (m.14/5-b, Veri Koruma Tüzüğü)³²⁷.

Aydınlatma Tebliği'nde de kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi halinde, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirileceği zamana ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Buna göre ilgili kişi kural olarak, kişisel verilerin elde edilmesinden itibaren makul süre içerisinde konu hakkında aydınlatılmalıdır (m.6/1-a, Aydınlatma Tebliği). Ayrıca kişisel verilerin ilgili kişi ile iletişim kurmak amacıyla elde edilmesi durumunda, ilk iletişim kurulması anında (m.6/1-b, Aydınlatma Tebliği) ya da kişisel verilerin aktarılacak olması halinde, en geç kişisel verilerin ilk kez aktarımının yapılacağı anda (m.6/1-c, Aydınlatma Tebliği) ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir.

Yukarıda anılan süreler içerisinde ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir. Aksi halde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati işlenmiş olur. Ancak Aydınlatma Tebliği m.6'da yer alan **makul süre** ifadesinin bazı sorunlara yol açabileceğini düşünmekteyiz. Öncelikle bu ifadeden ne anlaşılması gerektiği belirsizdir. Söz konusu sürenin her somut olayın şartlarına göre ayrıca belirleneceği, kişisel verilerin ilgili dışında başka bir kaynaktan elde edilmesinden itibaren mümkün olan en kısa süre ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerektiği söylenebilir. Ancak söz konusu ifadenin, kabahat fiilinin ne zaman işleneceği konusunda herhangi bir netliğe sahip olmaması nedeniyle, kanunilik ilkesine aykırılık oluşturduğunu düşünmekteyiz. Ayrıca Veri Koruma Tüzüğü'ndeki düzenlemeye benzer şekilde Aydınlatma Tebliği'nde de kişisel verilerin başka

³²⁶ Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679, s.16.

³²⁷ Bergkamp, Dhont, a.g.m., s.84.

kaynaklardan elde edilmesi durumunda ilgili kişilerin en geç belirli bir süre içerisinde bilgilendirilmesi gerektiğine ilişkin bir düzenlemenin yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin aydınlatma yükümlülüğünün daha önce yerine getirilmesine rağmen söz konusu aydınlatmanın içeriğinde veri işleme faaliyetinin esaslı noktalarına ilişkin değişiklikler gerçekleştiyse, söz konusu değişiklikler etkisini göstermeden önce ilgililer bilgilendirilmelidir³²⁸. Kişisel veriler, toplanma amacından farklı bir amaçla işlendiği takdirde ilgilinin bu işlemeden makul bir süre önce söz konusu durum hakkında aydınlatılması gerekir³²⁹.

Çalışmamızın ikinci bölümünde aydınlatma yükümlülüğünün, özellikle ilgili kişinin veri işleme faaliyetine rıza göstermeden önce yerine getirilmesi gerektiğine değinilmişti. Bu konu bakımından internet reklamcılığının bazı sorunlara neden olduğunu düşünmekteyiz. Zira internet üzerinden yapılan pazarlama, reklamcılık uygulamalarında kişisel verilerin ihlali sıklıkla gündeme gelmektedir³³⁰. Kullanıcı cihazlarına yerleştirilen çerezler (cookies)³³¹ yardımıyla, kullanıcıların cihazlarında bulunan dosyalara erişilmekte ve bu sayede kendileri ile ilgili bilgiler toplanmaktadır³³². Toplanan bu bilgiler sayesinde de kullanıcıların profilleri oluşturulmakta ve buna uygun reklamlar kendilerine gösterilmektedir³³³. İnternet siteleri üzerinden yürütülen bu tarz çevrimiçi davranışsal reklamcılık uygulamalarında çoğu zaman aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeden hatta kullanıcıların rızası alınmadan verilerin işlenmeye başladığı görülmektedir³³⁴. Halbuki internet reklamcılığında da ilgililerin bilgilendirilmeleri ve buna uygun olarak rızalarının

³²⁸ **Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679**, s.17.

³²⁹ **Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679**, s.24.

³³⁰ Funda Başaran, “Ağ Ekonomisi ve İnternet”, **İletişim Ağlarının Ekonomisi**, Ed.: Funda Başaran, Haluk Geray, Ankara, 2005, s.251; Mine Kaya, **Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme-İnternet-Sosyal Medya) Kişilik Hakkının Korunması**, Ankara, Seçkin, 2015, s.139.

³³¹ Cookies, web servisi tarafından üretilen ve ilgililerin web-browserına (listeleyici) gönderilen ve lokal bilgisayara kaydedilen bir veri türüdür, bkz.: Şimşek, **a.g.e.**, s.178.

³³² Başaran, **a.g.m.**, s.249; Mine Kaya, **a.g.e.**, s.139.

³³³ Başaran, **a.g.m.**, s.249; Mine Kaya, **a.g.e.**, s.139; Başaran, **a.g.m.**, s.251.

³³⁴ Öngün, **a.g.e.**, s.137.

alınmaları ve böylece kişisel verileri üzerinde denetimlerini sürdürmeleri sağlanmalıdır³³⁵.

Aydınlatma Tebliği'nin yürürlükten kaldırılan m.5 düzenlemesine göre³³⁶; veri sorumlusunun farklı birimlerinde kişisel verilerin farklı amaçlar için işlenmesi durumlarında her bir birim nezdinde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerekiyordu. Örneğin kişiye ait verilerin, veri sorumlusu bir şirketin hem insan kaynakları birimi hem de muhasebe biriminde işlenmesi halinde her birim nezdinde yapılan işlemler bakımından ilgilinin aydınlatılması gerekiyordu. Ancak 2019 yılında Tebliğ'in ilgili maddesinin yürürlükten kaldırılmasıyla, her bir birim nezdinde yapılan veri işleme faaliyeti sırasında ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğü kaldırılmıştır.

2. Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Şekli

Aydınlatma Tebliği'ne göre aydınlatma yükümlülüğü, sözlü, yazılı, ses kaydı, çağrı merkezi gibi fiziksel veya elektronik ortam kullanılmak suretiyle yerine getirilebilir (m.5/1). Örneğin bu yükümlülük, ilgililere yüz yüze sözlü bir şekilde yerine getirilebileceği gibi, internet sayfasında yer alan bir metin, açılır pencere (pop-up pencere) ya da mobil uygulamalar gibi yöntemlerle de yerine getirilebilir³³⁷.

Aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirirken hangi yöntemin kullanılacağını, somut olayın özelliklerini de göz önünde bulundurarak, veri sorumlusunun kendisi karar vermelidir³³⁸. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi bakımından seçilen yöntemin somut olaya uygun olması gerekir. Örneğin, ekran görüntüsü olmayan bir cihaz söz konusu olduğunda yükümlülük, ses dosyaları kullanılarak yerine getirilebilir³³⁹. Online alışveriş yapılan internet sitelerinde ise, kişisel verileri işlenen kişi sayısı düşünüldüğünde aydınlatma yükümlülüğü kapsamında hazırlanan

³³⁵ Donna L. Hoffman, Thomas P. Novak, “Advertising Pricing Models for the World Wide Web”, **Internet Publishing & Beyond: The Economics of Digital Information & Intellectual Property Rights**. Ed.: Hal R. Varian, USA: MIT Press, 2000, 45-61, s.56; aktaran: Başaran, a.g.m., s.252.

³³⁶ m.5/1-c, mülga: RG-28.4.2019-30758, Aydınlatma Tebliği.

³³⁷ **Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi**, s.14.

³³⁸ **Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi**, s.14.

³³⁹ **Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679**, s.12.

aydınlatma metninin internet sitesine herkesin ulaşabileceği bir şekilde koyulması daha uygun olacaktır (Genel Gerekçe, Paragraf 58, Veri Koruma Tüzüğü). Örneğin, ilgililerin engelli ya da çocuk olmaları durumunda aydınlatma metinleri onların ulaşabilecekleri ya da anlayabilecekleri şekilde hazırlanmalıdır. Görme engelliler bakımından mevzuatta belirtilen kriterlere uygun bir şekilde, onlar bakımından ulaşılabilir aydınlatma uygulamaları yapılmalıdır³⁴⁰. İlgililerin çocuk olması durumunda da aydınlatma yükümlülüğü, animasyonlar, çizgi filmler vb. araçlar kullanılarak yerine getirilebilir³⁴¹.

Aydınlatma yükümlülüğü ilgililerin anlayabileceği şekilde sade, açık ve anlaşılır olmalıdır³⁴². Veri Koruma Tüzüğü'ne göre; veri sorumlusu Veri Koruma Tüzüğü'nün ilgili maddelerinde yer alan her türlü bildirim, öz, şeffaf, anlaşılır ve kolayca erişilebilir bir biçimde, açık ve sade bir dil kullanarak veri sahibine sağlamak için gerekli tedbirleri alır. İlgililere yapılacak bu bildirimler yazılı olabileceği gibi şartların uygun olması halinde elektronik veya başka yollarla da sağlanabilir. Ayrıca Veri Koruma Tüzüğü'ne göre, veri sorumlusunun talep etmesi ve veri sahibinin kimliğinin diğer yollarla doğrulanması koşuluyla bilgiler sözlü olarak da sağlanabilir (m.12). Veri Koruma Tüzüğü m. 12'ye göre veri sorumlusu bilgileri yazılı olarak veya uygun olduğu hallerde elektronik iletişim araçları da dahil olmak üzere diğer yollarla sağlayabilir.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesine ilişkin uygulamaların sıklıkla **aydınlatma metinleri** kullanılarak yerine getirildiği görülmektedir. Aydınlatma metnlerinin kullanımı bakımından önemli olduğunu düşündüğümüz birkaç hususa dikkati çekmek istiyoruz.

Öncelikle aydınlatma metnlerinde kullanılan dil önemlidir. Aydınlatma Tebliği 'ne göre, aydınlatma yükümlülüğü kapsamında ilgiliye yapılacak bildirimin açık, anlaşılır ve sade bir dil kullanılarak yapılması, muğlak ve genel nitelikte ifadelerle yer verilmemesi gerekir (m.5/1-g). Keza Veri Koruma Tüzüğü'nde de veri

³⁴⁰ 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği vb. mevzuat düzenlemeleri dikkate alınmalıdır. **Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi**, s.14.

³⁴¹ **Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679**, s.12.

³⁴² **Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi**, s.14.

sorumlusunun, kişisel verilerin işlenmesi ile alakalı tüm bilgileri, şeffaf, anlaşılır bir biçimde, açık ve sade bir dil kullanarak ilgili kişiye sunması gerektiği ifade edilmektedir (m.12). Ayrıca gündeme gelmesi muhtemel başka amaçlar için de kişisel verilerin işlenebileceği kanaatini uyandıran ifadelerle yer verilmemelidir (m.5/1-g). Ancak buna rağmen uygulamada bazı şirketler tarafından sunulan aydınlatma metinlerinin karmaşık ve anlaşılmaz olduğu görülmektedir³⁴³.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından, uygulayıcılara kolaylık sağlaması adına yayımlanan “6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulanmasına Yönelik Soru ve Cevaplar” adlı kitapçıkta veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirirken **katmanlı bilgilendirme** yapabileceği şeklinde bir tavsiyeye yer verilmektedir³⁴⁴. Buna göre, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi kapsamında ilgililer, veri işleme faaliyeti hakkında öncelikle açık, anlaşılır ve kısa bir metinle, kolayca ulaşılacak şekilde bilgilendirilebilirler. Daha ayrıntılı bilgi talep eden ilgililer ise söz konusu aydınlatma metinlerine ulaşabilecekleri internet sitesi vb. mecralara yönlendirilebilirler³⁴⁵. Bu durumda da hukuka uygun bir aydınlatmanın olduğu kabul edilir. Ayrıca kişisel verilerin işlenmesine ilişkin aydınlatma metinleri ayrı olarak düzenlenmeli ve ilgiliye sunulmalıdır (m.5/1-f, Aydınlatma Tebliği)³⁴⁶. Bunların iş sözleşmesi ya da satım sözleşmesi gibi metinlere sıkıştırılması hukuka uygun değildir. Örneğin Kurul tarafından verilen bir kararda, aydınlatma yükümlülüğünün bağımsız bir yükümlülük olduğu, açık rızanın arandığı durumlarda aydınlatma metninin, açık rıza aranan metinden ayrı olarak sunulması gerektiği ifade edilmiştir³⁴⁷.

³⁴³ Mesut Serdar Çekin, “6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun’un Big Data (Büyük Veri) ve İrade Serbestisi Açısından Değerlendirilmesi”, *İÜHFM*, C. LXXIV, S.2, 2016, s.637.

³⁴⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Uygulanmasına Yönelik Soru ve Cevaplar**, s.68.

³⁴⁵ **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Uygulanmasına Yönelik Soru ve Cevaplar**, s.68.

³⁴⁶ Küzeci, *a.g.e.*, s. 242.

³⁴⁷ “Veri sorumlusu tarafından aydınlatma yükümlülüğü ve açık rıza onayı alınması süreçlerinin ayrı ayrı yerine getirilmesi gerektiği ile ilgili” Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 26/07/2018 tarihli ve 2018/90 sayılı Karar Özeti, (Çevrimiçi), <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5420/-Veri-sorumlusu-tarafindan-aydinlatma-yukumlulugu-ve-acik-riza-onayi-alinmasi-sureclerinin-ayri-ayri-yerine-getirilmesi-gerekligi-ile-ilgili-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-26-07-2018-tarihli-ve-2018-90-sayili-Karar-Ozeti>, (e.t.: 19.07.2019).

Veri Koruma Tüzüğü'ne göre, veri sahibinin halihazırda, söz konusu veri işleme faaliyetine ilişkin bilgi sahibi olduğu biliniyorsa burada veri sorumlusu aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyebilir (m.13/4)³⁴⁸. Ancak ilgilinin, yeterli bilgiye sahip olduğunu, daha önce edindiği bilgilere ilişkin herhangi bir esaslı değişikliğin olmadığını, söz konusu bilgilerin veri işleme faaliyetine uygun olup olmadığını ispat yükü veri sorumlusundadır³⁴⁹.

3. Aydınlatma Yükümlülüğü Kapsamında Yapılan Bilgilendirmenin İçermesi Gereken Asgari Hususlar

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi kapsamında asgari hangi hususlarda bilgilendirme yapılması gerektiği hem KVKK'de hem de Aydınlatma Tebliği'nde düzenlenmektedir.

KVKK m.10'a göre, veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği ve işlenen verilerin kimlere hangi amaçlarla aktarılabilirliği, kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi ile KVKK m.11'de sayılan hakları konularında ilgiliye bilgiler verilmelidir. KVKK m.11'de ise ilgili kişinin, veri sorumlusuna başvurarak kullanabileceği, veri işleme faaliyeti ile ilgili hakları düzenlenmektedir. Buna göre ilgili kişi, kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme, işlendiyse buna ilişkin bilgi talep etme, veri işleme amacı ve bu amaca uygun hareket edilip edilmediğini öğrenme, verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, verilerin eksik ya da yanlış işlenmesi halinde bunların düzeltilmesini, verilerin silinmesini ya da yok edilmesini talep etme ve bu düzeltme, sildirme, yok etme isteklerinin verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini talep etme, verilerin otomatik sistemler aracılığıyla analiz edilmesi suretiyle kendisi aleyhine sonuçlar çıkarılmasına itiraz etme ve son olarak verilerin kanuna aykırı işlenmesi suretiyle zarara uğraması halinde bu zararının giderilmesini talep etme haklarına sahiptir.

³⁴⁸ Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679, s.27.

³⁴⁹ Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679, s.27.

Veri sorumlusu, kişisel verileri gerek ilgili kişiden gerek ilgili kişi dışında başka bir kaynaktan elde ettiği durumlarda yukarıdaki konular hakkında ilgiyi aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmelidir.

Veri Koruma Tüzüğü m.13 ve m.14'te KVKK'nin aksine, kişisel verilerin elde edildiği kaynağa göre aydınlatma yükümlülüğünün içermesi gereken hususlar ayrı ayrı düzenlenmektedir.

Kişisel verilerin ilgiliden elde edildiği durumlarda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesine ilişkin m.13 düzenlemesi genel olarak KVKK ile uyumludur. Ancak Veri Koruma Tüzüğü'nde, aydınlatma yükümlülüğü kapsamında asgari hususlarda bilgi verilmesinin yanı sıra, verilerin hukuka uygun ve şeffaf bir şekilde işlenmesini sağlamak adına verilmesi gereken ek bilgiler de düzenlenmektedir. Buna göre veri sorumluları, kişisel verilerin işleneceği süre ya da bu mümkün değilse sürenin belirlenmesinde kullanılan kriterler, açık rızaya dayanan veri işleme söz konusuysa rızayı geri çekme hakkının varlığı, bir denetim makamına şikayette bulunma hakkı gibi konularda da bilgilendirme yapabilirler (m.13/2). Benzer düzenleme kişisel verilerin ilgili dışında başka bir kaynaktan alındığı durumlarda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesini düzenleyen m.14'te de yer almaktadır. Belirtmek gerekir ki KVKK'de yer alan düzenleme, aydınlatma yükümlülüğünün içermesi gereken asgari hususlara ilişkin olduğundan veri sorumlusunun, hukuka uygun ve adil bir işlemeyi sağlamak adına bazı ek bilgiler vermesinin önünde herhangi bir engel olmadığı gibi kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel ilkeler kapsamında gereken bazı ek bilgileri de ilgiliye sunması gerektiği söylenebilir.

Veri Koruma Tüzüğü'nde, KVKK'den farklı olarak, verilerin ilgili kişi dışında başka bir kaynaktan elde edildiği durumlarda yapılacak aydınlatmanın içeriği de düzenlenmektedir. Buna göre, kişisel verilerin hangi kaynaktan alındığı ve uygun olduğu hallerde söz konusu verilerin kamunun ulaşabileceği kaynaklardan gelip gelmediği konularında bilgilendirilmesi gerektiği düzenlenmektedir (m. 14/2-f). KVKK'de buna benzer açık düzenleme yer almasa da veri sorumlusu, kişisel verileri

toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi hakkında yapacağı bilgilendirme sırasında, kişisel verileri elde ettiği kaynak ile ilgili bilgileri de verebilir³⁵⁰.

Veri Koruma Tüzüğü'nde ayrıca KVKK'den farklı olarak veri sorumlusunun veya yetkilendirdiği kişinin kimliğinin yanı sıra iletişim bilgilerinin de aydınlatma yükümlülüğü kapsamında açıklanması gerektiği düzenlenmektedir. İletişim bilgilerinin sağlanması ilgili kişinin kişisel verilerinin işlenmesi sürecinde kendisine tanınan hakları aktif bir şekilde kullanabilmesi bakımından önem arz eder³⁵¹. Bu nedenle her ne kadar KVKK kapsamında buna ilişkin açık düzenleme yer almasa da ilgilinin bu konuda hakkında da bilgilendirilmesi gerekir.

Kişisel verilerin işlendiği her aşamada ve kişisel verilerin işleme amacının değiştiği her durumda ilgili kişinin aydınlatılması gerekir (m.5, Aydınlatma Tebliği). Kişisel verilerin işleme amacının değiştiği durumda önceki amaca yönelik yapılan aydınlatma artık geçerli olmayacak söz konusu aydınlatmanın da bu yeni amacı içerecek şekilde değiştirilmesi gerekecektir³⁵².

İlgili kişilerin verilerinin toplanması, işlenmesi ve saklanması sırasında karşılaşılabilecek veri sızıntısı gibi sorunlar ve bunlara ilişkin çözümler bakımından ayrıntılı olarak bilgilendirilmeleri daha doğru bir ifadeyle aydınlatılmış olmaları verileri hakkında verecekleri kararlar bakımından önemlidir³⁵³.

Uygulamada, kişisel verilerin gerek internet ortamında gerek başka yollarla elde edilmesi sırasında **aydınlatma metinleri**³⁵⁴ kullanılmaktadır. Bu metinlerin içeriğinin genel olarak KVKK ile uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak aydınlatma metinlerinin yukarıda değindiğimiz düzenlemelerle uyumlu olmaması ve kişisel verilerin işlenmesi bakımından önemli olan asgari hususları içermemesi durumunda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğinden bahsedilemeyecektir.

³⁵⁰ Kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi halinde de m.10'daki hususlarda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerektiğine ilişkin tablo için bkz.: **Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi**, s.16.

³⁵¹ Develioğlu, **a.g.e.**, s.83.

³⁵² Kişisel Verileri Koruma Kurumu, **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Uygulanmasına Yönelik Soru ve Cevaplar**, s.66.

³⁵³ Working Party on Information Security and Privacy, **The Evolving Privacy Landscape: 30 Years After the OECD Privacy Guidelines**, 2011, s.25.

³⁵⁴ Çeşitli aydınlatma metni örnekleri için bkz.: **Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi**, s.18 vd.

Kurul tarafından verilen bir kararda, bir bankanın internet sitesinde yayımlanan aydınlatma metninde kişisel verilerin, KVKK m.5 ve m.6'da düzenlenen işleme şartlarından hangisine dayanılarak işlendiğine dair hukuki sebebin açıkça belirtilmediği, kişisel verilerin işleme şartlarının sıralanmasından sonra “*gibi amaçlar kapsamında işlenecektir.*” şeklinde bir ifadeye yer verildiği ve söz konusu ifadenin, kişisel verilerin farklı amaçlar için de işlenebileceği izlenimini uyandırdığı ve bu nedenle karara konu aydınlatma metninin mevzuata aykırı olarak düzenlendiği belirtilmektedir³⁵⁵.

Aydınlatma yükümlülüğünün içeriği kişisel verilerin işlendiği alana göre değişiklik gösterir. Örneğin, İş Kanunu (İK) m.75'te işverenin, çalıştırdığı işçi ile ilgili bir özlük dosyası düzenleyeceği, bu dosyada işçinin kimlik bilgilerinin yanında, İK ve diğer kanunlar uyarınca düzenlemek zorunda olduğu her türlü belge ve kayıtları saklamak zorunda olduğu ifade edilmektedir. İşveren öncelikle çalıştırdığı işçiyi, KVKK m.10 uyarınca, kendisi hakkında tutulan özlük dosyasının içeriği bakımından bilgilendirmelidir. Söz konusu özlük dosyasının hangi amaçla tutulduğu ve bu dosyada yer alan bilgilerin kimlere aktarılabilmesi noktasında ilgili kişi ayrıntılı bir şekilde aydınlatılmalıdır. Örneğin, İK'ye göre işveren, işçi ile ilgili tuttuğu özlük dosyasında yer alan bilgileri istenildiği zaman, yetkili memur ve mercilere göstermek zorundadır. İşveren, işçiyi bu konu hakkında da aydınlatmalıdır.

C. Fail

Kanunlarda kabahat olarak tanımlanan hareketi gerçekleştiren kişi, fail olarak sorumlu tutulur³⁵⁶. Fail, tipe uygun fiil üzerinde hakimiyeti bulunan kişidir³⁵⁷. Özgü kabahatlerde ise kanunda tanımlanan hareketi ancak yine kanunda belirtilen özelliklere

³⁵⁵ “İlgili kişinin yaptığı başvuruyu cevaplandırmayan ve internet sitesi üzerinden yayımladığı aydınlatma metni mevzuatta düzenlenen şartları taşımayan T.C. Ziraat Bankası A.Ş. hakkında” Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 02/05/2019 tarihli ve 2019/122 sayılı Karar Özeti, (Çevrimiçi), <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5461/2019/122>, (e.t.: 21.07.2019).

³⁵⁶ Kangal, **a.g.e.**, s.148; İçel, **a.g.e.**, s.265; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.134.

³⁵⁷ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Ankara, Seçkin, 2018, s.114.

sahip kişi gerçekleştirebilir ve ancak bu kişi fail olarak sorumlu tutulabilir³⁵⁸. Bu nedenle özgü kabahatler kural olarak yalnızca özel bir yükümlülük altında bulunan kişiler tarafından iřlenebilir³⁵⁹.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati veri sorumlusu veya yetkilendirdiğ kişi tarafından işlenebilir (m.10, KVKK). Zira aydınlatma yükümlülüğü, yalnızca veri sorumlusu veya yetkilendirdiğ kişi bakımından öngörülmektedir. Bu nedenle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati özgü kabahattir.

Veri sorumlusu, gerçek veya tüzel kişi olabilir (m.3/1-ı, KVKK)³⁶⁰.

Veri sorumlusu, kişisel verilerin işlenme amaçlarını ve politikalarını belirleyen kişidir (m.3/1-ı, KVKK). Kişisel veriler veri sorumlusu dışında bir başka kişi tarafından da işlenebilir. Veri işleyen adı verilen bu kişiler, veri sorumlusunun verdiğ yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişilerdir (m.3/1-ğ, KVKK)³⁶¹. KVKK m.10 uyarınca veri işleyenlerin de aydınlatma yükümlülüğü bulunduğndan söz konusu kabahat bakımından onlar da fail olabilirler.

Veri sorumlusunun tüzel kişi olması durumunda, tüzel kişinin aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin faili olup olmayacağı değeriendirilmelidir.

Kabahatler hukukunda da tpk ceza hukukunda olduğ gibi hareket, irade ve kusur yeteneklerine sahip olmadığı kabul edilen tüzel kiřiler³⁶² fail olamazlar³⁶³. KK m.8’de, organ veya temsilcilik görevi yapan ya da organ veya temsilcilik görevi yapmamakla birlikte tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu görevi kapsamında işlemiş olduğ kabahatten dolayı tüzel kişiliğ de idari yaptırım

³⁵⁸ Akbulut, **a.g.e.**, s. 333; İçel, **a.g.e.**, s.295; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.140.

³⁵⁹ İçel vd., **a.g.e.**, s.90.

³⁶⁰ ‘‘Veri sorumlusu’’ ve ‘‘veri işleyen’’ kavramlarının ayrıntılı açıklaması için bkz.: I. Bölüm.

³⁶¹ Veri Koruma Tüzüğü’nde, ‘‘nc kişi’’ (**third party**) olarak adlandırılan bu kişiler, veri sorumlusundan aldıkları yetkiye dayanarak ve onların kontrolü altında kişisel verileri işlerler: m.4/10, Veri Koruma Tüzüğü.

³⁶² İçel, **a.g.e.**, s.265; Artuk, Gökçen, Alşahin, akır, **a.g.e.**, s.302.

³⁶³ Kangal, **a.g.e.**, s.148.

uygulanacağı ifade edilmektedir. Ceza hukukunda bulunan şahsılık ilkesinin kabahatler bakımından kabul edilmediği bu noktada söylenebilir³⁶⁴.

Yukarıda anılan düzenlemeye göre, tüzel kişi bizzat kabahat işleyemez³⁶⁵ ancak belirtilen şartların varlığı halinde, bünyesinde bulunan gerçek kişilerin işlediği kabahatlerden dolayı sorumlu tutulur. Ancak bu kişilerin söz konusu kabahatleri görevleri kapsamında işlemeleri gerekir³⁶⁶.

Merkezi yabancı ülkede bulunan bir özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcisinin ya da organ veya temsilcilik görevi yapmamakla birlikte tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev yapan kişinin Türkiye’de kabahat işlemesi durumunda hareket Türkiye’de gerçekleştirildiği ve fail Türkiye’de bulunduğu için söz konusu yabancı tüzel kişi hakkında da idari para cezası uygulanabilir³⁶⁷.

Kanunun lafzına bakıldığında tüzel kişilere idari yaptırım uygulanmasını takdire bıraktığı anlaşılabacaktır. Buna karşın kabahatin düzenlendiği çeşitli kanun maddelerinde tüzel kişilere de idari yaptırım uygulanacağı şeklinde düzenlemeler bulunmaktadır³⁶⁸.

Veri sorumlusunun tüzel kişi olması durumunda, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinden dolayı idari para cezası bu tüzel kişiliğe uygulanabilir. Zira KVKK m. 18/2’ye göre, söz konusu maddede yer alan idari para cezalarının veri sorumlusu olan gerçek veya özel hukuk kişileri hakkında da uygulanacağı düzenlenmektedir. Burada dikkati çeken bir diğer husus idari para cezalarının yalnızca özel hukuk tüzel kişileri bakımından uygulanacağıdır. Halbuki kamu hukuku tüzel kişileri de KVKK uyarınca veri sorumlusu olabilmektedirler. KK m.8’de özel hukuk ya da kamu hukuku tüzel kişisi ayrımı yapılmamıştır. Bu nedenle söz konusu hükümde açık ifade olmadığından, bu hükmün kamu hukuku tüzel kişiliklerine de uygulanabileceği dolayısıyla bu tüzel kişilikler hakkında idari yaptırım kararı verilebileceği söylenebilir³⁶⁹. Ancak KVKK m.18’de idari para cezalarının

³⁶⁴ Murat Ekinci, “Ceza Hukuku İlkeleri Açısından İdari Yaptırımlar”, *YBHD*, S.3, 2017, s.38.

³⁶⁵ Akbulut, *a.g.e.*, s.352.

³⁶⁶ Akbulut, *a.g.e.*, s.379.

³⁶⁷ Akbulut, *a.g.e.*, s.354.

³⁶⁸ Kangal, *a.g.e.*, s.153.

³⁶⁹ Akbulut, *a.g.e.*, s.367.

gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine uygulanabileceği ifade edilmektedir. Ayrıca m.18/3'te yer alan düzenlemeden kamu hukuku tüzel kişiliklerine idari yaptırım uygulanamayacağı anlaşılmaktadır. Buna göre, kişisel veri kabahatlerinin kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde işlenmesi halinde söz konusu kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu Kurul'a bildirilir.

D. Mağdur

Kabahatin konusunun ait olduğu kişi ya da kişiler mağdur olarak adlandırılırlar³⁷⁰. Kabahat teşkil eden fiillerin yasaklanmasının nedeni genellikle toplum düzenin ya da belirli bir alandaki düzenin ya da bir kurumun işleyişine ilişkin düzenin korunması olduğundan, söz konusu kabahatlerin mağduru bulunmamaktadır. Buna karşın bazı kabahatlerin mağduru olabilir³⁷¹. Bu durumda mağdur ancak gerçek kişi olabilir³⁷². Bu nedenle tüzel kişiler mağdur olamazlar³⁷³.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin mağduru, kişisel verileri işlenen ilgililerdir. Bu noktada kimlerin kişisel veri sahibi olabileceği açıklanmalıdır.

KVKK m.10'da veri sorumlusunun, ilgili kişilere karşı aydınlatma yükümlülüğünün bulunduğu ifade edilmiştir. KVKK'de ilgili kişi, kişisel verisi işlenen gerçek kişi olarak tanımlanmıştır (m. 3/1-ç). Kural olarak gerçek kişiler, kişisel veri sahibi olabilirler. Nitekim KVKK'de kişisel veri, “*kimliği belirli veya belirlenebilir kişiye ait her türlü bilgi*” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca KVKK m.2'de bu KVKK'nin kişisel verileri işlenen gerçek kişiler hakkında uygulanacağı belirtilmiştir. Aynı şekilde

³⁷⁰ Akbulut, **a.g.e.**, s.395; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.374; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.141.

³⁷¹ Akbulut, **a.g.e.**, s.396.

³⁷² Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.374; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.142.

³⁷³ Akbulut, **a.g.e.**, s.396; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.374; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.141.

Veri Koruma Tüzüğü'nde de kişisel veri, tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi şeklinde ifade edilmiştir (m.4/1).

Kişisel verilerin korunması hakkı kaynağını temel hak ve özgürlüklerden alır. Bunların başında da özel hayatın gizliliği hakkı gelir³⁷⁴. Özel hayatın gizliliği, gerçek kişilere ait temel hak ve özgürlüklerden olduğundan bu bağlamda verileri korunan kişiler de gerçek kişiler olmaktadır³⁷⁵. Uluslararası düzenlemelerde gerçek kişilere ait verilerin koruma altına alındığı görülmektedir. Bu durum, kişisel verilerin korunması hukukunun yukarıda bahsettiğimiz yaklaşımı ile ilgilidir. Ancak ulusal hukuklarda, tüzel kişilere ait verileri de koruma altına alacak şekilde düzenlemelerin yapılmasının önünde bir engel bulunmamaktadır³⁷⁶. Tüzel kişilere ait verilerin, kişisel verilerin korunması kapsamında korunup korunamayacağı ile ilgili öğretide görüş birliği bulunmamaktadır³⁷⁷. Bazı hukuki düzenlemelerle, tüzel kişilere ait menfaatlerin de korunduğu görülmektedir³⁷⁸.

III. MANEVİ UNSURLAR

Kabahatler kural olarak kasten ve taksirle işlenebilir (m.9, KK)³⁷⁹. Ancak kanunda yalnızca kasten işlenebileceği belirtilen kabahatler, taksirle işlendiğinde failin sorumluluğu doğmayacaktır³⁸⁰.

Kast ve taksir, TCK'de tanımlanmaktadır. TCK m.21'e göre kast, *“suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.”* Taksir ise, *“dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesi”* dir (m.22/2).

³⁷⁴ Küzeci, **a.g.e.**, s.325.

³⁷⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, **Handbook on European Data Protection Law**, 2018, s.84-85.

³⁷⁶ Ayşe Çiğdem Ayözger, “Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin Korunması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, s.18.

³⁷⁷ Kuşkonmaz, **a.g.e.**, s.9.

³⁷⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, **Handbook on European Data Protection Law**, 2018, s.84-85; Ayrıntılı bilgi için bkz.: “Birinci Bölüm”.

³⁷⁹ Bekar, **a.g.m.**, s.1044.

³⁸⁰ Kangal, **a.g.e.**, s.168.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati hem kasten hem de taksirle işlenebilir. Zira KVKK’de söz konusu yükümlülüğünün kasten yerine getirilmemesi gerektiği şeklinde bir düzenleme bulunmamaktadır. Veri sorumlusunun dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda taksirli sorumluluğu doğacaktır.

KK’ye göre, TCK’nin hataya ilişkin hükümleri, yalnızca kasten işlenebilen kabahatler bakımından uygulanabilir (m.10, KK)³⁸¹. TCK’ye göre, “*Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır.*” (m.30/1). Söz konusu düzenleme gereği failin taksirli sorumluluğu devam eder. Ancak belirtmek gerekir ki aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati hem kasten hem de taksirle işlenebilir.

IV. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

KK’ye göre, “*Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, Türk Ceza Kanunu’nun hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlere ilişkin hükümleri kabahatler bakımından da uygulanır.*” (m.12).

TCK’de düzenlenen hukuka uygunluk nedenleri; kanun hükmünün ve amirin hukuka uygun emrinin yerine getirilmesi (m.24), meşru savunma (m.25), hakkın kullanılması ve ilgilinin rızasıdır (m.26). Bu hukuka uygunluk nedenleri niteliklerine uygun düştüğü ölçüde kabahatler bakımından da uygulanacaktır. Bunun yanı sıra inceleme konusu kabahatin yer aldığı özel kanunlarda düzenlenen herhangi bir hukuka uygunluk nedeninin varlığı da araştırılmalıdır.

Hukuka aykırılık kavramı, tipik bir fiilin hukuk düzeniyle çelişmesini ifade eder³⁸². Herhangi bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması halinde, tipe uygun fiil hukuka aykırı olmaktan çıkar³⁸³.

³⁸¹ Bekar, **a.g.m.**, s.1046.

³⁸² Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.301; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.482.

³⁸³ İçel, **a.g.e.**, s.297; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.302; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.483.

Herhangi bir hukuka uygunluk nedeninin varlığı halinde veri sorumlularının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemeleri şeklindeki fiilleri, her ne kadar kanundaki tipikliğe uygun olsa da hukuka uygun olarak kabul edilecek ve bu fiillerinden dolayı veri sorumlularına idari para cezası uygulanmayacaktır. Bu nedenle öncelikle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bakımından uygulanabilecek herhangi bir hukuka uygunluk nedeninin bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin düzenlendiği KVKK m.18 ile aydınlatma yükümlülüğünün düzenlendiği m.10'da herhangi bir hukuka uygunluk nedeni düzenlenmemektedir³⁸⁴.

Çalışmamızın ikinci bölümünde açıkladığımız üzere, veri sorumluları bakımından aydınlatma yükümlülüğünün öngörülmesinin amacı, ilgililerin veri işleme faaliyeti hakkında bilgilendirilmiş olmalarını ve veri işlemeye sıhhatli bir rıza göstermelerini sağlamaktır. Buradan yola çıkarak aydınlatma yükümlülüğünün, hukuka uygun veri işlemenin açık rıza şartına bağlandığı hallerde yerine getirilmesi gerektiği, buna karşın kişisel verilerin açık rıza olmadan da hukuka uygun olarak işlenebileceği diğer hallerde, söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmesinin gerekmediği şeklinde bir sonuç çıkarılabilir. Ancak Aydınlatma Tebliği'nde yer alan düzenlemeye göre, *‘İlgili kişinin açık rızasına veya Kanundaki diğer işleme şartlarına bağlı olarak kişisel veri işlendiği her durumda aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir.’* (m.5/1-a, Aydınlatma Tebliği). Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayımlanan *‘Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi’*³⁸⁵ nde de aydınlatma yükümlülüğünün gerek açık rıza gerekse diğer hukuka uygun işleme şartlarından bağımsız olarak yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük olduğu ifade edilmektedir. Söz konusu düzenlemelerden anlaşıldığı üzere kural olarak, aydınlatma yükümlülüğünün kişisel verilerin işlendiği her durumda yerine getirilmesi gerekmektedir.

³⁸⁴ “İstisnalar” başlıklı KVKK m.28/2’de yer alan düzenlemeye, çalışmamızın devamında değinilecektir.

³⁸⁵ (Çevrimiçi), <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5394/Aydinlatma-Yukumlulugunun-Yerine-Getirilmesi-Rehberi>, (e.t.: 16.07.2019).

Aydınlatma yükümlülüğünün her durumda yerine getirilmesinin zorunlu olması, söz konusu yükümlülüğün öngörülme amacı ile bağdaşmaktadır. Zira aydınlatma yükümlülüğünün tek amacının, ilgilinin veri işleme faaliyetine sıhhatli bir rıza göstermesi olmadığı çalışmamızın ikinci bölümünde belirtilmektedir. İlgililerin, veri işleme faaliyeti hakkında aydınlatılmaları bu süreçte kendilerine tanınan haklarını aktif olarak kullanabilmeleri ve verileri üzerinde kontrol sağlayabilmeleri bakımından önemlidir.

Sonuç olarak, ilgililerin açık rızaları olmadan verilerinin işlenebildiği durumlarda da veri sorumlularının aydınlatma yükümlülükleri kural olarak devam etmekte ve bu durumlar, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bakımından birer hukuka uygunluk nedeni teşkil etmemektedir.

Yukarıda anılan düzenlemeler dikkate alındığında, aydınlatma yükümlülüğünün kural olarak her durumda yerine getirilmesi gerektiği şeklinde özel hükümler bulunduğundan TCK kapsamında yer alan hukuka uygunluk nedenleri söz konusu kabahat bakımından uygulanamayacaktır.

Bu konu bağlamında, “İstisnalar” başlıklı KVKK m.28’e de değinilmesi gerekmektedir. KVKK m.28/1’de, KVKK’nin hükümlerinin uygulanmayacağı haller düzenlenmektedir. Buna göre, KVKK m.28/1 kapsamında yapılan veri işleme faaliyetleri sırasında kişisel verilerin korunmasına ilişkin hiçbir hüküm uygulanmayacaktır. KVKK m.28/2’de ise aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesine ilişkin KVKK m.10, ilgili kişinin haklarını düzenleyen m.11 ile Veri Sorumluları Sicili’ne kayıt yükümlülüğüne ilişkin m.16’nın uygulanmayacağı haller düzenlenmektedir. Buna göre, “*kişisel veri işlemenin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması*”³⁸⁶ (m.28/2-a), “*ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerin işlenmesi*”³⁸⁷ (m.28/2-b), “*kişisel veri işlemenin kanunun*

³⁸⁶Örneğin, suç soruşturması ya da suç işlenmesinin önlenmesi kapsamında emniyet birimleri tarafından MOBESE ya da trafik kayıtlarının işlenmesi halinde, ilgilileri aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeyebilecektir, bkz. **Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi**, s.13.

³⁸⁷ Kişisel verilerin ilgili kişi tarafından alenileştirilmesi başka bir deyişle kamuya açıklanması halinde söz konusu veriler açık rıza aranmaksızın işlenebilecektir. Zira bu durumda korunması gereken hukuki yararın ortadan kalktığı kabul edilmektedir, bkz. KVKK m. 5 Gerekçesi, (Çevrimiçi), <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>.

verdiği yetkiye dayanılarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması’’³⁸⁸ (m.28/2-c), ‘‘kişisel veri işleminin bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin olarak Devletin ekonomik ve mali çıkarlarının korunması için gerekli olması’’³⁸⁹ (m.28/2-d) hallerinde yapılan veri işleme faaliyetleri bakımından veri sorumluları veya yetkilendirdikleri kişilerin, ilgiliyi aydınlatma yükümlülükleri bulunmamaktadır. Veri sorumluları veya yetkilendirdikleri kişiler bakımından aydınlatma yükümlülüğü, başından itibaren bulunmadığından, söz konusu düzenlemenin çalışmamızın konusu olan kabahat bakımından, bir hukuka uygunluk nedeni olmadığı söylenebilir.

V. KUSURLULUK

Kusur, fail tarafından işlenen ve haksızlık teşkil eden fiilden dolayı failin kınanabilmesini, sorumlu tutulabilmesini ifade eder³⁹⁰.

KK m.12’ye göre, Kanun’da aksine hüküm bulunmayan hallerde TCK’nin hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlerine ilişkin hükümleri kabahatler bakımından da uygulanır.

KK m.11’e göre fiili işlediği sırada onbeş yaşını tamamlamamış çocuk hakkında idari para cezası uygulanmaz. Ayrıca akıl hastalığı nedeniyle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonucunu algılayamayan ya da söz konusu fiille ilgili davranışlarını

³⁸⁸ Örneğin, Yükseköğretim Kanunu (YÖK) m.53 vd., devlet veya vakıf yükseköğretim kurumlarının öğretim elemanları, memurları ve diğer personeline uygulanacak disiplin hükümleri düzenlenmektedir. Söz konusu düzenlemeler kapsamında ilgili kişiler hakkında, belirtilen kamu kurumlarında disiplin soruşturmaları yürütülebilir. YÖK m. 53/A/k bendine göre, soruşturmanın gizliliği esastır. Söz konusu hüküm nedeniyle soruşturma kapsamındaki tüm işlemler gizli yürütülür. Bu nedenle hakkında soruşturma yürütülen ve dolayısıyla kişisel verileri işlenen bu kişilere karşı, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi zorunlu değildir.

³⁸⁹ Örneğin, vergi hukuku bağlamında, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun m.29 vd., çeşitli defter, kayıt veya kanuni ölçütlere dayanılarak vergi borcunun hesaplanmasına ilişkin düzenlemeleri dikkate alındığında, vergi borcunun hesaplanması vb. nedenlerle vergi mükelleflerinin kişisel verilerinin işlenmesi söz konusu olmaktadır. Bu durumlarda da ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi zorunlu değildir.

³⁹⁰ Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.569.

yönlendirme yeteneği önemli ölçüde azalmış kişiler hakkında da idari para cezası uygulanmaz (m.11/2, KK).

Kusur, haksızlığın bir unsuru olmadığından³⁹¹ kabahatin oluşması için failin kusurlu olup olmaması aranmamaktadır. Yalnızca idari para cezasının uygulanması bakımından kusur aranmakta bunun dışında idari tedbirler bakımından kusurun bir etkisi olmamaktadır³⁹².

Tüzel kişiye idari para cezasının uygulanabilmesi için faile de yaptırım uygulanabilmesi başka bir deyişle failin kusurlu olması gerekir³⁹³.

Yukarıda anılan düzenlemeler uygun düştüğü ölçüde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bakımından da uygulanacaktır. Ancak aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bakımından bu başlık altında incelenebilecek bir hukuki sorun olmadığını düşünmekteyiz.

VI. ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. Teşebbüs

KK m.13'te yer alan düzenlemeye göre kabahatlere teşebbüs kural olarak cezalandırılmaz. Ancak ilgili kanunlarında kabahate teşebbüsün cezalandırılabilceği şeklinde bir düzenleme yapılabilir. Bu durumda TCK'nin suça teşebbüse ve gönüllü vazgeçmeye ilişkin hükümleri uygulanır.

TCK m.35'e göre kişi, işlemeyi kast ettiği bir suçu doğrudan doğruya ve elverişli hareketlerle icraya başlayıp, elinde olmayan sebeplerle tamamlayamazsa teşebbüsten dolayı cezalandırılır.

Teşebbüs hükümleri sayesinde tipiklikte öngörülen netice gerçekleşmese bile faile, saldırıyı gerçekleştirerek hukuki yararları ihlal etmesinden dolayı yaptırım uygulanır³⁹⁴.

³⁹¹ Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, **a.g.e.**, s.569; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.378.

³⁹² Akbulut, **a.g.e.**, s.384.

³⁹³ Akbulut, **a.g.e.**, s.385.

³⁹⁴ Adem Sözüer, **Suç Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı, 1994, s.45; Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz.: Soyaslan, **Teşebbüs Suçu**.

Kabahatlere teşebbüs, kural olarak kabul edilmediğinden, ayrıca KVKK'nın aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesine ilişkin düzenlemelerinde de özel bir hüküm bulunmadığından, söz konusu kabahate teşebbüs cezalandırılmayacaktır.

B. İştirak

Kabahatler hukukunda, ceza hukukundaki gibi iştirak statüleri bulunmamakta; kabahate iştirak eden kişilerin her biri fail olarak sorumlu tutulmaktadır (m.14, KK)³⁹⁵. Söz konusu düzenlemeyle, kabahatler hukuku bakımından tek tip fail sisteminin kabul edildiği görülmektedir³⁹⁶.

Özel faillik niteliğinin arandığı durumlarda kabahate iştirak eden fakat bu özel niteliği taşımayan kişiler hakkında da fail olarak idari para cezasına hükmedilir (m. 14/2)³⁹⁷. Bu durumda özel faillik niteliğinin kimde olduğu, failin belirlenmesi ve idari yaptırımın uygulanması bakımından önemli değildir³⁹⁸.

Özel faillik niteliği taşıyan kişi açısından suç olarak tanımlanan bir fiil, özel faillik niteliği taşımayan diğer kişiler bakımından kabahat olarak tanımlanmış ve söz konusu fiil bu kişiler tarafından birlikte işlenmişse, bu durumda suça iştirake ilişkin hükümler uygulanır (m.14/4, KK). Zira suça ilişkin hükümler kabahate kıyasla asli norm olduğundan kanun koyucu bu durumlarda asli normların uygulanmasını öngörmüştür³⁹⁹.

Failde özel niteliklerin arandığı kabahatlerde, kabahat fiilinin söz konusu özel niteliklere sahip kişi tarafından bu niteliklere sahip olmayan kişilerin araç olarak kullanılarak işlenmesi halinde, dolaylı fail olan arkadaki kişinin kabahatin faili olarak cezalandırılması ve özel niteliğe sahip olmayan araç kişinin de bu fiile iştirak ettiği düşünüldükçe KK m. 14/2 kapsamında ceza uygulanması gerektiği düşünülmektedir⁴⁰⁰.

³⁹⁵ Devrim Aydın, **Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak**, Ankara, Yetkin, 2009, s.287.

³⁹⁶ Bekar, **a.g.m.**, s.1047; Ayrıca bkz.: Kabahatler Kanunu Genel Gerekçesi, (Çevrimiçi), <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss840m.htm>, (e.t.: 26.07.2019).

³⁹⁷ Aydın, **a.g.e.**, s.287; Bekar, **a.g.m.**, s.1048.

³⁹⁸ Cengiz Otacı, İbrahim Keskin, **Türk Kabahatler Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Adalet, 2010, s.56.

³⁹⁹ Akbulut, **a.g.e.**, s.633.

⁴⁰⁰ Kangal, **a.g.e.**, s.228.

Kabahate iştirakin kasten gerçekleştirilmesi gerekir, zira KK m.14 uyarınca kabahate iştirak için kasten ve hukuka aykırı bir fiilin gerçekleştirilmiş olması yeterlidir⁴⁰¹. Hem iştirakin hem de iştirak edilen fiilin kasten gerçekleştirilmesi zorunludur⁴⁰². Burada önemli olan kabahat teşkil eden fiilin başka bir deyişle haksızlığın gerçekleşmiş olmasıdır. Kabahate iştirak edenlerden birine, kusurunun bulunmaması ya da başka bir sebepten ötürü yaptırım uygulanamaması diğerlerine yaptırım uygulanmasına engel değildir⁴⁰³.

Kabahate iştirak eden kişilerin tamamına idari para cezasının uygulanabilmesi için objektif cezalandırılabilme şartlarının gerçekleşmesi gerekir⁴⁰⁴. Şahsi cezasızlık sebepleri ya da cezayı ortadan kaldıran şahsi sebebin kendisinde bulunduğu şerik, bunlara göre sorumlu tutulacak ancak diğer şeriklerin sorumluluğu bunlardan etkilenmeyecektir⁴⁰⁵. Zira kabahate iştirak eden her bir failin idari para cezasından sorumluluğu, diğer şeriklerden bağımsız olarak değerlendirilir (m.14/3, KK).

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati ancak veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişiler tarafından işlenebilir. Bu nedenle özgü kabahattir.

Aydınlatma yükümlülüğü kural olarak veri sorumluları tarafından yerine getirilir. Ancak kimi durumlarda veri sorumlusunun başka kişileri de verilerin işlenmesi için yetkilendirdiği görülmektedir. Örneğin bir ticaret şirketinin perakende satış yapan mağazalarında bulunan personeller de çoğu zaman kişisel veri işleme faaliyetlerini gerçekleştirirler. Örneğin bir mağazanın kasasında çalışan personel, fatura düzenlediği durumlarda müşterinin kişisel verilerini işlemek zorundadır. Bu durumda personel, ilgiliyi kişisel verilerinin işlenmesi konularına ilişkin KVKK'ye uygun olarak aydınlatmak zorundadır. Personelin bu aydınlatmayı yapmadığı durumlarda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati gündeme gelecektir. Aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyen personel veri sorumlusu

⁴⁰¹ Otacı, Keskin, **a.g.e.**, s.56.

⁴⁰² Akbulut, **a.g.e.**, s.627.

⁴⁰³ Kangal, **a.g.e.**, s.226.

⁴⁰⁴ Akbulut, **a.g.e.**, s.631.

⁴⁰⁵ Akbulut, **a.g.e.**, s.632.

tarafından açıkça yetkilendirilmiş ise KVKK m.10 uyarınca aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin faili olacaktır.

C. İctima

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati, kesintisiz fiille gerçekleştirilebilen bir kabahattir. Kesintisiz kabahatlerde, kabahatin kanuni tanımındaki fiil sürekli gerçekleştirilmekte, herhangi bir kesinti olmadığından bu süre boyunca kabahat işlenmeye devam etmektedir⁴⁰⁶.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati ile veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişiler bakımından belirli bir icrai davranışta bulunma yükümlülüğü öngörülmektedir. Ancak söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi şeklindeki ihmali hareketin gerçekleştirildiği süre boyunca, kabahat işlenmeye devam edecektir⁴⁰⁷.

Aydınlatma yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle idari para cezası uygulanmasından sonra yükümlülük yerine getirilmezse, idari para cezasının uygulanmasından sonra ayrı bir kabahatin işlendiği kabul edilecektir ve bu kabahat için de ayrıca idari para cezası uygulanacaktır⁴⁰⁸. Zira KK m.15/2'ye göre kesintisiz fiille işlenebilen kabahatlerde, idari yaptırım kararı verilinceye kadar geçen süre içerisinde işlenen fiiller tek bir kabahat sayılır. Dolayısıyla idari yaptırım kararı verilmesiyle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin hukuki olarak kesintiye uğradığı kabul edilecektir⁴⁰⁹. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir husus bulunmaktadır. Kabahat niteliği taşıyan fiil, salt bir kanuni yükümlülüğün yerine getirilmemesi niteliğindeyse ve bu durumda idari yaptırım uygulanacaksa bu durumda söz konusu kabahatin işlenmesinden etkilenen herkes bakımından idari yaptırım uygulanması yoluna gidilmemekte, tek bir yaptırım uygulanmaktadır⁴¹⁰. Ancak kanuni yükümlülük yerine getirilmeden bir işlemin yapılması ve bu durumda

⁴⁰⁶ Otacı, Keskin, **a.g.e.**, s.58.

⁴⁰⁷ Kangal, **a.g.e.**, s.238.

⁴⁰⁸ Özgenç, **a.g.e.**, s.654.

⁴⁰⁹ Otacı, Keskin, **a.g.e.**, s.58.

⁴¹⁰ Kangal, **a.g.e.**, s.239; Özgenç, **a.g.e.**, s.654-655.

idari yaptırım uygulanması söz konusuysa artık bu fiilden etkilenen kişi sayısının kabahat vardır ve her biri bakımından ayrı ayrı idari yaptırım uygulanır⁴¹¹. Çünkü burada yükümlük yerine getirilmeden yapılan işlemler vardır ve bu nedenle artık kesintisiz kabahatten bahsedilemeyeceğinden her bir işlem ayrı ayrı kabahat teşkil eder⁴¹².

Aydınlatma yükümlülüğü, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ilgililere karşı yerine getirilir. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda, söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmeyerek ilgililer hakkında veri işlenmesi, dolayısıyla başkaca bir işlemin yapılması söz konusu olacaktır. Örneğin, bir kütüphane üyelik sisteminde ilgiliyi aydınlatmadan ve kişisel verilerinin işlenmesi yönünde açık rızası alınmadan ilgilinin kaydının yapılması ve bu sırada kişisel verilerinin işlenmesi durumunda görüldüğü üzere, söz konusu yükümlülük yerine getirilmeden başkaca işlemler yapılmaktadır. Bu örnekte, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin her bir üyelik işlemi bakımından ayrı ayrı oluştuğu ve dolayısıyla söz konusu fiillerin sayısı kadar idari para cezasının mı yoksa söz konusu fiiller bakımından tek bir kabahatin oluştuğu kabul edilerek buna göre bir idari para cezasının mı uygulanması gerektiğinin tespiti önemlidir. Benzer şekilde, bir internet sitesinde ilgililerin verilerinin toplandığı ve işlendiği ancak buna ilişkin herhangi bir aydınlatmaya yer verilmediği başka bir deyişle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmediği örneğinde de siteyi kullanan ve verileri işlenen kişilerin yaptıkları her bir işlem bakımından, aydınlatma yükümlülüğün yerine getirilmemesi kabahatinin birden fazla kez işlendiği mi yoksa tek bir kabahatin mi işlendiği hususunun tespiti önemlidir. Zira burada her bir işlem bakımından söz konusu kabahatin işlendiği ve dolayısıyla idari para cezasının ayrı ayrı uygulanması gerektiği kabul edildiğinde, fiil sayısını tespit etmek bazı durumlarda çok güç olabilmekte ya da tespit edilen toplam idari para cezasının miktarı oldukça yüksek olabilmektedir. Her iki örnek de göz önünde bulundurulduğunda veri sorumlusu veya yetkilendirdikleri kişiler bakımından öngörülen aydınlatma yükümlülüğü, salt bir kanuni yükümlülüğünün yerine getirilmesi olarak kabul edilebilir dolayısıyla söz konusu yükümlülüğünün yerine

⁴¹¹ Kangal, **a.g.e.**, s.241; Özgenç, **a.g.e.**, s.656.

⁴¹² Özgenç, **a.g.e.**, s.656.

getirilmemesi durumunda tek bir kabahatin işlendiği ve buna göre idari para cezasının uygulanması gerektiği söylenebilir.

Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmışsa yalnızca suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat için öngörülen yaptırım uygulanır (m. 15/3, KK). Kanun koyucu kabahatlerin suçlardan nitelik değil nicelik itibarıyla ayrıldığını kabul ettiğinden tek fiille hem suç hem de kabahatin gerçekleştirildiği durumlarda ayrı ayrı yaptırım uygulanmasını kabul etmemiştir⁴¹³.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin işlenmesi durumunda aynı fiille meydana gelen başka bir suç bulunmamaktadır. Bu nedenle yukarıda yer verilen hüküm aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bakımından uygulama alanı bulmaz.

Aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeden kişisel verilerin işlenmesi halinde KVKK hükümleri uyarınca veri işleme faaliyetinin hukuka aykırı olduğu kabul edilir. Zira kişisel verilerin kaydedilmesi sırasında kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği KVKK m.4 başta olmak üzere KVKK ve diğer düzenlemelere uygun hareket edilmelidir. Aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeyerek veri işlemenin yapıldığı durumlarda, eğer kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi söz konusu ise aynı zamanda TCK’de düzenlenen “*kışisel verilerin kaydedilmesi*” (m.135) suçu gündeme gelebilir. Kışisel verilerin ilgili kışı dışındaki kimselerden elde edilmesi durumunda aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmediğı taktirde “*verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme*” (m.136) suçu gündeme gelebilir. Burada kişisel verileri başkasından elde eden veri sorumlusu bakımından “*verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme suçu*” gündeme gelir.

Veri sorumlusunun, ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyerek kişisel verileri kaydetmesi durumunda söz konusu veri işleme faaliyeti hukuka aykırı olacaktır. Veri sorumlusunun, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyerek kişisel verileri kaydetmesi durumunda TCK m.135’te düzenlenen kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi suçu gündeme gelir. Ancak burada veri sorumlusunun,

⁴¹³ Akbulut, a.g.e., s.651.

aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ihmali hareketi ile kişisel verileri kaydetmesi icrai hareketi şeklinde iki ayrı fiil bulunmaktadır. Bu nedenle söz konusu durumda aynı fiille hem suçun hem de kabahatin işlendiği kabul edilemeyeceğinden, KK m.15/3'te yer alan düzenleme uygulanamayacaktır. Veri sorumlusu, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesinden dolayı kabahatten, kişisel verileri hukuka aykırı olarak kaydetmesinden dolayı ise suçtan ayrı ayrı yaptırıma tabi tutulacaktır.

Kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi durumunda da aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir (m.6, Aydınlatma Tebliği). Veri sorumlusu, kişisel verileri ilgili kişiden elde etmediği durumlarda Aydınlatma Tebliği m.6'da belirtilen süreler içerisinde ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmelidir. Aksi halde kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirdiği söylenebilir. Bu durumda da TCK m.136'da düzenlenen *“verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu”* gündeme gelir. Burada da veri sorumlusu, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi şeklinde ihmali hareketinden dolayı kabahatten, söz konusu yükümlülüğü yerine getirmeyerek kişisel verileri elde etmesinden dolayı da *“verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme”* suçundan ayrı ayrı yaptırıma tabi tutulacaktır. Zira burada veri sorumlusunun iki ayrı fiili bulunmaktadır.

VII. YAPTIRIM USULÜ

A. Veri Sorumlusuna Başvuru

Veri sorumlusuna başvuruya ilişkin konular, öncelikle KVKK m.13 ile 10.03.2018 tarihli 30356 sayılı RG'de yayımlanan Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ'de düzenlenmektedir. Ayrıca, Veri Koruma Tüzüğü'nün de ilgili maddelerinde çeşitli düzenlemeler yer almaktadır.

KVKK'ye göre ilgili kişi, KVKK'nin uygulanmasıyla ilgili taleplerini yazılı olarak veya Kurul'un belirleyeceği diğer yöntemlerle veri sorumlusuna iletir. Veri sorumlusu en geç otuz gün içerisinde yapacağı incelemeyle ya talebi kabul ederek gereğini yerine getirir ya da talebi reddeder. Veri sorumlusu talep ile ilgili kararını ilgili kişiye, yazılı veya elektronik ortamda iletir. Söz konusu düzenlemenin, Veri Koruma Tüzüğü ile uyum içerisinde olduğu görülmektedir. Nitekim Veri Koruma

Tüzüğü m.12’de veri sorumlusunun, ilgili kişinin Veri Koruma Tüzüğü çerçevesinde kendisine tanınan haklarını kullanabilmesi için veri sorumlusundan talepte bulunduğu veri sorumlusunun, konuya ilişkin cevabını talebin alınmasından itibaren en geç bir ay içerisinde ilgili kişiye sağlaması gerektiği belirtilmektedir⁴¹⁴. Talebin karmaşıklığı ve sayısı dikkate alındığında bu sürenin iki ay daha uzatılabileceği de ayrıca ifade edilmektedir.

Veri sorumlusuna başvurulurken kullanılacak yol, “Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ” m.5’te düzenlenmektedir. Buna göre; ilgili kişi, KVKK kapsamındaki taleplerini, yazılı olarak veya kayıtlı elektronik posta adresi (KEP), güvenli elektronik imza, mobil imza ya da ilgili kişi tarafından veri sorumlusuna daha önceden bildirilen ve veri sorumlusunun sisteminde kayıtlı bulunan elektronik posta adresini kullanmak suretiyle veya başvuru amacına yönelik geliştirilmiş bir yazılım veya uygulama vasıtasıyla veri sorumlusuna iletir.

Veri Koruma Tüzüğü’ne göre; veri sorumlusuna başvuru üzerine yapılan her türlü bilgilendirme ve işlem kural olarak ücretsiz yapılır. Ancak başvuruların açıkça asılsız veya ölçsüz olduğunun, özellikle tekrarlandığı durumlarda, anlaşıldığı hallerde makul bir ücretin talep edilebileceği ifade edilmektedir⁴¹⁵. Buna karşın Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ m.7’de, ilgili kişinin başvurusuna yazılı olarak cevap verilmesi halinde, on sayfaya kadar ücret alınmayacağı, on sayfanın üzerindeki her sayfa için 1 Türk Lirası işlem ücreti alınacağı şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Ayrıca başvuruya cevabın CD, flash bellek gibi bir kayıt ortamında verilmesi halinde alınacak ücretin kayıt maliyetini geçemeyeceği de ifade edilmiştir.

İlgili kişi, hakkındaki verilerin hangi şartlarda işlenebileceği ya da aktarılabileceği konularında, veri sorumlusunun kendisini aydınlatmasını isteyebilir. Bilindiği üzere KVKK kapsamında aydınlatma, veri sorumlusunun ya da temsilcisinin bir yükümlülüğü olup ilgili kişinin bu konuda talepte bulunmasına bağlı değildir (m.5/1-d, Aydınlatma Tebliği). Ancak veri sorumlusu ya da temsilcisinin bu yükümlülüğü yerine getirmediği durumlarda ya da aydınlatmanın ilgili kişi tarafından

⁴¹⁴ Develioğlu, a.g.e., s.119.

⁴¹⁵ Develioğlu, a.g.e., s.119.

yetersiz ve anlaşılamaz bulunduğu durumlarda ilgili kişi, veri sorumlusuna başvuruda bulunarak aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi talebinde bulunabilir.

Talebinin reddedilmesi, yeterli cevap verilmemesi ya da süresi içerisinde cevap verilmemesi hallerinde ilgili kişi, cevabı öğrendiğinden itibaren otuz gün her halükarda başvuru tarihinden itibaren altmış gün içerisinde Kurul’ a şikayette bulunabilir.

B. İdari Yaptırımlar Yoluyla Koruma

1. İdari Yaptırım Kavramı

İdari yaptırım, kanunların açıkça verdiği yetkiye dayanarak idarenin, araya herhangi bir yargısal karar girmeksizin doğrudan doğruya yaptığı işlemle ve idare hukukuna özgü usullerle uyguladığı yaptırımlardır⁴¹⁶.

İdari yaptırımlar ile ceza yaptırımları arasında yaptırımı uygulayan merci, kullanılan usul, yaptırımın türü ve miktarı ile sonuçları açısından çeşitli farklar bulunur⁴¹⁷.

İdari yaptırımlar, ceza yaptırımlarından öncelikle organik anlamda farklıdır. Çünkü idari yaptırımlar, kanunla yetkili kılınmış bir idari mercii tarafından tesis edilen idari işlemlerdir⁴¹⁸. Halbuki ceza yaptırımları, ancak kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla uygulanabilir⁴¹⁹.

İdari yaptırıma, herhangi bir mahkeme kararı olmaksızın yalnızca idari işlemle karar verildiğinden söz konusu yaptırımlar hürriyeti bağlayıcı nitelikte olamazlar. Zira Anayasa m.19’da kişi hürriyetinin ancak mahkeme tarafından verilmiş bir kararla kısıtlanabileceği ifade edilmektedir⁴²⁰. Anayasa m.38’de de idarenin, kişi hürriyetinin

⁴¹⁶ İl Han Özay, **İdari Yaptırımlar: Kuramsal Bir Deneme**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1985, s.35.

⁴¹⁷ Yücel Oğurlu, “İdari Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdari Yaptırım-Ceza Yaptırımı Ayrımı”, **AÜ Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. III, S.1, s.159.

⁴¹⁸ Burcu Erdinç, “İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması”, **Ankara Barosu Dergisi**, Y.2012, S.2, s.249.

⁴¹⁹ Erdinç, **a.g.m.**, s.249.

⁴²⁰ Oğurlu, **a.g.m.**, s.162.

kısıtlanması sonucu doğuran yaptırım uygulayamayacağı belirtilmektedir. Buna karşın idari yaptırımlar ile ceza yaptırımları arasında nitelik açısından benzerlik bulunmaktadır. Buna göre idari yaptırımlar da cezalar gibi cezalandırıcı ve caydırıcı özelliklere sahiptir⁴²¹. Fakat haksızlık ve kusur içeriğinin suçlara oranla daha az olması nedeniyle uygulanacak idari yaptırımlar cezalara göre daha hafiftir⁴²².

KK m.16'ya göre kabahatler karşılığında uygulanacak idari yaptırımlar, temel olarak idari para cezaları ile diğer kanunlarda öngörülen idari tedbirlerdir. İdari tedbirler bakımından ilk akla gelen KK m.18'de düzenlenen, mülkiyetin kamuya geçirilmesi tedbiridir. Ancak sınırlı sayıda olmamakla birlikte KK m.19'da, bir meslek veya sanatın yerine getirilmemesi, işyerinin kapatılması, ruhsat veya ehliyetin geri alınması, kara, deniz veya hava nakil aracının trafikten veya seyrüseferden alıkonulması tedbirleri de sayılmıştır.

a. İdari Para Cezası

Kabahatlerin karşılığında öngörülen temel yaptırım türü olan idari para cezası, kanunun açıkça yetki verdiği idari merciiler tarafından, herhangi bir yargı kararı olmaksızın doğrudan doğruya uygulanan ve bir miktar paranın alınması sonucunu doğuran idari yaptırım türüdür⁴²³.

İdari para cezaları, maktu veya nisbi olabilir⁴²⁴. Maktu idari para cezaları, kanun koyucu tarafından, kanunda miktarı açıkça gösterilen sabit para cezasıdır⁴²⁵. Nisbi para cezaları ise, failin verdiği zarar ya da elde ettiği yarara oranla belirlenen para cezalarıdır⁴²⁶. KK'de idari para cezalarının ayrıca kanunda alt ve üst sınırları gösterilmek suretiyle de belirlenebileceği ifade edilmektedir. Bu durumda idari para cezasının miktarı belirlenirken, işlenen kabahatin haksızlık içeriği, failin kusuru ve ekonomik durumu göz önünde bulundurulur (m. 17/2). Bu yönüyle idari para cezaları

⁴²¹ Erdinç, **a.g.m.**, s.251.

⁴²² Kangal, **a.g.e.**, s.261.

⁴²³ Yücel Oğurlu, **İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma**, Ankara, Seçkin, 2000, s.88.

⁴²⁴ Kangal, **a.g.e.**, s.266.

⁴²⁵ Kangal, **a.g.e.**, s.267.

⁴²⁶ Kangal, **a.g.e.**, s.279.

sübjektif bir nitelik taşır⁴²⁷. Zira yetkili idare tarafından yaptırımın miktarı belirlenirken her somut olayın özellikleri ayrıca dikkate alınır⁴²⁸.

b. Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi

Kabahat karşılığında öngörülen bir diğer yaptırım türü idari tedbirlerdir. İdari tedbirler çok çeşitli olmakla beraber bunlardan en önemlisi ve KK'de ayrıntılı bir biçimde düzenlenen mülkiyetin kamuya geçirilmesi tedbiridir.

KK m.18'de yer alan düzenlemeye göre, kanunda açık hüküm bulunan hallerde, kabahatin konusunu oluşturan veya işlenmesi suretiyle ele geçirilen eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi kararı verilebilir.

KK m.16'nın gerekçesinde, TCK'de suç karşılığı öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki eşya müsadere kavramı ile anlam karışıklığına yol açmamak için; ayrıca kabahat fiilinde kullanılan ya da fiilin işlenmesiyle elde edilen eşyanın yalnızca Devlet'e değil başka kamu kurum veya kuruluşlarına da geçirilmesi söz konusu olduğundan, kabahatlerle bağlantılı olarak **mülkiyetin kamuya geçirilmesi** ifadesinin kullanıldığı belirtilmektedir⁴²⁹.

c. Diğer İdari Tedbirler

KK m.19'da, diğer kanunlarda yer alan kabahat fiillerine karşılık belirli bir süre için uygulanması öngörülen bazı idari tedbirlere yer verilmiştir. Bunlar, bir meslek veya sanatın yerine getirilmemesi, iş yerinin kapatılması, ruhsat veya ehliyetin geri alınması, kara, deniz veya hava nakil aracının trafikten veya seyrüseferden alıkonulması şeklinde sıralanabilir.

⁴²⁷ Sakine Arık, “İdari Yaptırımlarda Ölçülülük İlkesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Ankara, 2010, s.14.

⁴²⁸ Arık, **a.g.e.**, s.14.

⁴²⁹ KK m.16 gerekçesi.

2. Kişisel Verileri Koruma Kurulu’na Şikayet

a. Kişisel Verileri Koruma Kurulu

Veri Koruma Tüzüğü’nde kişisel verilerin işlenmesini denetleyecek bağımsız bir denetim organı kurulması gerektiği düzenlenmektedir. KVKK’nin genel gerekçesinde, ülkemizde kişisel verilerin işlenmesini denetleyecek bir kurumun olmadığı ve bu nedenle söz konusu düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki kişisel verileri korumak adına oluşturulan bu kurumun bağımsızlığı yalnızca bir kural olarak belirlenmemeli, uygulama da bu yönde gelişmelidir⁴³⁰. Zira oluşturulacak denetim organı, temel hak ve özgürlüklerin korunması adına hareket edecektir⁴³¹.

KVKK m.19 ve devamında Kişisel Verileri Koruma Kurumu’na ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. KVKK m.21’de Kurul’un görev ve yetkilerini kullanırken bağımsız olduğu; görev alanına giren konularda hiçbir organ, makam, mercii veya kişiden emir, talimat veya tavsiye alamayacağı ifade edilmektedir. Kurul’un görevleri ise m.22’de sayılmıştır. Kişisel verilerin hukuka uygun bir şekilde işlenmesini sağlamak, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi için aranan yeterli önlemleri belirlemek, Kişisel Verileri Koruma Kurumu’na iletilen şikayetleri incelemek, bu alanda gerekli düzenleyici işlemleri yapmak Kurul’un görevleri arasında sayılmıştır.

b. Şikayet Usulü

KVKK m.13 uyarınca, ilgilinin veri sorumlusuna yaptığı başvurunun reddedilmesi, verilen cevabın yetersiz bulunması veya süresi içerisinde başvuruya cevap verilememesi halinde ilgili, Kurul’a şikayette bulunabilir. İlgili kişi, veri sorumlusunun cevabını öğrenmesinden itibaren otuz gün, her halükarda başvuru tarihinden itibaren altmış gün içerisinde şikayet hakkını kullanabilir. Burada veri sorumlusu tarafından ilgiliye, başvurusu ile ilgili herhangi bir cevabın verilmediği

⁴³⁰ Küzeci, **a.g.e.**, s.364.

⁴³¹ Küzeci, **a.g.e.**, s.364.

durumlarda ilgilinin en fazla altmış gün cevabı bekleyebileceği bu süreden daha uzun bir süre cevabın gelmesini beklememesi ve en geç altmış gün içerisinde Kurul'a şikayette bulunması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır. İlgilinin Kurul'a şikayette bulunabilmesi için öncelikle veri sorumlusuna başvuru yolunu tüketmesi şarttır (m. 14/2, KVKK).

Kurul, şikayet üzerine gerekli incelemeleri yaparak ilgili kişilere bilgi verir. Altmış gün içerisinde ilgili kişilerin bilgilendirilmemesi halinde şikayetin reddedildiği kabul edilir (m.15/4, KVKK). Kurul tarafından bir ihlalin varlığı tespit edildiğinde, söz konusu ihlalin giderilmesi için veri sorumlusuna bildirimde bulunulur. Veri sorumlusunun bu ihlali, söz konusu kararın kendisine tebliğinden itibaren gecikmeksizin ve en geç otuz gün içerisinde gidermesi gereklidir. Ayrıca Kurul, KVKK m.22/1-ğ bendinde belirtilen yetkisine dayanarak şikayet üzerine tespit ettiği ihlalin karşılığında idari yaptırım uygulama yetkisine de sahiptir. Bu bağlamda Kurul'a gelen şikayet ya da Kurul'un re'sen inceleme yaptığı husus veri sorumlusunun ya da yetkilendirdiği kişinin aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmediğine ilişkinse Kurul, KVKK m.18'de, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati için öngörülen idari para cezasını uygulama yetkisine sahiptir. Çalışmamızın devamında bu idari para cezasına ilişkin kısaca bilgiler verilecektir.

3. İdari Para Cezasının Uygulanması

KK m.22'de, işlenen kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulama yetkisinin kanunda açıkça gösterilen kurul, makam veya kamu görevlilerinde olduğu düzenlenmektedir. Söz konusu kurul, makam veya kamu görevlileri ancak görev alanına giren yerlerde işlenen kabahatler bakımından idari para cezası uygulama yetkisine sahiplerdir (m.22/3, KK).

KVKK m.22'de yer alan düzenlemede söz konusu Kanun'da gösterilen idari yaptırımlara karar verme konusunda Kurul'un yetkili olduğu ifade edilmektedir (m.22/1-ğ).

Aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında Kurul tarafından 5.000 Türk Lirası ile 100.000 Türk Lirası arasında idari para cezası uygulanır. Söz konusu idari para cezası yalnızca gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanabilir (m. 18/2, KVKK).

KVKK m.18'in gerekçesinde, bu maddede öngörülen idari para cezalarının makas aralığının bilinçli olarak geniş tutulduğu, idari para cezalarının belirlenmesinde kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumunun dikkate alınacağı, böylece farklı ekonomik güce sahip gerçek veya tüzel kişiler arasında yaptırımın uygulanmasında hakkaniyeti sağlamanın amaçlandığı ifade edilmektedir⁴³². Ancak daha somut kriterlerin göz önünde bulundurularak idari para cezasının miktarının belirlenmesi yerinde olurdu⁴³³. KVKK'de idari para cezaları bakımından belirlenen makas aralığının geniş tutulması ve idari para cezalarının belirlenmesinde dikkate alınacak somut kriterlerin bulunmaması, uygulamada ortaya çıkabilecek farklılıklardan dolayı, hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açabilir.

Kabahatin, bir kamu kurum veya kuruluşu ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu bünyesinde işlenmesi halinde bu kurumlarda çalışanlar hakkında gerekli disiplin işlemleri yapıp, Kurul'a sonucu bildirilir (m. 18/3, KVKK). Örneğin Kurul tarafından, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi bünyesinde gerçekleşen kişisel veri ihlaline ilişkin verilen kararda, üniversitenin bir kamu kurumu olmasından dolayı söz konusu veri ihlalden sorumlu üniversite görevlileri hakkında disiplin soruşturması yürütülmesi gerektiği yönünde karar verilmiştir⁴³⁴.

Kurul tarafından uygulanan idari para cezalarına karşı yargı yolu açıktır⁴³⁵. KK'de yer alan düzenlemeye göre, Kurul tarafından verilerin idari para cezası kararının, tebliği veya tefhiminden itibaren on beş gün içerisinde sulh ceza hakimine başvurulabilir (m.27/1, KK).

⁴³²KVKK, m.18 gerekçesi.

⁴³³ Küzeci, **a.g.e.**, s.376.

⁴³⁴ “Öğrencilerin kişisel verisi niteliğindeki sınav sonuçlarını internet ortamında yayımlayan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin uygulaması hakkında Kuruma yapılmış olan başvuru hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 01/07/2019 Tarihli ve 2019/188 Sayılı Karar Özeti”, (Çevrimiçi), <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5506/2019-188>, (e.t.: 21.07.2019).

⁴³⁵ KVKK, m.18 gerekçesi.

KVKK’de yer alan bazı düzenlemelerin ihlali halinde ise herhangi bir idari yaptırım öngörülmediği belirtilmelidir. Örneğin, kişisel verilerin meşru amaçlar dışında işlenmesi halinde ihlali gerçekleştirene yönelik bir idari yaptırım uygulanması söz konusu değildir⁴³⁶.

VIII. ZAMANAŞIMI

KK m. 20’de *soruşturma zamanaşımı* ve m.21’de *yerine getirme zamanaşımı* şeklinde iki ayrı zamanaşımı türü düzenlenmektedir.

A. Soruşturma Zamanaşımı

KK m.20’de yer alan düzenlemeye göre, “*Soruşturma zamanaşımı süresi; a)Yüzbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde beş, b) Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde dört, c)Ellibin Türk Lirasından az idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde üç yıldır.*”

KK m.20/3’e göre ise, nisbi para cezasının öngörüldüğü kabahatler bakımından ise soruşturma zamanaşımı sekiz yıldır.

Kabahat karşılığında öngörülen para cezasının sabit bir miktar olması durumunda, maktu para cezasından⁴³⁷, miktarı önceden kanun tarafından belirlenmeyen fakat failin kabahati gerçekleştirerek elde ettiği yarar ya da yol açtığı zarara oranla miktarı belirlenen para cezası söz konusu olduğunda ise nisbi para cezasından bahsedilir⁴³⁸. Bunlardan başka, idari para cezaları, kanunlarda alt ve üst sınırları gösterilmek suretiyle de belirlenebilir⁴³⁹.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin düzenlendiği KVKK m.18’e göre söz konusu kabahat karşılığında fail hakkında, 5.000 Türk Lirasından 100.000 Türk Lirasına kadar idari para cezası uygulanabilir. Kanun koyucu

⁴³⁶ Küzeci, **a.g.e.**, s.375.

⁴³⁷ Cüneyd Altıparmak, “Kabahatler Hukukunda Soruşturma Zamanaşımı”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.82, S.1, Y.2008, 49-57, s.54.

⁴³⁸ Kangal, **a.g.e.**, s.279.

⁴³⁹ Kangal, **a.g.e.**, s.282.

tarafından, idari para cezası kanunda alt ve üst sınırları gösterilerek belirlenmiştir. İdari para cezasının, kanunda alt ve üst sınırları gösterilmek suretiyle belirlenmesi durumunda soruşturma zamanaşımı, KK m.20/2’de yer alan düzenlemeye göre belirlenir⁴⁴⁰. Kanunda belirtilen alt ve üst sınırların farklı zamanaşımı dilimlerine dahil olduğu durumlarda soruşturma zamanaşımı, idari para cezasının kanunda gösterilen üst sınırı esas alınarak belirlenebilir⁴⁴¹. Bu durumda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bakımından soruşturma zamanaşımının beş yıl olduğu söylenebilir.

Kabahat fiilinin işlenmesinden itibaren maddede belirtilen süreler içerisinde yetkili bir makam, kurul, en üst idari amir, C. savcısı ya da mahkeme tarafından söz konusu kabahat hakkında gereken idari yaptırımın uygulanmaması halinde bu sürelerden sonra soruşturma, zamanaşımına uğrayacak ve artık herhangi bir idari yaptırım uygulanamayacaktır⁴⁴². Soruşturma ifadesinden anlaşılması gereken, idari yaptırımın uygulanabileceği zamandır. Teknik ifade olarak ceza muhakemesindeki soruşturma ifadesiyle karıştırılmamalıdır⁴⁴³.

Soruşturma zamanaşımı kabahat fiilinin işlenmesi ya da neticenin gerçekleşmesinden itibaren işlemeye başlar⁴⁴⁴.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bakımından soruşturma zamanaşımı kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmesi sırasında söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde işlemeye başlayacaktır⁴⁴⁵.

Kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi halinde ise soruşturma zamanaşımı süresi, Aydınlatma Tebliği’nde belirtilen sürelerin geçmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Zira Aydınlatma Tebliği’nde belirtilen sürelerde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde söz konusu kabahat işlenmiş

⁴⁴⁰ Kangal, **a.g.e.**, s.424.

⁴⁴¹ Kangal, **a.g.e.**, s.424.

⁴⁴² Altıparmak, **a.g.m.**, s.53; Murat Kayañççek, **Ceza Hukuku ve Kabahatler Hukukunda Zamanaşımı**, Ankara, Adalet, 2014, s.310.

⁴⁴³ Kayañççek, **a.g.e.**, s.310.

⁴⁴⁴ Altıparmak, **a.g.m.**, s.53.

⁴⁴⁵ Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gereken zaman ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz.: ‘‘Üçüncü Bölüm: II. Maddi Unsurlar, A. Fail, 1. Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Gereken Zaman’’.

sayılacaktır. Örneğin, kişisel verilerin ilgili kişiyle iletişim kurulması amacıyla elde edilmesi halinde aydınlatma yükümlülüğü ilk iletişim kurulduğu anda yerine getirilmelidir (m.6/1-b, Aydınlatma Tebliği). İlgili kişiyle ilk iletişim kurulduğu esnada aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda söz konusu kabahat işlenmiş sayılacak ve soruşturma zamanaşımı bu andan itibaren işlemeye başlayacaktır. Ancak Aydınlatma Tebliği m.6/1-a'da yer alan düzenlemeye göre kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi halinde kural, söz konusu verilerin elde edilmesinden itibaren **makul süre** içerisinde ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesidir. Ancak daha önce belirtildiği üzere söz konusu ifade, kabahatin ne zaman işlenmiş sayılacağı hususunda belirsizliklere yol açmaktadır. Bu bakımdan makul sürenin ne zaman sona ereceği dolayısıyla aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin ne zaman işlenmiş sayılacağı ve soruşturma zamanaşımının ne zaman başlayacağının tespiti kanımızca sorunludur.

Soruşturma zamanaşımının dolması üzerine, idari para cezasını uygulamaya yetkili makam veya kişi tarafından “*soruşturma zamanaşımının dolması nedeniyle idari para cezasının uygulanmasına yer olmadığına*” dair karar verilecektir⁴⁴⁶. Ayrıca kabahat teşkil eden fiilin aynı zamanda suç oluşturması halinde suça ilişkin dava zamanaşımı hükümleri uygulanır (m.20/5, KK).

Soruşturma zamanaşımının durması ya da kesilmesi söz konusu değildir⁴⁴⁷.

B. Yerine Getirme Zamanaşımı

KK m.21'de yer alan düzenlemeye göre, “*Yerine getirme zamanaşımı süresi;*
a)Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde yedi,
b)Yirmibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde beş,
c)Onbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde dört,
d)Onbin Türk Lirasından az idarî para cezasına karar verilmesi halinde üç yıldır.”

“*Zamanaşımı süresi, kararın kesinleşmesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren işlemeye başlar.*”

⁴⁴⁶ Altıparmak, **a.g.e.**, s.55; Kayaçıçek, **a.g.e.**, s.312.

⁴⁴⁷ Otacı, Keskin, **a.g.e.**, s.60.

Yerine getirme zamanaşımı süresi, idari yaptırım kararının kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlar. Kararın kesinleşmesi ise yaptırım gerektiren fiil hakkında iç hukuk yollarının tüketilmesi ya da bu yollar tüketilmeden yaptırım kararının uygulanabilir hale gelmesidir⁴⁴⁸.

Kurul tarafından verilen idari para cezalarına karşı yargı yolu açıktır ve KK m.27 uyarınca söz konusu kararlara karşı, kararların tefhim veya tebliğinden itibaren on beş gün içerisinde sulh ceza hakimine başvurulabilir. Hakkında idari para cezası uygulanan kişinin bu süreyi, sulh ceza hakimine başvurmadan geçirmesi durumunda idari para cezası kararı kesinleşir ve bu tarihten itibaren yerine getirme zamanaşımı işlemeye başlar. Ancak hakkında idari para cezası uygulanan kişinin sulh ceza hakimliğine başvurması halinde, hakimlik tarafından verilen kararın kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde CMK hükümlerine göre itiraz yoluna başvurulabilir (m.29, KK). Bu durumda idari para cezasına ilişkin karar ancak itirazın reddedilmesi sonucunda kesinleşeceğinden yerine getirme zamanaşımı da bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

KK’de ve KVKK’de idari para cezalarının tahsiline, dolayısıyla yerine getirme zamanaşımının kesilmesi ya da durmasına ilişkin özel hükümler bulunmamaktadır. Ancak 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun m.103’te yerine getirme zamanaşımını kesen, m.104’te ise durduran nedenler düzenlenmektedir⁴⁴⁹. 6183 sayılı Kanun m.103’e göre, ödeme, haciz gerçekleştirilmesi, ödeme emri tebliği gibi idari para cezasının tahsil edilmesine yönelik işlemlerden dolayı yerine getirme zamanaşımı kesilir. Zamanaşımının kesilmesi durumunda, *‘‘Kesilmenin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren zamanaşımı yeniden işlemeye başlar.’’* (m.103/2, 6183 sayılı Kanun). 6183 sayılı Kanun m.104’e göre ise, *‘‘borçlunun yabancı memlekette bulunması, hileli iflas etmesi veya terekesinin tasfiyesi dolayısıyla hakkında takibat yapılmasına imkan yoksa bu hallerin devamı müddetince zamanaşımı işlemez.’’* Bu durumda, zamanaşımını durduran sebeplerin ortadan kalkmasıyla zamanaşımı, kaldığı yerden işlemeye devam eder (m.104/2, 6183

⁴⁴⁸ Otacı, Keskin, a.g.e., s.63.

⁴⁴⁹ Otacı, Keskin, a.g.e., s.64.

sayılı Kanun). Doğal afetler (m.105) ya da tahsilin imkansızlığı (m.106) nedenleriyle cezanın terkinde söz konusu olabilir⁴⁵⁰.

⁴⁵⁰ Otacı, Keskin, **a.g.e.**, s.64.

SONUÇ

Çalışmamızda, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati incelenmiştir. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) m.18/1-a'ya göre aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenlere, 5.000 Türk Lirası'ndan 100.000 Türk Lirası'na kadar idari para cezası verilir. Aydınlatma yükümlülüğünün düzenlendiği KVKK m.10'a göre veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ilgili kişileri, veri işleme faaliyeti hakkında bilgilendirmelidir. Veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişinin, veri işleme faaliyeti hakkında ilgili kişilere sunması gereken asgari bilgiler KVKK m.10 ve m.11'de düzenlenmektedir. Buna göre, veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği ve işlenen verilerin kimlere hangi amaçlarla aktarılabileceği, kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi ile KVKK m.11'de sayılan hakları konularında ilgiliye bilgiler verilmelidir. KVKK m.11'de ise ilgili kişinin veri sorumlusuna başvurarak kullanabileceği, veri işleme faaliyeti ile ilgili hakları düzenlenmektedir. Buna göre ilgili kişi, kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme, işlendiyse buna ilişkin bilgi talep etme, veri işleme amacı ve bu amaca uygun hareket edilip edilmediğini öğrenme, verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, verilerin eksik ya da yanlış işlenmesi halinde bunların düzeltilmesini, verilerin silinmesini ya da yok edilmesini talep etme ve bu düzeltme, sildirme, yok etme isteklerinin verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini talep etme, verilerin otomatik sistemler aracılığıyla analiz edilmesi suretiyle kendisi aleyhine sonuçlar çıkarılmasına itiraz etme ve son olarak verilerin kanuna aykırı işlenmesi suretiyle zarara uğraması halinde bu zararının giderilmesini talep etme haklarına sahiptir.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati esas olarak KVKK, Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından çıkarılan “Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” (Aydınlatma Tebliği), Kabahatler Kanunu (KK) ve Kurum tarafından çıkarılan ikincil düzenlemeler, yayımlanan çeşitli rehberler ve verilen kararlar ile incelenmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde, kişisel verilerin korunması hukukunda önemli bazı temel kavramlar ile ulusal ve uluslararası bazı hukuk düzenlenmeleri incelenmiştir. Zira çalışmamızda sıklıkla değinilen bazı kavram ve hukuk

düzenlemelerinin ilk bölümde kısaca açıklanmasında fayda olduğunu düşünmekteyiz. Ancak söz konusu bilgilerin ayrıntılarına, tezimizin sınırlarını aşmamak kaygısıyla, yer verilmemiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde Türk Hukuku'nda kişisel verilerin ceza ve idari yaptırımlar yoluyla korunması konusu ile aydınlatma yükümlülüğünün genel esasları hakkında bilgiler verilmiştir.

Aydınlatma yükümlülüğünün genel esasları bağlamında öncelikle, aydınlatma yükümlülüğünün kaynağı olduğunu düşündüğümüz, kişisel verilerin işlenmesinde şeffaflık ilkesi hakkında bilgiler verilmiştir. Şeffaflık ilkesi, kişisel verilerin işlenmesi bakımından yapılan düzenleme, uygulama ve politikaların, ilgililer tarafından bilinebilir olmasını ifade eder. Kişisel verilerin işlenmesi faaliyetinin ilgili kişiler bakımından bilenebilir olması önemlidir. Bu sayede ilgili kişiler, kişisel verilerinin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak işlenip işlenmediği takip edebilir ve veri işleme faaliyeti bakımından kendilerine tanınan haklarını aktif bir şekilde kullanabilirler. Bu nedenle kişisel verilerin işlenmesi faaliyeti bakımından şeffaflık ilkesinin sağlanabilmesi, veri sorumlusu veya yetkilendirdikleri kişiler tarafından, verilerinin işlenmesi hakkında ilgili kişilerinin aydınlatılmalarına bağlıdır.

Kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin mevzuatta, aydınlatma yükümlülüğü kavramı tanımlanmamaktadır. Aydınlatma yükümlülüğü genel olarak veri sorumlusunun, kendisinden talep edilmeksizin, ilgilinin kararını etkileyebilecek fakat ilgili tarafından bilinmeyen hususlar ya da vakıalar hakkında bu kişiye bilgi verilmesi olarak ifade edilebilir.

Aydınlatma yükümlülüğünün içermesi gereken asgari konular KVKK m.10 ve m.11'de düzenlenmektedir. Söz konusu düzenleme AB Genel Veri Koruma Tüzüğü (Veri Koruma Tüzüğü) m.13'te yer alan düzenlemeyle genel olarak uyumludur. Ancak Veri Koruma Tüzüğü m.13'te yer alan düzenlemenin, KVKK'ye göre daha ayrıntılı olduğu görülmektedir. Buna göre Veri Koruma Tüzüğü'nde, KVKK düzenlemesinden farklı olarak, veri sorumlusunun ilgililere, kişisel verilerin saklanacağı süre, bunun önceden tespit edilememesi halinde sürenin belirlenmesinde kullanılacak kriterler, rızaya dayalı olarak gerçekleştirilen işleme faaliyetlerinde ilgilinin rızasını geri

ekebilme hakkı, bir denetim makamına Şikayette bulunma hakkı gibi konular da düzenlenmektedir. Veri Koruma Tüzüğü'ndeki düzenlemeye kıyasla KVKK'de yer alan düzenlemenin yetersiz olduğu görülmektedir.

Veri Koruma Tüzüğü m.14'te kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmediği durumlarda yerine getirilmesi gereken aydınlatma yükümlülüğünün içeriği ayrıca düzenlenmektedir. Buna göre kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmediği durumlarda veri sorumlusu, ayrıca kişisel verilerin hangi kaynaktan alındığı ve uygun olduğu taktirde kişisel verilerin kamunun ulaşabileceği kaynaklardan gelip gelmediği konularında da ilgiliyi aydınlatmakla yükümlüdür. Kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmediği durumlarda, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesine ilişkin Aydınlatma Tebliği m.6'da yer alan düzenlemede, aydınlatma yükümlülüğünün içermesi gereken konular yer almamaktadır. Bu nedenle KVKK m.10 ve m.11'de sayılan konularda ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilecektir. Kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmediği durumlarda ilgili kişinin, kişisel verilerin hangi kaynaktan alındığı ve söz konusu verilerin kamunun ulaşabileceği kaynaklardan gelip gelmediği konularında da ayrıca aydınlatılması gerektiğini ve Aydınlatma Tebliği'nde, Veri Koruma Tüzüğü'ndekine benzer bir düzenlemenin yapılabileceğini düşünmekteyiz.

Veri sorumluları veya yetkilendirdikleri kişiler bakımından ilgili kişiyi aydınlatma yükümlülüğünün öngörülme amacının belirlenmesi önemlidir.

Kişisel verilerin işlenmesi kural olarak ilgili kişinin, verilerinin işlenmesine açıkça rıza göstermesine bağlıdır. KVKK'ye göre rızanın, belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirmeye dayalı ve zgr iradeyle açıklanmıŐ olması gerekir. İlgili kişinin rızasının bilgilendirmeye dayalı olması önemlidir. Zira ilgili kişinin, kişisel verilerinin işlenmesine zgr iradesiyle rıza gösterebilmesi tam olarak neye rıza gösterdiğini bilmesine bağlıdır. İlgili kişinin hem açık rıza gösterdiği konu hem de rızasının sonuçları hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Bu nedenle ilgili kişinin, verilerin işlenmesine rıza göstermeden önce aydınlatılması dolayısıyla bu kişiye karşı aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerekmektedir.

Aydınlatma yükümlülüğünün tek amacı ilgili kişinin, veri işlemeye sıhhatli bir rıza göstermesini sağlamak değildir. Zira Aydınlatma Tebliği m.5/1-a'ya göre aydınlatma yükümlülüğü, ilgili kişinin açık rızasına ya da Kanun'da düzenlenen diğer işleme şartlarına bağlı olarak kişisel veri işlendiği her durumda yerine getirilmelidir. Buna düzenlemeye göre kişisel verilerin, ilgili kişinin açık rızasına gerek duyulmadan hukuka uygun bir şekilde işlenebileceği diğer durumlarda da yerine getirilmesi gerekir. KVKK m.5/2'de, ilgili kişinin açık rızası olmadan kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenebileceği durumlar düzenlenmektedir. Örneğin veri işleme faaliyetinin kanunlardan kaynaklanması durumunda ilgili kişinin açık rızası olmadan kişisel veriler, hukuka uygun bir şekilde işlenebilecektir. İlgili kişi, açık rızası alınmasa dahi, söz konusu veri işleme faaliyeti bakımından aydınlatılmalıdır. Zira ilgili kişilerin, bilgilerinin geleceğini belirleme hakları çerçevesinde kendilerine tanınan haklarını aktif bir şekilde kullanabilmeleri ve böylece verileri üzerinde söz hakkı sahibi olabilmeleri, açık rızaları alınmasa dahi veri işleme faaliyeti hakkında bilgilendirilmelerine bağlıdır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin yapısal unsurları ve yaptırımını incelenmiştir.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati, KVKK'de veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi bakımından öngörülen yükümlülüğün yerine getirilmemesi şeklinde ihmali hareketle işlenebilir. Kanuni tanımında söz konusu kabahatin pasif kalınarak, herhangi bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi şeklinde işlenebileceğinin açıkça düzenlendiği hallerde gerçek ihmali kabahat söz konusu olduğundan, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin de gerçek ihmali kabahat olduğu söylenebilir.

Aydınlatma yükümlülüğü kural olarak, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında yerine getirilmelidir. Zira aydınlatma yükümlülüğü bakımından önemli olan, ilgili kişilerin kişisel verilerin işlenmesi faaliyetinin daha başındayken aydınlatılmalarıdır.

Kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmediği durumlarda da aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir. Ancak aydınlatma yükümlülüğünün ne zaman yerine getirileceğinin tespiti önemlidir. Aydınlatma Tebliği m.6'ya göre ilgili kişi,

kişisel verilerin elde edilmesinden itibaren makul süre içerisinde konu hakkında bilgilendirilmelidir. Kişisel verilerin ilgili kişi ile iletişim kurmak amacıyla elde edilmesi durumunda ilk iletişim kurulması anında ya da kişisel verilerin aktarılacak olması durumunda en geç kişisel verilerin ilk kez aktarımının yapılacağı anda aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir. Aydınlatma Tebliği m.6'ya göre kişisel verilerin başka bir kaynaktan alındığı durumlarda, ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğünün makul süre içerisinde yerine getirilmemesi durumunda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati oluşacaktır. Ancak makul süre ifadesinden ne anlaşılması gerektiğinin belli olmamasının, kabahatin ne zaman işlenmiş sayılacağına tespiti bakımından sorunlara yol açabileceğini ve söz konusu düzenlemenin bu nedenle sorunlu olduğunu düşünmekteyiz. Veri Koruma Tüzüğü m.14/3-a'da yer alan düzenlemeye göre, kişisel verilerin başka kaynaklardan elde edilmesi durumunda ilgili kişinin makul süre fakat somut olayın özellikleri göz önünde bulundurularak en geç bir ay içerisinde aydınlatılması gerektiği ifade edilmektedir. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi bakımından bir üst sürenin belirlenmesine yönelik, Veri Koruma Tüzüğü'ndekine benzer bir düzenlemenin Aydınlatma Tebliği'nde de yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Aydınlatma yükümlülüğü, sözlü, yazılı, ses kaydı, çağrı merkezi gibi fiziksel veya elektronik ortam kullanılmak suretiyle yerine getirilebilir. Aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilirken hangi yöntemin kullanılacağına veri sorumlusu, somut olayın özelliklerini göz önünde bulundurarak karar verir. Örneğin, ilgili kişilerin engelli ya da çocuk olmaları durumunda aydınlatma metinleri, onların ulaşabilecekleri ya da anlayabilecekleri şekilde hazırlanmalıdır.

Aydınlatma yükümlülüğü, ilgili kişilerin anlayabileceği şekilde sade, açık ve anlaşılır olmalıdır. Uygulamada aydınlatma yükümlülüğünün, genellikle aydınlatma metinleri kullanılarak yerine getirildiği görülmektedir. Aydınlatma metinlerinde kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili tüm bilgilerin, şeffaf, anlaşılır bir biçimde, açık ve sade bir dil kullanılarak verilmesi önemlidir. Kişisel verilerin başka amaçlar için de işlenebileceği izlenimini uyandıran ifadeler yer verilmemelidir. Kişisel Verileri Koruma Kurumu'na göre aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilirken katmanlı bilgilendirme usulü kullanılabilir. Katmanlı bilgilendirme, ilgili kişilerin veri işleme

faaliyeti hakkında öncelikle kısa ve anlaşılır bir metinle, kolayca ulaşabilecekleri bir yolla bilgilendirilmeleri ve daha ayrıntılı bilgi talep eden kişilerin ise internet vb. mecralarda bulunan ayrıntılı aydınlatma metinlerine yönlendirilmeleridir.

Aydınlatma yükümlülüğü, veri sorumluları veya yetkilendirdikleri kişiler bakımından öngörülen bir yükümlülüktür. Bu nedenle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati ancak veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişiler tarafından işlenebileceğinden söz konusu kabahat, özgü kabahattir. KVKK m.3/1-ı'ya göre veri sorumluları, gerçek veya tüzel kişiler olabilirler. Tüzel kişiler bizzat kabahat işleyemezler. Ancak bünyesinde bulunan gerçek kişilerin, görevleri kapsamında işledikleri kabahatlerden dolayı sorumlu tutulabilirler. KVKK m.18/2'ye göre, KVKK'de düzenlenen idari para cezalarının, veri sorumlusu olan gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanacağı ifade edilmektedir. KVKK m.18/3'te yer alan düzenlemeye göre, veri sorumlusu kamu hukuk tüzel kişileri hakkında idari para cezası uygulanamayacaktır. KVKK'de düzenlenen kabahatlerin, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde işlenmesi halinde, söz konusu kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu Kurul'a bildirilir.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati hem kasten hem de taksirle işlenebilir. Veri sorumlusunun dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde taksirli sorumluluğu doğacaktır.

KK m.12'ye göre, kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde Türk Ceza Kanunu (TCK)'nın hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlere ilişkin hükümleri kabahatler bakımından da uygulanır. Aydınlatma Tebliği m.5/1-a ile KVKK'nin aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin hükümleri birlikte değerlendirildiğinde aydınlatma yükümlülüğünün, ilgili kişinin açık rızasına veya kanundaki diğer işleme şartlarına bağlı olarak kişisel verilerin işlendiği her durumda yerine getirilmesi zorunlu olduğu, dolayısıyla kural olarak, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bakımından hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanmayacağı anlaşılmaktadır. Ancak KVKK m.28/2'de istisnai bir

düzenleme bulunmaktadır. Buna göre; kişisel veri işlemenin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerinin işlenmesi, kişisel veri işlemenin kanunun verdiği yetkiye dayanarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması, kişisel veri işlemenin bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin olarak devletin ekonomik ve mali çıkarlarının korunması için gerekli olması durumlarında, aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeyebilecektir. Ancak KVKK m.28/2’de yer alan düzenleme ile maddede belirtilen haller bakımından veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi hakkında, ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğü halihazırda öngörülmediğinden söz konusu düzenlemenin hukuka uygunluk nedeni niteliğinde olduğu söylenemeyecektir.

Aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeyerek kişisel verilerin işlendiği durumlarda TCK’de düzenlenen ‘*kişisel verilerin kaydedilmesi*’ (m.135) suçu gündeme gelebilir. Zira veri sorumlusunun, ilgiliyi aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyerek kişisel verileri kaydetmesi durumunda söz konusu veri işleme faaliyeti hukuka aykırı olacaktır. Burada veri sorumlusunun, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ihmali hareketi ile kişisel verileri kaydetmesi icrai hareketi şeklinde iki ayrı fiil bulunmaktadır. Bu nedenle söz konusu durumda aynı fiille hem suçun hem de kabahatin işlendiği kabul edilemeyeceğinden, KK m.15/3’te yer alan düzenleme uygulanamayacaktır. Veri sorumlusu, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesinden dolayı kabahatten, kişisel verileri hukuka aykırı olarak kaydetmesinden dolayı ise suçtan ayrı ayrı yaptırıma tabi tutulacaktır.

Kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi durumunda aydınlatma yükümlülüğü, Aydınlatma Tebliği’nde belirtilen süreler içerisinde yerine getirilmelidir. Aksi halde veri sorumlusunun, kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirdiği söylenebilir. Bu durumda da TCK m.136’da düzenlenen ‘*verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu*’ gündeme gelir. Veri sorumlusu, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi şeklinde ihmali hareketinden dolayı kabahatten, söz konusu yükümlülüğü yerine getirmeyerek kişisel verileri elde etmesinden dolayı da ‘*verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme*’

suçundan ayrı ayrı yaptırıma tabi tutulacaktır. Zira burada veri sorumlusunun iki ayrı fiili bulunmaktadır.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahatinin düzenlendiği KVKK m.18'e göre söz konusu kabahat karşılığında fail hakkında, 5.000 Türk Lirasından 100.000 Türk Lirasına kadar idari para cezası uygulanabilir. Kanun koyucu tarafından idari para cezasının, kanunda alt ve üst sınırları gösterilmek suretiyle belirlenmesi durumunda soruşturma zamanaşımı, KK m.20/2'de yer alan düzenlemeye göre belirlenir. Kanunda belirtilen alt ve üst sınırların farklı zamanaşımı dilimlerine dahil olduğu durumlarda soruşturma zamanaşımı, idari para cezasının kanunda gösterilen üst sınırı esas alınarak belirlenebileceğinden, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati bakımından soruşturma zamanaşımının beş yıl olduğu söylenebilir. Soruşturma zamanaşımı, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi şeklindeki ihmali hareketin gerçekleştirilmesiyle işlemeye başlar. Kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmediği durumlarda aydınlatma yükümlülüğünün makul süre içerisinde yerine getirilmesi gerektiğine ilişkin düzenlemede kabahat fiilinin ne zaman işlenmiş sayılacağı belirsiz olduğundan soruşturma zamanaşımının ne zaman başlayacağı konusunda da belirsizlik bulunduğunu düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin : **Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanunu Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
- Akgül, Aydın : **Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması**, Beta, İstanbul, 2014.
- Akıllıoğlu, Tekin : “Yönetimde Açıklık-Gizlilik ve Bilgi Alma Hakkı”, **I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi**, (1-4 Mayıs 1990), İkinci Kitap, Kamu Yönetimi, Ankara 1990, 805-819.
- Akipek, Jale, Turgut Akıntürk, Derya Ateş: : **Türk Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku**, 14. Baskı, İstanbul, Beta, 2018.
- Aksoy, Hüseyin Can : **Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması**, Ankara, Çakmak Yayınları, 2010.
- Altay, Sabah : “Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğu Bakımından Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü ve Aydınlatılmış Rıza”, **IV. Sağlık Hukuku Kongresi**, Ed.: İ. Hamit Hancı, Yener Ünver, Ankara, Seçkin, 2018, 407-419.
- Altıparmak, Cüneyd : “Kabahatler Hukukunda Soruşturma Zamanaşımı”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C:82, S:1, Y:2008, 49-57.

- Anı, Nevzat Ali : “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2018.
- Aral, Fahrettin : **Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa**, Yetkin, 2011.
- Arık, Sakine : “İdari Yaptırımlarda Ölçülülük İlkesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Ankara, 2010.
- Artuk, M. Emin, Ahmet Gökcen,
M. Emin Alşahin, Kerim Çakır : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Ankara, Adalet, 2019.
- Aşıkoğlu, Şehriban İpek : **Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri**, On İki Levha, İstanbul, 2018.
- Atak, Songül : “Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Avrupa Birliği Yönergesinin Temel Özellikleri”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, T. 2009, S. 59-60, 200-222.
- Ayan, Mehmet, Nurşen Ayan : **Kişiler Hukuku**, 8. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016.
- Aydın, Devrim : **Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak**, Ankara, Yetkin, 2009.
- Aydın, Sedat Erdem : **AİHM İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu**, İstanbul, On İki Levha, 2015.

- Ayözger, Ayşe Çiğdem : “Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin Korunması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**.
- Aysun, Melike Köse : Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (TCK m.135), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Antalya, 2018.
- Başalp, Nilgün : **Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması**, Ankara, Yetkin, 2004.
- Başaran, Funda : “Ağ Ekonomisi ve İnternet”, **İletişim Ağlarının Ekonomisi**, Ed.: Funda Başaran, Haluk Geray, Ankara, 2005.
- Bekar, Elif : “Kabahatler Kanunu’nun Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **İÜHFEM**, C. LXIX, S. 1-2, 1033-1050, 2011.
- Bergkamp, Lucas, Jan Dhont : “Data Protection in Europe and the Internet: An Analysis of the European Community’s Privacy Legislation in the Context of the World Wide Web”, **The EDI Law Review**, N: 7, 71-114, 2000.
- Beyleveld, Deryck : “The Duty to Provide Information to the Data Subject: Articles 10 and 11 of Directive 95/46/EC”, **The Data Protection Directive and Medical Research Across Europe**, İngiltere, Ashgate, 2004.
- Blume, Peter : “An EEC Policy for Data Protection”, **11 Computer /Law Journal**, 399, 1992.

- Büyükay, Yusuf : **İstenmeden Dünyaya Gelen Çocukların Bakım Eğitim ve Tedavi Giderlerinin Tazmin Edilmesi Sorunu**, İstanbul, 2006.
- Bygrave, Lee A. : **Data Protection Law (Approaching Its Rationale, Logic and Limits)**, Kluwer Law International, Hollanda, 2002.
- Carlin, Fiona M. : “European Privacy Standards and their Implications for International Trade: The EU Data Protection Directive” **The Journal of World Intellectual Property**.
- Cate, Fred H. : “The EU Data Protection Directive, Information Privacy, and the Public Interest”, **80 Iowa Law Review**, Volume 431, 1995, 431-443.
- Çekin, Mesut Serdar : “6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun’un Big Data (Büyük Veri) ve İrade Serbestisi Açısından Değerlendirilmesi”, **İÜHFM**, C. LXXIV S.2, 2016.
- Çekin, Mesut Serdar : **Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**, İstanbul, On İki Levha, 2018.
- Develioğlu, Hüseyin Murat : **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, On İki Levha, 2017.

- Dinç, Engin : “Kişisel Verilerin Korunmasında Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye’ nin Durumu”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Diyarbakır, 2006.
- Dural, Mustafa, Tufan Ögüz : **Türk Özel Hukuku: Kişiler Hukuku**, C.II, 19. Baskı, İstanbul, Filiz, 2018.
- Dülger, Murat Volkan : **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, Hukuk Akademisi, 2019.
- Dülger, Murat Volkan : **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, 6.Baskı, Ankara, Seçkin, 2015.
- Ekinci, Murat : “Ceza Hukuku İlkeleri Açısından İdari Yaptırımlar”, **YBHD**, S.3, 2017.
- Erbaş, Rahime : “Türk Ceza Kanunu’nda Görünüşte İhmali Suçlarda Garantörlük”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2019.
- Erbek, Özge : “Tüketici Satımlarında Satıcının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü ve İhlalinin Sonuçları”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İzmir, 2010.
- Erdoğan, Burcu : “İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması”, **Ankara Barosu Dergisi**, Y.2012, S.2.
- Eren, Fikret : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Ankara, Yetkin, 2012.

- Erman, Barış : **Ceza Hukukunda Tıbbi Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu**, Ankara, Seçkin, 2003.
- Evren, Çınar Can : “Kabahatlerde Kanunilik İlkesi”, **İÜHFM**, C. LXIX, S. 1-2, 967-1002, 2011.
- Finn, Rachel L., David Wright,
Michael Friedewald : “Seven Types of Privacy”, Ed.: Serge Gutwirt, Ronald Leenes, Paul De Hert, Yves Poullet, **European Data Protection: Coming of Age**, Springer, 2013.
- Fuster, Gloria Gonzalez : **The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU**, Switzerland, Springer, 2014.
- Gellman, Robert M. : “Can Privacy Be Regulated Effectively on A National Level? Thoughts on the Possible Need for International Privacy Rules.” **Villanova Law Review**, Volume 41.
- Gilbert, Francoise : “Symposium Review, European Data Protection 2.0: New Compliance Requirements in Sight-What the Proposed EU Data Protection Regulation Means for U.S. Companies”, **Santa Clara Computer & High Technology Law Journal**, Volume 28, 2012.
- Glon, Christina : “Data Protection in the European Union: A Closer Look at the Current Patchwork of Data Protection Laws and the Proposed Reform That Could Replace Them All”, **International Journal of Legal Information**, Volume 42, 471, 2014.

- Gönen, Doruk : **Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması**, İstanbul, On İki Levha, 2011.
- Gumzej, Nina : “Data Protection for the Digital Age: Comprehensive Effects of the Evolving Law of Accountability”, **Judicial Tribune**, Volume 2, Issue 2, December 2012.
- Gutwirth, Serge, Ronald Leenes,
Paul De Hert, Yves Poullet : **European Data Protection: Coming of Age**, Dordrecht, Springer, 2013.
- Hakeri, Hakan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 18. Baskı, Ankara, Adalet, 2015.
- Hakeri, Hakan : **Tıp Hukuku**, 16. Baskı, Ankara, Seçkin, 2019.
- Helvacı, Serap : **Gerçek Kişiler**, 8. Baskı, İstanbul, Legal, 2017.
- Hert, Paul De, Vagelis Papakonstantinou,
David Wright & Serge Gutwirth: “The Proposed Regulation and the Construction of a Principles-Driven System for Individual Data Protection”, **Innovation: The European Journal of Social Science Research**, Volume 26, 1-2, 133-144.
- İçel, Kayıhan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş Baskı, İstanbul, Beta, 2016.

İçel, Kayıhan, Füsün Sokullu-Akıncı,

İzzet Özgenç, Adem Sözüer,

Fatih S. Mahmutoğlu, Yener Ünver : **Suç Teorisi**: 2. Kitap, 3. Baskı, İstanbul, Beta, 2004, s.60-61.

İtişgen, Rezzan

: “Türk Ceza Hukukunda Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu”, **TAAD**, Y.6 S. 23, Ekim 2015.

Kangal, Zeynel

: **Kabahatler Hukuku**, İstanbul, On İki Levha, 2019.

Kaya, Cemil

: **Assessing the Transfer of Personal Data in the European Union in the Light of the Data Protection Directive**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011.

Kaya, Cemil

: **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, Ankara, Seçkin, 2005.

Kaya, Cemil

: “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, **İÜHFM**, C. LXIX, S. 1 -2, 317-334, 2011.

Kaya, Mine

: **Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme-İnternet-Sosyal Medya) Kişilik Hakkının Korunması**, Ankara, Seçkin, 2015.

Kayançiçek, Murat

: **Ceza Hukuku ve Kabahatler Hukukunda Zamanaşımı**, Ankara, Adalet, 2014.

Ketizmen, Muammer

: **Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları**, Ankara, Adalet, 2008.

- Kılıçoğlu, Ahmet : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Ankara, Turhan, 2012.
- Kirby, Michael D. : “Transborder Data Flows and the Basic Rules of Data Privacy”, **Stanford Journal of International Law**, Volume 16, Issue 27, 1980.
- Koca, Mahmut, İlhan Üzülmez : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Ankara, Seçkin, 2018.
- Kuner, Christopher : **Transborder Data Flows and Data Privacy Law**, Oxford University Press, 2013.
- Kuşkonmaz, Elif Mendos : “Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, İstanbul, 2013.
- Küzeci, Elif : **Kişisel Verilerin Korunması**, 3. Baskı, Ankara, Turhan, 2019.
- Küzeci, Elif : “İstatistiki Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı”, **İnsan Hakları Yıllığı**, C. 32, 2014, 53-75.
- Murray, Patrick J. : “The Adequacy Standard Under Directive 95/46/EC: Does U.S. Data Protection Meet This Standard?”, **Fordham International Law Journal**, Volume 21 Issue 3, 1997, Article 10.
- Nomer, Haluk Nami : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, İstanbul, Beta, 2017.

- Noujaim, Arlette : “The Stimulus for Data Protection Law Around the World: The Development and Anticipated Effect of the European Union’s New Data Rules”, **Intellectual Property Law Bulletin**, Volume 20, Issue 2, 2016.
- Oğurlu, Yücel : “İdari Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdari Yaptırım-Ceza Yaptırımı Ayrımı”, **AÜ Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. III, S.1.
- Oğurlu, Yücel : **İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma**, Ankara, Seçkin, 2000.
- Oğuzman, M. Kemal, Nami Barlas : **Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 24. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.
- Otacı, Cengiz, İbrahim Keskin : **Türk Kabahatler Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Adalet, 2010.
- Ozanoğlu, Hasan Seçkin : “Hekimlerin Hastalarını Aydınlatma Yükümlülüğü”, **AÜHFD**, C.52 S.3, 2003.
- Öngün, Çiğdem Ayözger : **Kişisel Verilerin Korunması: Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil**, 2. Baskı, İstanbul, Beta, 2019.
- Özay, İl Han : **İdari Yaptırımlar: Kuramsal Bir Deneme**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1985.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan,
- Pınar Bacaksız, İlker Tepe : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 11. Baskı, Ankara, Seçkin, 2017.

- Özdemir, Hayrunnisa : **Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması**, Ankara, Seçkin, 2009.
- Özgenç, İzzet : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Ankara, Seçkin, 2018.
- Öztañ, Bilge : **Medeni Hukukun Temel Kavramları**, 43. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2019.
- Polater, Yusuf Ziya : **Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, Ankara, Adalet, 2010.
- Rotenberg, Marc, David Jacobs : “Updating the Law of Information Privacy: The New Framework of the European Union”, **Harvard Journal of Law and Public Policy**, Volume 36, No. 2.
- Rouvroy, Antoinette, Yves Poulet : “The Right to Informational Self-Determination and the Value of Self-Development: Reassessing the Importance of Privacy for Democracy”, **Reinventing Data Protection?**, Ed.: Serge Gutwirth, Yves Poulet, Paul De Hert, Cécile de Terwangne, Sjaak Nouwt, Springer Science+Business Media B.V., 2009.
- Serozan, Rona : **Medeni Hukuk: Genel Bölüm, Kişiler Hukuku**, 8. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.
- Schwartz, Paul M. : “European Data Protection Law and Restrictions on International Data Flows”, **80 Iowa Law Review**, Volume 471, 1995.
- Soyaslan, Doğan : **Teşebbüs Suçu**, İstanbul, Kazancı, 1994.

- Soyaslan, Doğan : **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 8. Baskı, Ankara, Yetkin, 2010.
- Sözüer, Adem : **Suçta Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı, 1994.
- Sözüer, Eren : **Unutulma Hakkı: İnsan Hakları Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme**, İstanbul, On İki Levha, 2017.
- Suuberg, Alessandra : “The View from the Crossroads: The European Union’s New Data Rules and the Future of U.S. Privacy Law”, **Tulane Journal of Technology and Intellectual Property**, Volume 16, 2013.
- Şahin, Meral Ekici : **Ceza Hukukunda Rıza**, İstanbul, On İki Levha, 2012.
- Şen, Ersan : “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı’nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 83, S. 3, 2009.
- Şen, Ersan : “5237 sayılı TCK’da Özel Hayata Karşı Suçlar”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.79, S.3, 2005.
- Şimşek, Oğuz : **Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, İstanbul, Beta, 2008.
- Şimşek, Oğuz : “Anayasa Hukukunda İnsan Onuru Kavramı ve Korunması”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, İzmir, 1999.

- Taştan, Furkan Güven : **Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, 2. Baskı, Ankara, On İki Levha, 2017.
- Tene, Omer : “Privacy Law's Midlife Crisis: A Critical Assessment of the Second Wave of Global Privacy Laws”, **Ohio State Law Journal**, Volume 74 Issue 6, 2013.
- Tezcan, Durmuş : “Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, C. 8, 1991.
- Turan, Metin : **Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, 2019.
- Turhan, Mine Kasapoğlu : “Sağlık Hizmetlerinde İdarenin Kişisel Verileri Koruma Yükümlülüğü”, **IV. Sağlık Hukuku Kongresi**, Ed.: İ. Hamit Hancı, Yener Ünver, Ankara, Seçkin, 2018, 118-159.
- Victor, Jacob M. : “The EU General Data Protection Regulation: Toward a Property Regime for Protecting Data Privacy”, **The Yale Law Journal**, Volume 123, 2013.
- White, Alison : “Control of Transborder Data Flow: Reactions to the European Data Protection Directive”, **International Journal of Law and Information Technology**, 5 (2).
- Yaşar, Osman, Hasan Tahsin Gökcan,
Mustafa Artuç : **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, 3. Cilt, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.

Yücedağ, Nafiye

: “Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri”, **İÜHFİM**, C. LXXV, S. 2, 765-790, 2017.

Yücedağ, Nafiye

: “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler”, **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, C.1 S.1, 47-63, 2019.

BELGELER

Article 29

Data Protection Working Party : **Opinion 4/2007 on the Concept of Personal Data.**

Article 29

Data Protection Working Party : **Guidelines on Consent under Regulation 2016/679.**

Article 29

Data Protection Working Party : **Opinion On Some Key Issues of the Law Enforcement Directive (EU 2016/680), 29/11/2017.**

Article 29

Data Protection Working Party : **Opinion 2/2017 on Data Processing at Work, 8/06/2017.**

Article 29

Data Protection Working Party : **Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679.**

Article 29

Data Protection Working Party : **Opinion 06/2014 on the Notion of Legitimate Interest of the Data Controller under Article 7 of Directive 95/46/EC.**

Avrupa

Veri Koruma Denetmeni : **Opinion of the European Data Protection Supervisor on the Data Protection Reform Package.**

Avrupa

İnsan Hakları Mahkemesi : **Handbook on European Data Protection Law**

Kişisel Verileri

Koruma Kurumu : **100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**

Kişisel Verileri

Koruma Kurumu : **Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi**

Kişisel Verileri

Koruma Kurumu : **Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi**

Kişisel Verileri

Koruma Kurumu : **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Uygulanmasına Yönelik Soru ve Cevaplar**

International Working Group

on Data Protection in

Telecommunications

: **Working Paper: Childrens' Privacy On Line: The Role of Parental Consent**, Adopted at 31st Meeting, Auckland (New Zealand), 26/27 March 2002.

Working Party for
Information Security and Privacy
(WPISP)

: The Evolving Privacy Landscape: 30 Years After the OECD Guidelines, Directorate for Science, Technology and Industry- Committee for Information, Computer and Communications Policy, DSTI/ICCP/REG(2010)6/FINAL, 6.4.2011.

İTERNET KAYNAKLARI

<https://www.academia.edu>
<https://www.clinicalstudydatarequest.com>
<https://datenschutz-hamburg.de>
<https://dergipark.org.tr>
<https://ec.europa.eu/>
<https://europa.eu>
<https://eur-lex.europa.eu>
<https://www.eerstekamer.nl>
<https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr>
<http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr>
<http://www.kazanci.com>
<https://www.kvkk.gov.tr>
<https://www.oecd.org>
<https://www.pdpjournals.com>
<https://www.refworld.org>
<https://www.resmigazete.gov.tr>
<http://sozluk.gov.tr>
<https://www.tbmm.gov.tr>
<http://www2.tbmm.gov.tr>